

המחשבה מן המוח שהוא מקור המחשבה אל
 הלב, ואע"פ שזה מושל ורחוק מן הנמשל הנה
 הנמשל צדמיונו, ומה מקרה המחשבה שהשפע
 שלה וכחה ירד מלמעלה לזו, וכן השליח השלוח
 מאחו ית' לדבר דבר צמחו יקרא פי ה' בענין
 שכתוב (ישעיה ל"ד) כי פי הוא לוס, כלומר
 מלאכי, ורוחו הוא קצבן, כלומר ורוחו של המלאך
 הנקרא פי וכן חרגם יונתן ומלאכיה, גם
 הנביאים נקראים פי ה', גם אורים ותומים,
 וכן דרשו רז"ל (יהושע ט') ואח פי ה' לא
 שאלו אלו אורים ותומים, וכשהוא שליח להשגיח
 על מעשה הצדיות להענישם או לגמלם יקרא
 עין, הוא שכתוב (תהלים ל"ד) עיני ה' אל
 לדיקים (ד"ה צ') ה' עיניו משוטטות וגו', בכל
 מקום עיני ה' לופות וגו', (זכריה ג') על אבן
 אחת שצעה עינים, צאורו השגחות רבות, וכשהוא
 שליח לשמוע דבר או לקבל אותו יקרא אזנים
 בענין שכתוב (צמדבר י"א) ויהי העם כמתאזנים
 רע צאזני ה', כי כשם שהאזן צאדם כלי
 השמיעה, כן המלאך השלוח כלי לשמוע הדבר
 שהוא להגיעו ולקבלו ונקרא צסם כלי השמיעה
 שצאדם, וכן דרשו רז"ל (תהלים מ') אזנים
 כרית לי, אין אזנים של נעלה כריות אלא
 לשמוע תפלתן של ישראל, צא לצאר כי המלאך
 הידוע הממתיך עד שתתפלל כנסיה אחרונה
 שצישראל הוא וכחותיו נקראים צסם נביאים
 לשמוע התפלות וליעול את כלן ולעשות עטרה
 ולהגיע צראש המלך צאשר הוא צסם, וכשהוא
 שליח להלחם עם אומה להכותה או לעקור אותה
 יקרא יד ה', בענין שכתוב צפלשתים (ס"א
 ה') כצדה מאד יד האלהים צסם, וצמלרים (סמות
 ט') הנה יד ה' הויה, וצטציעהם את ה'יד
 הגדולה, וכששלוחיו ושמליה שלו מתקצלים לפעול
 בעולם ענין אחד נקראים רגליו, בענין שכתוב
 לעתיד (זכריה י"ד) ועמדו רגליו ציום ההוא
 על הר הזיתים שעיניו חילוחיו, וכן תמלא
 שהזכיר הכתוב צלצאות ישראל (צמדבר כ')
 צרגלי העצורה שטעמו צלצאות, כאשר הזכיר
 צסם צעיה: ועל דרך המדרש ויתעלצ אל לזו
 אחר ר' אחי מושל למלך צצנה פלטרין על יד
 אדריכל ולא ערצה לו על מי להחרעם לא על
 אדריכל, עוד למלך טעשה סחורה ע"י סרקור
 ולא הלליה צה על מי להחרעם לא על הסרקור,
 הצן המושל הנמרץ הזה, ולפי שהיה צמשל
 האדריכל מקום לטעות צצתי רשויות, כי יאמר

אדם אע"פ שהולך מלך האדריכל חכם ממנו
 צאותה מלאכה, ואין הדבר כן ח"ו כי סכל
 אחד עיזחד צלי פירוד, ע"כ חזר רבי אחי
 להזכיר מושל הסרקור שהסרקור אין לו צום
 כח צסחורה ואין לו חלק צה כלל, וכונת רבי
 אחי צצני המושל כי האדריכל הוא הסרקור
 והסרקור הוא האדריכל, פי' אדריכל אומן או
 צנאי, חרגוס (עלכיס א' ה') ויפסלו צוכי שלמה,
 וצנו אדר צלי שלמה: ועל דרך הקבלה ויתעלצ
 אל לזו הוא האדריכל והסרקור שהזכיר צמדבר
 ושם צארו קוד הענין, והמלך ה' ידבר עמו
 ואומר אומה את האדם אשר צראתי וגו', כי
 כחמתי כי עשיהם כתיב ויט לך להשכיל ולקנות
 לצ צלשון האדם צארץ שהזכיר הכתוב צ' פעמים
 צצני פסוקים זה אחר זה כי צראשון ידבר
 למטה וצצני למעלה, ונולת ויתעלצ חחזור אל
 האדם הוא תפארת ישראל שצצנתו עשה ה'
 את הארץ צצח צראשית סגורמה כל הרעה
 הנזכרת, ויהי צאור הכתוב צסודו וינחם,
 הכוונה כי עשה את האדם והנחמה לא צעצור
 האדם אלא צארץ, כלו' צעצור הארץ הגורמת,
 וע"כ ויתעלצ האדם אל לזו צעצור לזו שהוא
 ה'ה סצה כי הוא הארץ והסרקור והאדריכל, ולפי
 שכתוב צתחלת הצריאה ישומה ה' צמעשו הזכיר
 צו עשה ויתעלצ אל לזו, ואל יקשה עליך
 כשהזכיר לשון עלצון צמקום הזה, וכן מה
 שכתוב (ישעיה כ"צ) ויקרא ה' אלהים לצאות
 ציום ההוא לצצני וגו', שהרי כצר אמרו צגמי
 ה' צצתי צוואי ה' צצתי צראי, ומן הגצורה
 ולמטה נקרא צתי צראי, והצן זה, וכשם שמלינו
 צשעת הכעס קודם המצול ויתעלצ אל לזו כך
 הזכיר הכתוב צשעת הרלון אחר המצול וקצלת
 הקרצן ויאמר ה' אל לזו לא אוקיף עוד, וזה
 מצואר: ונה מצא חן בעיני ה'. כלו' אלו רשעים
 ראויים להעמות וזה הלדיק ראוי להכלל כי מלא
 חן צעיני ה', וכהצאר צבאן העונם והסכר
 מפורש עונם לרשעים צמי המצול, וסכר לנח
 הלדיק צהללה וצמליאות החן, וזהו שאמר שלמה
 ע"ה: (משלי כ"צ) כצמר צס מעוטר רצ מכסף
 ומזהב חן עוז:

פרשת תולדות נח

מתהלך בתומו צדיק אשרי בניו אחריו
 שלמה ע"ה הודיענו צכתוב הזה (משלי צ')
 כי אין האדם לדיק עד שיחלהך
 צהומה

והנה היא לנעלה ממדרגת החמימות ומדרגת החמימות למעלה ממדרגת הדיק, כי יס' לדיק שאינו תמים שלל הגיע למדרגת החמימות, ואלו הן סדר המעלות אחר שהגיע למדרג הדיק עולה למדרג תמים, וממדרג תמים עולה למדרג ההתמלכות, ושלשון אלו כמלאים זכח הוא שכתוב, (ט) אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלהים התהלך נח. תולדות, לשון מקרים כענין שכתוב (משלי כ"ז) כי לא חדע מה ילד יום, שהרי הזכיר אחרי כן ויולד נח ששן התולדות, והזכיר שכתוב לדיק הזה שלש מעלות של שבת שהיו זהפך מצבי דורו, האחת שהיה לדיק צמחיו לא איש חכם כצבי דורו שכתוב זהם ותמלא הארץ חמק, השנית שהיה תמים והוא השלם בכל מדותיו כי הנהם השלמה שלי מוס יקראנה הכתוב תמימה כלשון הכתוב (צמדצר י"ט) פרה אדומה תמימה אשר אין זה מוס, ומוס האדם היא המדה המבונה, וע"כ הזכיר זכח כי היה תמים שלם אין זו מוס כי אין זו מדה מבונה, ואמר הכתוב (תהלים קי"ט) אשרי תמימי דרך, וצאורו תמימי המדות, וזה הפך מצבי דורו שהיו צעלי מדות מבונות-הוא שכתוב זהם כי השמית כל בשר וגו', הג' את האלהים התהלך נח, וידוע כי מדת ההתמלכות לא מלאכות רק ביחודי הדור, ומ"ס הכתוב (דברים י"ג) אחרי ה' אלהיכם תלכו ולא אחר התהלכו לפי שהוא מדבר עם כלל ישראל, והמעלה הגדולה הזאת איננה כי אם צדדי היחידים סגולות כל דור ודור, ועוד שאין לשון זה כופל אלא על הדיק שהסיג מעלת השמש וכחות הגלגלים וסוכוכים וכ"ל הם פועלים פעולות צפופים, לפי שם ההשגה הזאת ומפרסם מעלת ארון הכל ורוממותו וכן אמר דוד (תהלים י"ט) השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד ערכו, ומזה אמרו רז"ל כל היודע לחסוד צחופות ומזלות ואינו חושב עליו הכתוב אומר (ישעיה ה') ואת פועל ה' לא יציעו וגו', וכח"צ (תהלים ס') לא ידעו ולא יבינו צחכיה יתהלכו, וע"כ אמר זכח את האלהים התהלך נח, כי הסיג מהלך השמש וכחותיו העלומים וידע כחות הסוכוכים והמזלות ולא נטה לבו אחריהם כי ידע צחכיהו כי יס' סבה עליונה על כלן וכדצק זה, וזה זהפך מאכס"י-דורו שהיו עובדי השמש והיו סקועים צעזודת הסוכוכים והמזלות ועושים אותם אלהות,

צחמו צעזודת הש"י, וענין התהלך צחמו הוא שיעשה אדם את המלות כחשפט ושיכוין זהם לאהבתו וליראתו לא להגדל ולא להפאר ולא שיהיה צפציל זה עכוד צעיני הצריות יוחר, כי ראוי האדם שיעשה עובות ומקדים כפי יכולתו ושלל יתפאר זהם ושיסתדל צמחשים עובים ולא יספרם צמחיו, וכל מי שמקפד אותם צמחיו ומפרסם אותם ומסתדל זהם ה"ז חוטא ויגיעו מזה שמים רעות, האחר שיחגאה צמחיו למי שקבל דבריו והאמין אותם וב' שהוא מצייס ומכלים למי שקבל ממנו, ומדת הדיק התהלך צחמו שאינו מתפאר צמחיו ולדקותיו אשר עשה הנה הוא נקרא איש אמונים, וע"כ סוף שלמה ע"ה שכתוב הזה וקשרו עם הכתוב שלמעלה ממנו הוא שאמר (משלי כ') רב אדם יקרא איש חקרו ואיש אמונים מי ימלא, יאמר כי מנהג רוב צבי אדם שיכריז ויפרסם כל אחד ואחד ממנו וסעוד שהוא עושה אצל איש אמונים שיעשה חקרים ועובות ולא יפרסםם אלא שיכסם ויסתיר אותם מי ימלא, והזכיר איש אמונים כלשון (סס) ונאמן רוח מבקש דבר, והוא שאמר שלמה ע"ה במקום אחר על הענין הזה צעלמו (משלי י') חכם לב יקח מלות ואויל שפחים ילצע, ואמר כי מי שהוא חכם לב יקח המלות צידיו ויוליאם אל הפעל ולא יספרם צמחיו והאויל הוא הסכו לגמרי לא די שאינו מסתדל צמחיה המלות לקחת אותם צידיו, אלא שצמחה שהוא מסתדל צמחה העצרות שעליהם נקרא אויל הוא מודיעם צמחיו לפרסם אותם לכל, והנה שניהם זהפך זה מזה, זה לוקח המלות צידו ומסתיר אותם וזה מסתדל צמחיו רעות ומגלה אותם ומזה אמר ילצע כל' הרי הוא כחפץ צמחיו והוא מלשון (הושע ד') ועם לא יצין ילצע ומרגם-יוכתן וסכלא צמחותיה מתאחד, אשרי צביו אחרי כי הוא המזכה לזרעו אחרי כענין שארז"ל ועושה חסד לאלפים לעושים מאהבה, ולסומרי מלותיו לאלף דור לעושים מיראה, האי צדקמ"ך ליה ואי צדקמ"ך ליה, וכן ציאר שלמה ע"ה במקום אחר סזכות הדיק מועיל לזרעו אחרי הוא שאמר (משלי י"ד) ציראת ה' מצטח עוז ולצביו יהיה מחסה, ויתכן לפרש כי הכתוב הזה נא לשבת שלש מעלות ששן זו למעלה מזה, הזכיר תחלה מתהלך ומעלה התמלכות היא מעלה גדולה לדיקים

וזהו צפון ומשחת הארץ כי נעייט הדעת אחר
 ע"ז נקרא השחתה, כענין סכתוב (שמות ל"ב)
 כי שחת עמך, וזהו קרא סכתוב לירצעם העוזר
 ע"ז אים עשחית, וזהו כי השחתה היה
 לפני האלהים, וכענין סכתוב ע"ז (סם) לא
 יהיה לך אלהים אחרים על פני, והמעלה הזאת
 מלאכה לחנוך ראשונה והוא הראשון הקודם
 זה סכתוב זו ויתהלך חנוך את האלהים, כי
 נסתכל בדורו של אנוש שהיו עוזרי השמש
 והכוכבים והמזלות ועמד הוא על החכמה שהיא
 על סלמות וידע והשיג כי יש סנה ראשונה
 עליונה על הכל, ומחוך שני חיו שהיו שסיג
 כמנין ימות החמה כרמו לנו סכתוב שהשיג
 נחמתו מהלך השמש וכדצק בסנה העליונה ית'
 גם באברהם הזכיר זו סכתוב מההלך לפני
 והים תמים, ומה שידוע שהוא החוכה עם
 האומות הרבה נענין האמונה ומשפטים ומקיים
 שהיה חולק תמיד עם אנשי כותא עיר עולדתו
 שהיו כלם עוזרי השמש והיו אומרים עליו כי
 הוא אלוה והיו מציאין לדבריהם ראיות גדולות,
 צראותם לעין כמו הגדול והעלום צפלים,
 ואברהם היה מודם להם זאת כלו, צעולם כמו
 הגדול אך כגרין ציד האומן וע"כ מקר נפשו
 לכבסן האם, וזהו אשר הולאחין מאור כסדים:
 בדורותיו היה ראוי לומר בדורו, אלא כסנא
 המצול היה בן שם מאות סנה וכבר
 עברו עליו דורות הרבה, והגיד לך סכתוב בי
 כל הדורות שהם ססחיתו ולא היה צבולן ראוי
 להכלל זולתו. וע"ד הפשט מה שהזכיר סכתוב
 נח ג' פעמים כנגד ג' מעלות שהזכיר לדיק
 חמים והמהלך נח להורות כי היה שלם צפלים,
 וע"ד המדרש לפי שראת ג' עולמות ראה העולם
 מיוסב ומרצ ומיוסב: (י) את שם את חם ואת
 יפת. היה יפת גדול מאחיו שכן הוא אומר
 אחי יפת הגדול, וחס הקטן סנא, וידע את
 אשר עשה לו זכו הקטן אצל הקדים שם
 למעלתו, והזכיר אחריו חם כי כן נולדו וע"כ
 הולך להזכיר יפת באחרונה: (י"ב) וירא אלהים
 את הארץ. יזכיר עתה אלהים להזכיר בהם מדה
 הדין כי היא מחוזה כנגדם לחטאם הגדול,
 ואמר והנה נסחתה ומה היא השחתה כי השחית
 כל צער את דרכו, קרא לכולם צפם צער כי
 כלם היו עשחיתים את הזרע, וכענין סכתוב
 (ישעיה כ') עומטי סילדים, ודרשו רז"ל אל
 חקרי עומטי אלא עומטי, ולפי שהם קלקלו

זכע האדם שהוא נולד למי יום, לפיכך היה
 עכסם מדה כנגד מדה לסחתה צמי המצול
 סירדו עליהם ארצעים יום, ארצע עצרות אלו
 היו צהן ע"ז גלוי עריות ספיכות דמים וחמס,
 ועסם הארצעים כל אחד ואחד כנגד שהיו
 עוזרין השמש לי יום וכה השמש פועל זו
 חמס ימים קודם צואו צעלה וחמסה ימים אחר
 סכתובק מעלה ומרי מ' יום שהשמש וכחותיו
 עומדים צעלה מ' יום, וכן צכל מזל ומזל מ'
 יום זהו כנגד ע"ז גיע וספיכות דמים, וחמס
 לפי שצעליו עוזרין על משפטי התורה סכתוב
 למי יום, ולא היה חטא הסחתה הזאת צצני
 האדם צלצר כי אם צכל סאר ציה, וכן דרשו
 רז"ל צרותחין קלקלו וצרותחין כדונו כי היו
 מי המצול רותחין, כחיצ סכא ויסכו העים
 וכחיצ סחם (אסתר ז') וחמס מהלך סככה,
 ומה שהזכיר וסחתה הארץ לפני האלהים זו
 הסחתה ע"ז, ורמו לך סכתוב כי היו רעים
 וחמאים צעצרות סצין אדם למקום כגון ססחתה
 ע"ז וססחתה הזרע, וצעצרות סצין אדם לחצרו
 ג"כ כגון גזל סכ"א ואחר היו גוזלין וחומסין
 זה מזה סכאנר וסמלא הארץ חמס, ומה שהזכיר
 פעם סכית כי מלאה הארץ חמס מפניהם והזכיר
 על זה קן כל צער צא לפני צאר לך סכתוב
 סלא נחתם גזר דינס אלא על הגזל, וכן אמר
 ישעיה ע"ה (ישעיה כ"ד) לחקי מעוסק כי לא
 תיראי ומסחתה כי לא סקרצ חליך, והזכיר
 למעלה (סם) כי מי נח זאת לי, כי יזהיר על
 עון הגדול אשר עליו נחקרצה מחמת דור המצול,
 וסעסם לפי שהגזל מן המלות המוסכלות סאלולי
 לא נחתה תורה היה אדם מוליא אותם צסכלו
 ומוסכל ראשון הוא סאין לו לאדם כלום צממונו
 של חצרו: ודע כי ענין המצול ראיה צרורה
 על ענין מדוש העולם ועל הסגנה צראותו
 סהקציה מעניש ומכלה את סרשעים מן העולם
 ומסאיר סארות מן סלדיקים כגון נח וצכיו,
 זה לאות כי העולם מחודש וכי הסגנה סופעת
 צספלים, כי צודאי כסם שהיה אדם הראשון
 אצ וראש לכל הנצראים אחריו, כן היה נח
 אצ וראש לכל הנצראים אחרי המצול, וכסם
 שהיו לאדם הראשון שלשה צנים קין הצל סח
 ולו היו הסנים עקר וסאחד נחקלל כן סמלא
 צנה שלשה צנים שם חם ויפת ולו היו הסנים
 עקר וסאחד נחקלל, וכסם סממלא צצני אדם
 הראשון ססליסי סח סממנו נסחכלל העולם

והוא

והוא היה עקר הצנים כן צצני נח תמלא השלישי עקר הצנים והוא שם שאין שום אומה זוכה לתחית המתים כי אם צני שם: (יד) עשה לך חבת עצי גופר. גופר הוא עץ הנקרא קדרום וקל הוא על פני המים וחרגם אונקלוס העין דקדרום והוא מין ארז ולזה הקציה לנח סיעסה לו חיצה מן העץ הזה הידוע ושיכנים לחוכה מכל מיני בעלי חיים, מן בהמות טהורות ועופות טהורים שצעה ללורך קרצן, ומן הבהמות הטמאות והעופות העמאים שנים מכל זכר ונקבה כדי שיתקיים המין, הודיע אותו כי הוא יחי עתיד להציא מצול לעולם לשחת כל צער אשר זו רוח חיים. ובאן הצן שואל כיון שהיה נח לדיק חמים כמו שהעיד עליו הכתוב והוא המולא חן בעיני השם למה לא היה מתפלל על צני דורו ויחזירם למוטצ, כמו שצלינו צאצאם אצינו כי מיד שהודיעו הקציה פורענות של קדום שהיו רשעים גמורים התפלל עליהם כמה פעמים לצלתי השחיתם, הוא שאמר (בראשית י"ח) הנה נא הואלתי לדבר אל אדני ואמר עוד אל נא יחר לאדני, כן היה מנהג הראשונים והנציאים שהיו כגשים אל ה' להתפלל לפכיו על צני דורם, וכן ראוי לכל פרכס הדור להתפלל על הדור, ותשובת הדבר כי מה שחדל נח הלדיק להתפלל בעדם לא צמרד ולא צמעל אך מחוך שהיה יודע שקיום העולם בעשרה, וכענין שדרשו רז"ל בעשרה מאמרות נברא העולם, ואילו היה צצני הדור עשרה אנשים לדיקים לא היה מציא עליהם המצול כי היה העולם מתקיים בצצילים אצל צאי החיצה לא היו כי אם ח' נח ואשתו ושלשת צניו ושלשת נשי צניו, ולפי שלא נשלמו לעשרה לא היו ראויים שיכלל הדור בצצילים ודי שיליל נח שהיה עשירי את נפשו וכפשות ציתו, וזהו שתמלא צתפלתו כיון שהזכיר " ואמר לא אשחית צעצור העשרה מיד אחר וילך ה', לפי שגלוי וידוע לפכיו שלא היו שם עשרה ואצרהם לא היה רשאי להתחנן צתפלתו לבקש מלפכיו על צני הדור צפחות מעשרה, ולפיכך נאצדו מן העולם, והוא הענין צעלמו צנח שלא היה רשאי להתפלל עליהם כיון שלא היו שם עשרה, ועוד כי צכאן נחן להם זמן ארוך שיחזרו צתסוצה והם ק"כ שנים, ויתצרך שמו של הרחמן שלא ענק אלהים הזהיר: (עו) וזה אשר העשה אותה. לזה ה' לעשותה כשעור הזה, ולרצוי חמיכין שילפרך להציא צחוכה היתה קטנה עד

מאד כי ילפרך להציא שם צתמות ועופות טמאים וטהורים וחיות קטנות עם גדולות שנים מכל ויש חיות גדולות כפילים ורחמים, ולפי העצב חמשים חיצות כיוולא צה היו קטנות מהכיל את המיכין האלו כלם אצל היה הענין כס גדול צלי ספק ומחזיק מועע את המרובה. ואולי תשאל צכאן כיון שהיה הדבר כס למה ילוה לעשות את החיצה מעץ הידוע וצמדות ידועות צאורך ורוחצ וקומה ולעשות ג' מדורים תחתיים שניים ושלשיים, ותקציה יכול להלילם מצלי חיצה ושלכו על פני המים או יכול להפריח צאור כי כל יוכל ולא יצטר מחכו מאומה, ותחשובה צזה כי דרך החורה ללוות על האדם סיעסה כל יכלתו צדרך העצב ומה שיחסר העצב צהן ישלים הנס, ועיד זה תמלא צכל הנסים צחורה אם תסחכל צהם כי אע"פ שהם מפורקמים יש צהם טצע צתקלת, וזהו כענין שחלוה החורה צאכשי המלחמה שילאו חלולים ללצא, גם הכתוב שאמר (יהושע ח') שים לך אורצ לעיר מאחריה, ומאחר שכל עניני מלחמותיהם של ישראל היו ע"י נסים גדולים מה ילערכו למארצ כמנהג האומות שמתלחמותיהם נמשכות אחר העצב, אלא צודאי היו ראויים להתנהג צדרך העצב וה' ישלים מה שיחסר, ועל כן צאה המלוה צחורה צתקון המערכות ודברים רבים כיוולא צאלה. ועוד יש צזה טעם אחר הזכירו רז"ל כי מחוך מעשה החיצה סיטרת צה תמיד כל היום צארכה וצרחצה יראו הצריות וידצרו צזה ויחזרו ויתעוררו לחזור צתסוצה מדרכם הרע, ואם לא יסוצו הנה הם רשעים קטני אמנה ראויים שתחול עליהם מדה הדין: (יח) והקימותי את בריתי אתך. הצרית הזאת הוא שמתנה עמו עתה כי הנה יאצדו והוא יעמוד וכלם ימחו צמצול והוא יכלל, או ירמוז לצרית הקשה. וכתב הרמב"ן ז"ל ועיד האמת הצרית מעולם היא והמלה כגזרה מן צראשית צרא אלהים והנה צריתי כמו צרייתי והמלה כמו קמוכה כי היא קמוכה לעולמים שהיו לפכיו ולזה שתקום וההיה עם הלדיקים וכן ואני הנני מקים את צריתי אתכם (מלאכי צ') צריתי היתה איתו והמשכיל יצין עכ"ל, וצאורו הצרית שהיא כאללת מעולם הוא הרחמים וקמוכה לעולמים שהיא מנהג העולמים תקום ותהיה עם הלדיק יסוד עולם ועם זה תקבל טפע ותשפיע למטה זהו שאמר אתכם: ומכל

(יע) ומכל החי. דרשו חז"ל לרצות השדים ולוהו ית' שיכניסם אל התיצה. ויחכן לפרש כי אי אפשר להם שיסארו צמקומם שהוא האויר בגלגלי היסודות לפי שהגזרה היתה לשחת כל צמר אשר צו רוח חיים וזה כולל כל צעלי נפש החנועה שעל הארץ, והוסיף לומר עוד מתחת השמים שגזרת המצול היתה אף על הצריות שהן מתחת גלגלי היסודות והם השדים על כן הולך להכניסם אל התיצה פן ימחו צהויר אשר מתחת השמים. ומה שאמר הביא אל התיצה אין להצין שהוא יציאם ממש שהרי כתוב אחרי יצאו אליך להחיות צאר כי וועלמם יצאו, אבל הכונה כשאמר הביא אל התיצה שיעזור אותן בכניסתן וישתדל בהן שיחיו, והנה זה היה צלוי אבל צמקסה היכן מלינו שצאו השדים לחוך התיצה בכלל שאר המינין הוא שכתוב וכל העוף למינהו כל לפור כל כנף, וכל העוף למינהו אלו עופות עמאים, כל לפור אלו עופות עהורים, כל כנף אלו השדים שהם טסין צהויר וסמך לו מיד ויצאו אל כח אל התיצה: (כצ) ויעש נח. זה מעשה התיצה כן עשה שהכניס שנים מכל המינים ומזונות לכולם וכן דרשו חז"ל הכניס כח זמורות לפילין וזכוכית לנעמיות: *

ז (ח) מכל הבהמה הטהורה תקח לך שבעה שבעה. היה מקפיק שיקח שנים שנים לקיום המין אבל לוהו שיקח מהם שבעה לזרד קרצן, וסנה החשצון הזה מוכרח צקוד הקרצנות, וכבר ידעת מחכמתו של צלעם שארז"ל (דברים ל"ד) ולא קם כביא עוד צישראל כמשה, צישראל לא קם אבל צאומות העולם קם ומנו צלעם, לזה לצלק ואמר (צמדצר כ"ג) צנה לי צנה שבעה מוצחות והכן לי צנה שבעה פרים וצבעה אילים, ואמר עוד (צמדצר סס) אח שבעה המוצחות ערכתי. והנה ה' יתצרך אצ הרחמן לא רלה לגזור שיצאו מעלמם לזרד קרצן להיות כשחטין אבל אחר תקח לך שבעה שישתדל אחריהם ויערם צמליות, אבל צאומם שסיו לחיות זרע היו שנים שנים והיה גזור שיצאו מעלמם זהו שכתוב יצאו אליך להחיות, ואמר גם מעוף השמים והכתוב כמסך למעלה אחר גם מעוף השמים העהורה ז' ז' כנזכרים איש ואשתו כלומר ז' זכרים וז' נקבות והוסיף עליהם עוד זכר ונקבה לחיות זרע על פני כל הארץ, ומה שהולרכנו לפרש כן לפי שלקיום

המין למה ילטרך שבעה די צמנים, או כאמר לחיות זרע על פני כל הארץ שהוא מוזר אל מה שהזכיר שנים איש ואשתו, וכאלו יאמר הכחוצ מכל הבהמה הטהורה תקח לך שבעה שבעה איש ואשתו גם מעוף השמים שבעה שבעה זכר ונקבה וכל זה לקרצן, ומן הבהמה אשר לא טהורה היא שנים איש ואשתו לחיות זרע על פני כל הארץ, כי לימים עוד שבעה עתיד אני להביא מצול. ועל כן תלטרך אחת שחקק ותקיים המין. ומה שהזכיר צמין הבהמה איש ואשתו וצמין העוף זכר ונקבה מפני שאין טבע ההולדה שיהיה צהם כי תולדות הבהמה כתולדות מין האדם ולכן הזכיר איש ואשתו, אבל תולדות מין העוף ע"י העלת צילים שהם הם התחלת ילירחם. ודעת חז"ל צפרק חלק כי מפני שלא צאו הבהמות על שאינם מוכן עשה להן כבוד וכתב צהן אישות כמו צאדם, ולרדך אחת לדעת כי צפרסה של מעלה שבה הודיע הקצ"ה לנח שיביא מצול החמיל צמדת הדין ויאמר אלהים לנח קן כל צמר וקיים גם כן צמדת הדין ככל אשר לזה אותו אלהים כן עשה, אבל צפרסה זו שבה רמז לו על הקרצן יתחיל צמדת רחמים ויאמר ה' לנח וקיים צמדת רחמים ויעש נח ככל אשר לוהו ה' וכל זה להורות כי אין כונת הקרצן כי אם לשם המיוחד ית', הוא שדרשו רבותינו ז"ל כל הקרצנות שצתורה לא כאמר צהם לא אל ולא אלהים ולא אלוה אלא לשם המיוחד שלא ליתן פתחון פה לצעל דין לחלוק: (ד) כי לימים עוד שבעה. מלצר שהיה להם זמן ק"כ שנה לשווצ צחצוזה עוד אני מאריך להם שבעה ימים, ודרשו רבותינו ז"ל אלו שבעה ימי אצלו של מחושלת הכדיק ששאר הקצ"ה אח עולמו ולא הביא המצול לכבודו, והוא מה שאמר צמקוד ויהי לשבעה הימים ומי המצול היו על הארץ: (יא) נבקעו כל מעינות תהום רבה וארבות השמים נפתחו. היה ראוי שיאמר ציום הזה נפתחו ארצות השמים ונבקעו כל מעינות תהום, כי היה לו להקדים מים עליונים למים התחתונים, ויחכן לומר כי לפי שהענין קללה ופורענות לא רלה להקדימן, ומלינו שהקדימן הכחוצ צצרכה הוא שאמר (צראשית מ"ט) צרכות שמים מעל צרכות תהום רוצלת תחת, וכן הזכיר משה ע"ה (דברים ל"ג) ממגד שמים מעל ומתהום רוצלת תחת, ומן הענין הזה היה שלא הזכיר הכחוצ

הכחוז ויציא אלהים מצול על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה כי לא רלה להזכיר הש"י צפורענותו והדבר ידוע כי הוא המציא שכבר אמר לו ואני הנני מציא, אבל החורה אשר כל דרכיה דרכי כועס וכל נתיבותיה שלום כה מספיק שחכמה הש"י בענין הפורענות ולא תזכירו, וכן מה שאמר וימח את כל היקום ולא אמר וימח אלהים את כל היקום, אבל זהללם ורחמים הזכיר את הש"י הוא שכחוז ויסקר ה' צעדו וכחיצ ויעצר אלהים רוח על הארץ, וכן מלינו כשהעניש לאדם וחוה אמר הכחוז קתם (בראשית ג') אל האשה אמר, ולאדם אמר, ולא הזכיר את ה' יתצרך בקללתם, אבל צמדת רחמנות כאשר רחם עליהם והלציטם, הזכיר זהם את השם יתצ' הוא שכחוז (שם) ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כחנות עור וילציטם. ואם הקחכל צכחוצים תמלא שאינו מציא את הפורענות אלא צקושי ולהכרח גדול שהרי מתחלה אמר ויהי הגשם על הארץ ואחר כן אמר ויהי המצול, וזה להורות שירדו מתחלה צכחת שאל יחזרו צחצובה יצעל גזרתו וישכה המים לעוז וגשמי צרכה יהיו ואם אין יהיה מצול, ומן הטעם הזה נאצרו צמזול כל שאר צעלי חיים תחלה וצני אדם צאחרונה סכאמר וכל האדם, כי כשם שהים אדם אחרון צצריאחו של עולם כך היה אחרון צחרצכו :

(יג) בא נח ושם ואם ויפת בני נח ואשת נח. היה ראוי לומר צא נח ושם ואם ויפת צכיו ואשתו ושלשת כסי צכיו, אבל יזכירו הכחוז תמיד צכמו דרך חכם ומכהג העולם הוא סיזכיר אדם לאוהצו תמיד צכמו כשהוא מולא חן צעיכיו ואף כי נח אשר מלא חן צעיכיו ה' : (טו) ויבאו אל נח אל התבה. כמשך אל צעלם היום שהזכיר שכל המינין צכים מכל מין ועין צא חליו מעלמם אל החצה וציוס שהוא כאספו כלן כי כן היה הללון לפכיו יתצרך ואי אפשר להיות זה אלא צדרך כס : (כז) כל אשר נשמת רוח חיים באפיו. מכאן שהכשמה יולאם מן החוטה צמות האדם ומסם נכנסת גם כן בענין שכחוז (בראשית צ') ויפת צאפיו נשמת חיים ושם הארכתי צמקומו. ועיד הקבלה כל אשר נשמת רוח חיים צאפיו מלת כל רמז למדת כל אשר צה כחצרך אאעיה והיא הספירה העשירית ומסם פורחות הנשמות, וזה שתקנו צצותינו זיל לומר ציוס צצת נשמת כל חי,

וזהו כי צו צצת וינפס והוא מעין הצרכות ויסקר החיים, וזהו ויצרך אלהים את יום השציעי ולכך אמר אשר נשמת רוח חיים צאפיו, וכלל צזה כל האדם אשר צהם נשמת חיים ושאר צעלי כפס החנועה גם כן צזהם רוח חיים לא נשמת חיים, והודיענו צזה כלל כל צעלי חיים ורמז המדה שהיא צצת חיי כל החיים, ויס החעוררות גדול צעעמו כי הוא צפזר גדול אחר ואין זולתו צמקרא וסנן זה : מבל אשר צחרבה סתו ולא דגים צכים, כלולו הדגים מפני צצרתו לים חוקיכוס והמצול לא היה צים רק על הארץ הוא שכחוז ויהי הגשם על הארץ : (כג) ויפת. את כל היקום. זה כלל גדול לכל צעלי חיים סכמחו צאוחם המים הרוותחין, וימחו מן הארץ הם כמחו מן הארץ וכחותם מן השמים, וכבר ידעת כי כל הכחות יש להם מכו ופעולה צספלים וכיון סכמחו מעעולת הארץ הרי סכחצעלה למעלה הכח והמכו שלחם, ואין הכוונה סיחצעלו צמזול הכחות העליונים אלא ספסק הספע שלחם שלח הספיעו למטה גם לא קצלו ספע מלמעלה מן הקו האמלעי המספיע לכל מוספע, וכיון ספסקו כל היונקים ספע לא כשאר צזמן המצול צשום כח סצעולם ספע כי אם צקו האמלעי לצדו והוא שאמר דוד עיה (החלים כיט) ה' למצול יסצ ויסצ ה' מלך לעולם, ומלת יסצ צמקום הזה כמו כשאר כלומר הוא לצדו וכמוהו (החלים ט') וה' לעולם יסצ, וזהו אמר רצותינו זיל שלח היה המצול על ארץ ישראל כלומר שלח ירד הגשם עליה מן השמים, וסכה זה לכבוד הארץ ולמעלמה שלח כפתחו עליה ארצות השמים ולא כצקעו תחתיה מעינות תהום רצה כי היא קו האמלעי של מטה כנגד קו האמלעי של מעלה, והצן זה. ובסדרש וימח צעוהי וימחו מן הארץ לעולם סצא, ירמוז המדרש הזה על הארץ הכזכרת צפסקוק צראשית, וכבר הזכרתיו סם : **א** (ח) ויזכר אלהים את נח. היה ראוי הכחוז לומר את נח ואת צכיו, שהרי מלינו דצור הסכיכה עמם גם כן הוא שכחוז ויאמר אלהים אל נח ואל צכיו, ויחכן לומר רצוי את צא לרצות צכיו שהיו מכחו, וכמו סדרשו רזיל את יעקצ אלו סנאים מכחו של יעקצ, וכיון ספירש הכחוז הזה צכח ורמז על הנכים אף הנכים היו צכלל, ומה שהזכיר סחיה וסצסמה עמו יחדו להורות שכולן שוין צהסגחת כלליה, והוא

לו אינך ראוי לא לאכילה ולא לקרבן אחר לו הקציה קבלה עד יצאת המים מעל הארץ עתיד לדיק אחד לעמוד וליצא את העולם ואני מלכיו אליו הה"ד (מ"א י"ז) והעורצים מציאים לו לחם ונשר וגו' מצי טצחי דאחאז והיינו דכתיב וילא ילוא וסוב צחשונו ע"כ במדרש, ומלת יצאת רמז לתשצ"י: (ח) וישלח את היונה מאתו, וצבור לא כאמר מאתו למדך שדירחן של עופות טהורות חלל הלדיקים: (י"א) והנה עלה זית טרף בפיה, כיון שנגזר אבדן ומחייה על האדם ועל כל מה שבארץ אין לריק לומר שנקערו האילנות וכמחו לבחרי עד שהולכו רבותיו ז"ל לומר שאפילו אלעזרובלין של רחם נמחו במצול ודרשו בזה (איוצ י"ד) אנשים שחקו מים, ואין ל"ל כי העלה נבל וא"כ מהיכן הביאה אותה, אמרו במדרש ר' לוי אמר מהר המשחה הביאה אותה דלא טפת ארעא דארץ ישראל צמיא דמצולא שכך אמר הקציה ליחזקאל (יחזקאל כ"ב) בן אדם אמר לה את ארץ לא נטתה היא ולא גשמה ציוס זעם, לא נטתה פירוש שלא נבקעו מעינות תהום, ולא גשמה שלא ירד עליה מטר מן השמים מנשם המצול, חלל צודאי מי המצול שצמאר חרלות נכנסו לחוכה שהרי הכתוב מעיד זכאן ויכסו כל ההרים הגבוהים אשר תחת כל השמים, ולפי שלא ירד מן השמים הנשם השוטף שהיה משצר כל האילנות לכך לא נעקרו האילנות משם מפני המים הצאים שם משאר חרלות, ולפיכך לקחתו מהר המשחה הוא הר הזיתים, והו' שאמר וידע נח כי קלו המים וגו'.

ועוד דרשו מג"ע הביאה אותה, ויש לתמוה בזה מהיכן היה יודע נח כי קלו המים כיון שמי המצול לא נכנסו צנן עדן, וכחצ הרמזין ז"ל חולי היו שעריו סגורים שלא יכנסו בו המים וכאשר קלו המים נפתחו ע"כ.

ומלת ערף היה ראוי שיאמר טרפה צפיה חבל הוא שם החואר כמו טרוף וע"כ הוא קמוץ, והיה הכחוש ראוי לומר והכח עלה ערף צפיה והיה מקפיק זה לידיעת נח כי קלו המים כי מאחר שלקחה עלה מן האילן איזה אילן שיהיה צידוע כי קלו המים ולמה הולך להכיר שם האילן שהיה זית, וע"ז החעוררו רבותיו ז"ל במדרשם ואמרו רמז רמזה לו אמר מוטב יהיו מזוכותי מרורין בזית וצידו של הקציה ואל יהוי מתוקים כדצט ציד ציה,

עשו

הדין שהיה הזכרון בכל העוף אע"פ שלא הזכיר כי כל צעלי חיים בכלל הזכרון הם, או חולי מה שהזכיר צהמה וחיה דוקא ולא הזכיר העוף לפי שהצהמה והחיה נזכרו עם האדם ציוס טצי הוא שכתוב ויעש אלהים את כל חית הארץ למינה ואת כל הבהמה למינה, וזהו שאמר אשר אחו שהם צמיצה עמו, ויכלול ג"כ אשר אחו שכנזרו ציוס אחד עמו:

(ד) ותנח התבה בחדש השביעי בשבעה עשר יום לחדש על הרי אררט, יום מנוחת התיצה היה צמצעה, עשר בניסן, ומה שאמר הכתוב ויגברו המים על הארץ חמשים ומאת יום התגזרת הזה התחיל צמצעה עשר במרחסון, הוא שכתוב צמח טס מאות טנה לחיי נח בחדש השני צמצעה עשר יום לחדש נבקעו כל מעינות תהום וגו', מצמצה, עשר במרחסון עד צמצה עשר בניסן תחלל ק"כ יום:

וכח הרמזין ז"ל היה הקדר צעקין זה כי ציוס רדת הגשם נבקעו מעינות תהום וכפתחו חרבות השמים וירד הגשם חרצעים יום, וזהם גברו המים ע"ז אמה מלמעלה וכפסק הגשם לטוף חרצעים וכשאר מעינות התהום וחרבות השמים פתוחים והיה האויר לח מאד וכל הארץ מלחה מים ולא יצאו לעולם ועמדו כן צגזרתם עד ק"כ יום לירידת הגשם, ואז העציר הק"י רוח חזק מאד צמחים ובארץ ויסכרו מעינות תהום כי חזרו המים הטבעיים אל מקומם עד שכתמלא התהום כמו שהיה מתחלה ונכסרו פתחי מעינות וחרבות השמים נסגרו וייצא האויר מאד צרוח ומיצט, והכה חסרו המים הרבה ותחת התיצה שהיתה משוקעת צמים כשמים ושלש אמות, ואחר ע"ג ימים באחד לחלש העסיירי הוא חדש תמוז נראו ראשי ההרים ומקץ חרצעים יום שהתחין אחר שגברו לו ראשי ההרים וזה כופל צעורה באצ פתח חלון התיצה ואחר ג' שצעות הלכה היוכה מאתו ואחר שלשים הקיר חכסה התיצה ע"כ: (ז) וישלח את העורב, דרשו רז"ל תסובה כלחת הטיצ עורב לנח א"ל רבך שנאני ואמה שנאחני רבך שנאני מן הבהמה העהורה שצעה ומן העמאה טנים ואמה שנאחני כי שלחת אותי יותר מזולתי אם פוגע צי טר חמה או טר לנה לא נמלא העולם חקר צרים אחת או טמא לאשתי אחת לריק, אמר לו רשע צמותר לי אקור צכאסר לא כ"ס ולא רלה לקבלו, אמר

עשו חכמים צפיה לשון מאמר. ועוד דרשו צמדרש
אמר ר' אבהו מאילן ג"ע הביאה אותו ולא
היה לה להביא דבר מעולה או קמחון או פולסמין
אלא רמז רמזה לומר מה מזה תחת ידי הקצ"ה
ולא מחוק מתחת ידיך, ויהיה ערך מלשון
מזונות בענין שכתוב העריפני לחם חקי, והנה
יש צוה ק"ו לצריות שחם העופות כוח להם
זה עאכ"ו בני אדם שהם צעלי שכל וידיעה
ומדת הצטת פרוסה על פניהם שאינם רולים
להתפרנס זה מזה: (יד) בשבעה ועשרים יום
לחדש. הוא חדש מרחשון, למעלה אחר צמצנה
עשר יום כצקעו וכאן אלו אחר צ"ז יום לחדש
יצנה הארץ היה צמצמע סעמד המצול שנה
חמימה מיום ליום שהוא שני"ד יום שהיה שנת
הצננה. וע"כ הוסיף י"א יום ואחר צמצנה
ועשרים יום לחדש יצנה הארץ להורות ששנת
חמה הייתה של שס"ה יום שכן שנת חמה יתרה
על שנת לצנה י"א יום, וע"ז אמרו רז"ל משפט
דור המצול י"צ חדש משפט מלכיים צמלרים
י"צ חדש משפט חיוצ י"צ חדש משפט רשעים
צגיהכס י"צ חדש משפט בוג ומגוג י"צ חדש.
יבשה הארץ. ואעפ"כ לא ילא עד שהורסה ללאת
ואמר לו הקצ"ה לא מן התצה כי מפני
שצא לחוכה מפני מלות ה' יתעלה לא רלה
ללאת משם כי אם צמלותו. ואמרו צמדרש כי
מכאן למדו חנניה מישאל ועזריה שלא רלו ללאת
מחוק כצטן האש עד שלות להם המלך, הוא
שכתוב (דניאל ג') צאדין כצוכדלר וגו' פוקו
ואתו ולמעלה אחר סקו לפי שמתחלה היה
הכצטן עמוק והולך לומר סקו ועכשו גצה
הכצטן צדך הכס והוסיף לקרקע והולך לומר
פוקו ולא רלו ללאת עד שלות להם המלך:
(טז) צא מן התבה אתה ואשתך ובניך ונשי
בניך. כאן הותר להם התשמים שנאמר
להם צחצה, שהרי כתוב צבניסחם לחצה וצחח
אל התצה אתה ובניך ואשתך וכסי צניך
האכסים לצד והנשים לצד. ובמדרש שלשה
שמשו צחצה ואלו הן עורצ כלצ חס ושלסחם
נעכשו עורצ רק כלצ נקשר חס לקה צעורו.
(כ) ויבן נח מזבח לה'. כיון נח צקרצנותיו
סדר הצנין ממטה למעלה המצחח חחלה
ומשם לרחמים זהו שאמר לה' ומן הרחמים
מתעלה ומתיחס הכל צמעלה העליונה שהוא
עלת העלות יתצרך, וזהו שאמר ויעל עולות
צמצח עלת כחיצ, וכן אחר הכצח (ישעיה כ"ו)

יעלו לרלון על מצחתי וצית תפארתי אפאר, וכן
צמכות לא מליכו צו סעשה מצחח והזכיר חחלה
מעל המצחח ואח"כ השמימה, ומשם אל המעלה
העליונה שהיא עלה ואז חוזר השפע מעלה
לרחמים ומן הרחמים למצחח הנקרא לצ וממנו
לעליונים ולתחתונים, וזהו שאמר וירח ה' את
ריח הכיחח כלומר המשיך המצכת השפע היורד
מעלת העלות, ואז אחר אל לצו לא חוסף
כלומר לא אהן חוספת למדת הדין לקלל את
האדמה צעצור האדם, והצן זה: (כח) מנעוריו.
אמרו רז"ל מנעוריו משכנער ללאת ממעי אמו,
וידוע שאין האדם מתחייצ צמלות שסן מלד
הילר עוב עד י"ג שנה, וזהו שדרשו רז"ל
י"ג שנה גדול מילר העוב י"ג שנה. וכן אחר שלמה
ע"ה (קהלת ד') כי מצית האסורים ילא למלוק
כי משעה שהוא יולא מצית הרחם שסם אסור
ומוסגר באדם המוסגר צצית האסורים מיד
הוא רולה למלוק והוא מצקש פי סדר וכושך
אחר החלות ומפני שהמלת חקרת אל"ף פירסוהו
מלי חרגוס כי חרגוס ויצאש וקרי:

(כצ) עוד כל ימי הארץ. לשון זה יורה שיש
לעולם חכלית זמן קלוצ, ואע"פ שהוא
חקר וא"ז עד כחיצ ויכלול הספק, הקריאה
עקר, זרע וקליר, אלו כולדים ואלו מתים וע"י
מה ע"י קור וחוס, וטעם הכחוצ יצאר ששה
עכירים שהם קדרי עולם שאינן סוצתין ציום
וצלילה:

מ (ג) כירק עשב נחתי לכם את כל. ממה
שהזכיר נחתי לכם את כל הייתי מחיר
כל צשר כדעת אחרים ולכך הולך לומר כירק
עשב, כשם שיש צעשנים חלק מותר שסן עוצים
ומועילים וחלק נמנע שסם. מציקים וממיתים
כן יש צצעלי חיים חלק מותר והוא מה שהותר
צחורה וחלק הנמנע והוא מה שאסרה התורה,
וזהו הנכון צפסט הכחוצ כי לא צא הכחוצ
להחיר כל צשר. ורז"ל דרשו כירק עשב שנחתי
לאדם הראשון ולא שהרתי לו הצשר נחתי לכם
את כל התרתי לכם כל דבר ואפי' הצשר,
לפי שכל הצשר נחתי צלייה צמצול וצמכותם
כלולו וע"כ אחי מחיר לכם לשחוט ולאכול:
(ד) והזכיר, אך בשר בנפשו דמו. ציאר שלא
החיר. הכפס רק הצשר שהוא הנוף צלצד
ועל כן אסר אצד מן החי, והולך להזכיר:
(ה) ואך את דמכם. לצאר כי מה שהחיר הנוף
לא החיר אלא צנפס התנועה אצל לא

ואוונרים זה חלי ואכזהו לכך נאמר דמיתך רעיתי:
(ח) ואל בניו אתו. צא דבור השכינה גם לצנים
וכדי שלא תצין כי הדבור היה לנח לצדו
שנאמר זה לצניו לכך הוסיף מלת אתו לצד
שגם הם צכלל הדבור, ועל כן תמלא לשון
הפרשה שידבר עמהם צלשון רציה והכונה על
שם ויפת כי הם איננו נאוי לכך: (יג) את
קשתי נחתר בענן. ע"ד הפשט טעם הקשת שיהיה
אות כעצם (צראשית ל"א) עד הגל הזה ועדה
המלצה, וכן (צראשית כ"א) כי את מצע כנשות
חקק מ"די צעזור ההיה לי לעדה, כי כל הדבר
הנראה המושם לפי שנים להזכיר ענין הוא
הנקרא אות כשם שמלינו שהזכיר צו"ל שנאמר
(צראשית י"א) והיה לאות צריח ציני וציניכם
להזכיר ענין שיכנסו כל זרע הצרהם צצריח
למונת הימוד, כן הקשת אות להזכיר הדורות
שאין הקציה מציא מצול לעולם, ומלת נחתי
כוללם נחתי עכשו או נחתי כצר מצראשית,
ואין כפק כי אות הקשת צין שהיתה מששת
ימי צראשית צין שמתחדש עתה לנח, כי אין
הנתינה ההיא חלל להזכיר הדבר המותנה שלא
יצא עוד מצול לשחת הארץ, ויש לפרש מה
נאמר נחתי כאלו אמר נשבעתי כי מתנת השם
צאמירה צלצד הרי היא קיימת כשצוה והרואה
ענתנה הארץ לאצרהם שנאמר לו הקציה לצרעך
נחתי את הארץ הזאת, ומלינו כמה כתוצים
שמזכירין צתורה לשון שצוה שנאמר אשר
נשבעתי לאצרהם ליחמק וליעקצ וכתיב אשר
נשבע ה' לאצותיכם לתת להם, ואין צעק
הצטחה שצוה כלל כי אם לשון מתנה, וכן
אנו יכולין להצין צכאן צאות הקשת כשנאמר
את קשתי נחתר שהוא כאלו אמר נשבעתי, ומזה
אמר הנביא עליו השלום (ישעיה י"ד) כי מי
נח זאת לי אשר נשבעתי ואין צכאן לשון
שצוה כי אם לשון מתנה, ואף על פי שדרשו
נכאן לאו לאו חרי זמני שצוה הוי שנאמר
ולא יכרת כל צער עוד ונמי המצול ולא יהיה
עוד מצול לשחת הארץ, דברי תורה נמשלו לאש
ומתחלקים לכמה טעמים, ותמלא מתכמת חונקלום
שחרגם לצרעך נחתי יהצית וכן צכאן את
קשתי נחתי יהצית לפי שמתנתו יחצרך הרי
היא קיימת כאלו כצר עצרה, וצענין הצרהם
שכתוצ צו נחתי כסף השדה קה ממני חרגם
צו אתן, ואע"פ שהיה הכסף מלוי צידו ולא
היה רולה להתחרע כיון שלא נתנו עדיין אינו

נגמר

צנפס האדם וזהו ואך את דמכם לנפשותיכם
אדרוש, ולמדך סכתוצ הזה עוד שמהורג את
עלמו ח"צ והקציה עחיד לדרוש דמו מיד
עלמו כי מלת לנפשותיכם כנו מנפשותיכם.
או י"ל כי הלומד נוספת, יאמר ואך את דמכם
שהוא נפשותיכם ולומד זו כלומד (רש"י ג')
השלישי לאצטלוס צן מעכה שמשפטו השלישי
אצטלוס צן מעכה: מיד כל היה אדרשנו.
סימיתנה ה' יחצרך ומעשה היה צתרכול שהרג
את הנפס והציאוהו לצ"ד וסקלוהו, ומיד האדם
אם אין עדים צדצר חני אדרוש את דמו ואם
יש עדים צדצר הרי זה מקור לצית דין. וזה:
(ו) שופך דם האדם באדם. פירוש צאדם צפני
אדם כלומר צפני. עדים דמו ישפך על
פי צ"ד, וזאת כונת חרגום חונקלום שחרגם
דיסוד דמא דאיכנא צקהדין על מ"מ דיינא
דמיה יחצד, חרגם חונקלום צאדם צקהדין:
כי בצלם אלהים עשה את האדם (עיין רש"י):
ובמדרש ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש
להציא החונק את עלמו, יכול אפילו כשחול
ח"ל אף, יכול כחכניה מישאל ועזריה ח"ל אף,
מיד כל חיה, חלו חרצע מלכיות שנקראו חיות
מיד האדם חלו ישראל, שנאמר (יחזקאל כ"ד)
ואחן לאני לאן מרעיתי אדם אחס, מיד איש
אחיו חלו צני עשו שנאמר (צראשית ליצ)
הליכני נח מיד אחי מיד עשו, אדרוש את נפס
האדם, לעחיד לצא, ואהם פרו ורצו, כמך
פריה ורציה לשופך דם האדם ללמדך שכל מי
שאינו עוסק צפריה ורציה כאלו שופך דמים,
ודרשו רז"ל ציצמות כל מי שאינו עוסק צפריה
ורציה כאלו שופך דמים ומצטל את הדמות,
רבי עקיבא אומר כאלו ממעט את הדמות,
אחרים אומרים גורם לשכינה שחקהלק וישראל
נאמר (צראשית ו') להיות לך לאלהים ולצרעך
אחריך צזמן שזרעך אחריך שכינה שורה אין
זרעך אחריך על מי שורה על העליה או על
האצנים, יש להצין מהו מצטל את הדמות גם
לשון ר' עקיבא שנאמר כאלו ממעט את הדמות
ולא אומר מצטל ואמר הכתוב (ישעיה י"ג) קול
המון צהרים דמות עם רב ה' וכלי זעמו לחצל
כל הארץ, ודרשו רז"ל דמות עם רב זה הקציה.
ועוד צמדרש דמיתך רעיתי אין דמיתך חלל
דמות מלמד שצדמיונים כגלה הקציה על ישראל
כאדם המדמה את חצרו ואומר זה איש פלוגי
כך היו ישראל מסתכלין צהקציה ומדמין אותו

נמר עד שיתן שמה יתחרט לפי שהוא צר ורם, ואין הדבר כן אלל הש"י שאין חרטה לפניו וע"כ תרגם זו יהצית כי לפי העתיד יזכיר צלסון ענר כיון שהוא מצטיה עליו. ודע כי האות הזה איננו נראה בכל יום מעוכן או בכל יום שירדין גשמים אך בזמן שהדור מחוייב כדי להודיע שהוא שומר הצמחתו, וחדע לך שכן הוא נמה שדרשו רז"ל שלא נראה הקטת צדורו של חזקיהו ולא צדורו של רשבי לפי שהיו לדיקים גמורים והיה כל אחד מהם מגין על דורו וצל זה לא כלטרכו לאות זה, וכן אמרו על ריב"ל שלא נראה הקטת מימיו, ומזה תמלא לדורות עולם חקר הוויין לדרת כתיב וכמ"ל לו מיד את קטתי ללמדך שאין אות הקטת אלל בזמן החיוב ודורות החסידים: וע"ד השכל הקטת הוא כלי מלחמה ונקרא קטת לפי שאינו מורה חלים אלל כשארם וקטת היתר שבו, וכשהוא נראה בשמים אינו נראה כי אם רגליו למטה ואלו היו רגליו למעלה היה סימן מלחמה כאלו מן השמים היו מורין זו על הארץ ועתה כאשר רגליו למטה ונראה הפוך הוא הצרית והוא סימן שלום, ועוד שאין המיתרים נראים זו לירות החלים, וכן מנהג האומות בזמן מלחמה לאהוז צידם הקטת כנגד פניהם וכאשר יקראו לבלום מהפכין את הקטת ואומרים אותו אחורי הקטת כנגד פניהם, וחכמי הנוחקר כתבו צקסריהם כי ענין הקטת ענין טבעי הוא, וכן אמרו הקטת יש לו ג' מראות העגולה הראשונה הדומה הסניה ירוקה שלישית אדמית נוסה לשחרות, והמראה השלישית הזאת יקראה נ' רביד אדום וקוקי כי הוא כמראה המוסקין שהוא אדום נוסה לשחרות, ואמרו כי מומר הקטת עז הוא, וכנת הוית הקטת הוא כילון השמש המכה צעז הלח שהיה ממין הרביב הדק אחרי המטר צרוב הפעמים ולכך יקבל העז שהוא שחור מראה אדום כי כן כל מראה לזן צעזרו צשחרות יתילד ממנו צעזע מראה אדום, והמופת על זה העלים הלמים כשיצטרו צאש תהיה הלהצ אדומה מפני שהאש נוסה למראה לוצן ואדמיותו והוא עוצר צשחרות שהוא העטן שהוא שחור וע"כ תמלא הלהצה אדומה, וממה שדרשו רז"ל את קטתי דמות המוקש לי אפשר שיכלול זו רמז לכפס שהיא נמשלת להקציה, ומזה אמר והיה צעני עכן על הארץ כלומר צעשותו הרכבת החומר,

ונראה הקטת צעכן ילטרך שיתראו ויתגלו כחות הנפש צנוף זהו ונראה הקטת צעכן כי הוא המלך המצדיל צינו לצין השכל: וע"ד הקבלה את קטתי מלסון קושי ודין והוא מדת הדין, אמר שיהיה לאות צרית והאות הזה הוא העילה ולא אמר הכתוב את הקטת כחתי צעכן אלל את קטתי כדי שיהיה הקטת נחתמת צאות י"ד צסוף, והו אמר צעכן כלומר הידוע כי אין העכן הזה מן העננים המריקים בשמים שהרי הקטת נראה הרבה פעמים ושמים צטהרה, אלל הוא עכן הכצוד אשר עליו אמר הכתוב (סמות ע"ז) והנה כצוד ה' נראה צעכן, והו אמר ונראה הקטת צעכן כלומר ונראה מדת הדין צעכן, ולפי שאמר הכתוב (יחזקאל ח') כמראה הקטת אשר יהיה צעכן ציום הגסס כן מראה הנוגה קצב הוא מראה דמות כצוד ה', דרשו ר"ל כל הנוקתכל צקטת עיניו כמות, ותעיר מחשבותיך אל המאמר הנמלא צמדרש רז"ל בכתוב הזה את קטתי כחתי צעכן, וזה מאמר קטתי דבר שהוא מוקש לי אפשר כן אלל קטין דפירא. וכן לצך להצין זה והסתכל צחתימת הפרשה שהזכיר פעם שנית זאת אות הצרית, ונתיחד לנח מאמר צזה כי למעלה הודיע אותו ואת צניו ענין הקטת על פסוקו וכאן גלה לו לצדו הצנין על ע"ד הסוד, והו ויאמר אלהים אל נח זאת אות הצרית: (כ) ויחל נח איש האדמה ויטע כרם, מה שקמך ענין היין לאות הקטת יתכן לומר לפי שהיין רמז למדת הדין כמו שידעת, ועל זה ארז"ל אין מצרכין על היין עד שיתן לתוכו מים. ודע שלא היה אדם שהסתכל צענין זה עד שצא נח, כי הראשונים נטעו גפן כל אחד ואחד לעלמו אלל נח התחיל עתה לנטוע גפנים שורות הנקראים כרם והו שאמר ויחל. או אפשר לפרש לפי שהיה נח עשירי והעשירי קדש כאשר כתעסק עתה צדצר היין כעשה מולין וזה לשון ויחל, והגיד לנו הכתוב לרות רבות ורעות שהיין סצה להם כי החטיא את הלדיק החמים אשר הליל כל העולם, וגרם לו שיהיה זרעו מקולל, והנה הפרשה הזאת אזהרה על היין כפרשת כזיר או יותר, וכן דרשו ר"ל צקנהדרין (דף ע' ע"א) י"ג וויין נאמרו ציין ויחל וישת וישכר ויתגל וירא חס ויגד ויקח שם וישת וישימו וילכו אחורנית ויכסו ויקץ וידע, וכן אמר שלמה (משלי כ"ג) למי אוי למי אצוי למי מדינים למי שיח וגו', ואין הכוונה ציין

צ"ן כלל כי הוא הדין לכל שאר תאוות העולם שהנמשך אחריהן הוא כערד מן העוה"ז ומן העוה"ב, וה"ן אז לכל שהוא הגורם לצדן הגוף והנפש ואחר שלמעשה (קהלת ז') כי מי יאכל ומי יחוש חוץ ממנו, כלומר מי עמד על הענוגי העולם ומי התענג בחושי הגוף יותר ממנו ואחר אחריו גם זה הנל: (כא) ויחגל בחוך אהלה. אהלה כתיב בחוך אהלה של אשתו מלמד שהענוג רוצה ה"ן מציא לידי רצוי תשמיש, ובמדרש בחוך אהלה רמז לשומרון שנקרא אהלה שלא גלו אלא על עסקי יין שנאמר (ישעיה כ"ה) וגם אלה צ"ן. שגו ונשכר תצו וע"ז הזכיר לשון ויחגל: (כד) וידע את אשר עשה לו בנו הקטן. חס היה הקטן שנצטוו והיאך הוא אומר ארור כנען היה לו לקלל את חס שהיה צעל המעשה, ומה שלא קללו מפני שני פעמים, האחד שלא היה אפשר לקלל את חס לפי שהקצ"ה צרכו כזר. שנאמר ויצרך אלהים את נח ואת צניו, והשני שאלו קלל את חס לא היה מזיק כי אם לגופו אבל לא היה מזיק לזרעו, וע"כ ראה לקלל כנען שהיה צנו צדור של חס שאם יוליד אח"כ אלק צנים כל זרעו יהיה בכלל הקללה, ומ"ש הכתוב וצני חס כוש ומלרים ופוט וכנען שנראה כי כנען היה הקטן שצכולן זה היה אחר הקללה שנתן לכל אחיו מעלה עליו לפיכך הזכירו באחרונה, והראיה שהיה כנען צבורו של חס הוא אומר וירא חס אזי כנען, וכבר אמר למעלה וחס הוא אזי כנען, אבל ודאי צעת המעשה הזה לא היה לו לחס זרע אחר כ"א חס כנען לצדו והנה הוא צבורו: (כה) צד עבדים יהיה לאחיו. ע"ד הפסע קללו צמדה כנגד מדה כי הוא צזה את אציו כאשר הקחכל בערותו ולא די שלא כסה אותו אלא שהגיד בחוץ כלומר שלעג, ודבר ידוע כי העצד כצזה, וע"כ קללו בעצדות שיהיה כל ימיו כצזה תחת שצזה את אציו, וחס ויפת אשר כסו ערות אציהם וישימו את השמלה על שכם שניהם דרך כבוד קצע להם הקצ"ה שחרם מדה כנגד מדה, ישראל שקצלו את התורה שהם מצני שם זכו למלכות לילית, גוג ומגוג שהם מצני יפת עתידה לימות המשיח שיזכו לקצורה שיהיו מכוסין ונקצרי, גוג ומגוג מצני יפת שנאמר צני יפת גומר ומגוג יזכו לקצורה שנאמר (יחזקאל ל"ט) אמן לגוג מקום שם קצר. ומבאן אפשר להוכיח צנים העושים

מלכה אחת ציחד אע"פ שהמלכה אחת זה נועל שכל יוחר מזה כשהוא מקדים ומתאמץ בעשייתה יותר מחצרה, וזהו שאמר ויקח שם ויפת ולא אמר ויקחו רמז לך כי שם נתאמן לעשות המלכה יותר ולפיכך הוקצע לו שכל מלכות לילית שהוא גדול יותר משכר הקצורה ודומה לזה אמרו במסכת קוטה פרק ואלו באמרין יוסף שקדש את השם כלנעה הוסיף לו אות משמו של הקצ"ה שנא' (תהלים פ"א) עדות ציהוסף שמו, יהודה שקדש את השם צפרהס"א נקרא כלו על שמו של הקצ"ה. וע"ד המדרש יהיה לאחיו שלשים משפחות כמנין יה"ה ילאו מכנען והם הנזכרים צפרה, ודין תורה בעצד כנעני כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו: (כז) יפת אלהים. צדק ליפת צהרצת הגבול ותרגום (דברים י"ג) כי ירחיב, ארי יפת, כי עוד היום צני יפת עמים רבים אין מקפר וארלותם רבות ורחצות, וצדק את שם צהרצת שכינה צהרצת, וזהו שאמר וישכון צהרצת שם לשון שכינה שאין לך אומה בעולם ששרתה שכינה צניהם כי אם על ישראל שהם צני שם, וצאמרו צהרצת שם רמז לתורה כענין שכתוב (צרהס"ה כ"א) יושב אלהים, וזהו שאמר וישכון צהרצת שם רמז לך - שהשכינה כמסכת אחרי התורה, והנה שם נחצרך צמחי צרכות אלו צרכת השראת שכינה צניהם וצרכת התורה שתנתן להם מה שלא זכתה שום אומה לאחת משתייהן: ובמדרש יפת אלהים ליפת וישכון צהרצת שם אע"פ שיפת אלהים ליפת שצנה כורס שהיה מצני יפת צית שני, וישכון צהרצת שם לא שרתה שכינה צצית שני אלא צצית ראשון שצנה שלמה שהיה מצני שם, וכן אמרו במסכת יומא פרק קמא אי קליקו כילהו צימי עזרא לא שריא שכינה צמקדש שנאמר יפת אלהים ליפת אע"פ שיפת אלהים ליפת דהיינו פרסאי דאחו מיפת אין השכינה שורה אלא צהרצת שם, ומנא לן דפרסאי מיפת קא אמו דכתיב צני יפת גומר ומגוג ומדי ויון והוצל ומשך ומירם, והני רצ יוסף מירם זו פרס: ויהי כנען עבד למן. מלח למן מחזור לאחיו שהזכיר כלומר לצני שם ולצני יפה, ומה שחזר זה שני פעמים לחזק הענין ולקיים עצדותו של כנען ולרמוז כי שם יכחל את ארצו וכל אשר לו ומה שקנה עצד קנה רצו:

י (ח) ואלה תולדות בני נח שם חם ויפת. מן הכתוב הזה עד פרשה ויהי כל הארץ שפה אחת

אחת ודברים אחדים חננאל שצעים איש זכוון כלן חולדות של נח, וכתיב בסוף הפרשה חלה משפחות בני נח לחולדותם בגוייהם ומחלה כפרדו הגוים בארץ אחר המצול, ומכאן יש ללמוד כי שצעים אומות יש צעולם. וכל אומה ואומה יש לה לשון צפ"ע, שהרי הכתוב הזה בא ולמד שכתפרדו אחד אחד איש ללשונו כלומר שקבעו להם כל אחד לשון לעלמו, ולפיכך חננאל חולדות הפרשה הזאת שצעים כנגד שצעים כפס סירדו אצותינו למלרים, ומזה חמך הכתוב (דברים ל') זהנחל עליון גוים זהפרידו בני אדם, באורו מעת שכתפרדו זכ"א צעולם הוא שכתוב זכאן ומחלה כפרדו, מחמתו העת ילב גבולות עמים הש"י הליב צעולם שצעים אומות למספר בני ישראל הם יורדי מלרים שהיו שצעים כפס, וע"כ לא חמר למספר בני יעקב כי היו צמסוע י"ב שצעים. ודע כי כל האריכות הזה שהאריך הכתוב בחולדות הם הכוונה להודיענו כל האומות שילאו ממוכו שזכה צסן אצרהם היולא מנכי שם, ומזה האריך הכתוב בחולדות חס ובהולדות שם להודיע שאין הכוונה והצחירה שצעים אומות וצטאר החולדות כי חס להוליא מהם הקבולה הנצחית אצרהם וזרעו, וכבר הציאו רבותינו ז"ל משל על הענין הזה אמרו משל למה הדבר דומה לאדם שאצדה לו מרגלית צין החול ומציא כצרה וכובר כל החול עד שמלח המרגלית כיון שמלח המרגלית משליך את החול, וזא המשל לומר כי כשם שאין הכוונה צו צחול שהוא המרוצה כי חס צמרגלית היחידה כך אין תכלית הכוונה צרצוי העו"ג האלה כי חס צעם הקדש היולא מהם הוא זרע אצרהם, וזהו שאתרו רז"ל מחשבתן של ישראל קדמה, וכבר ידעת כי החלת המחשבה סוף המעשה, ואע"פ שהשכל מעיד ע"ז שכל וזה שהוא אחרון צמעשה ראשון היה צמחשבה אפשר להיכיר זה מן הכתוב הוא שחלינו צמלכתה הושכן (שמות ל"ה) לעשות כל מלכתה חרש והושב, וכתיב (שם) ולחשוב מחשבות לעשות צזהב וצכסף ונחשת. וכתב הרמב"ן כי מכל הספורים של חולדות הללו יחלמת לשומעים חרוש העולם כי אע"ה ילוה את בניו ואת ציתו אחריו ויעיד להם על נח ונניו שהיו צחיצה, והנה אע"ה שראה את נח הוא עד מפי עד צכל ענין המצול, והוא עד שלישי על הילירה כי למך אציו של נח ראה

אדמ"ר וילחק ויעקב ראו לשם העד צמצול, ויעקב הגיד כ"ז ליורדי מלרים גם לפרעה ואכסי דורו, והאכסים צכל דור ידעו מחצותם אצעה וחמשה דורות מגידים מעשיהם וחולדותם ע"כ. וכתב החכם ר' אצרהם צן עזרא ז"ל כי נח חיה עד שהיה אצרהם צן נ"ח שנה ועשה צזה סימן היה אצרהם אציו צן נ"ח כסמת נח: (יא) מן הארץ החיא יצא אשור, מנכי שם היה שכל, בני שם עילם ואשור, ולפי קדור הפלגה היה רוצן מנכי שם לכך הזכיר באשור שילא מן הארץ ולא היה צעלת דור הפלגה וכונו שדרשו רז"ל, ומש"כ (תהלים כ"ג) גם אשור כלוה עמם יורה שלא הרע אשור לישראל כשאר האומות: (יד) ואת פתרושים ואת כסלוחים אשר יצאו משם פלשתים. יגיד לך הכתוב כי אומה זו של פלשתים היו מוזרים לפי שפתרושים וכסלוחים היו מחליפים כשותיהם חלו לחלו וילאו מהם פלשתים, וחננאל כל החולדות הללו של מלרים ששמותם על שם סופם שכלצדו צים, ונקרא הראשון לודים על שם שכולדו והוטצעו צים: (טו) ובנען ילד את צידון בכורו. זכאן ימכה הכתוב עשרה שילאו מוצע כנען וכלן נחנו לא"ח צמחנת הארץ הוא שאתר לו צצריח צין הצחרים (צחאשית ט"ו) לזרעך נחתי את הארץ הזאת מכהר מלרים עד הכהר הגדול כהר פרת את הקיני ואת הקנזי ואת הקדמוני, ומונה והולך עשרה עממים, ומה שנשתנו צשמות, לפי שהפרשה הזאת הן השמות שקרא להם אציהם צהולדס, וצמחנת הארץ נשתנו שמותם לפי השתנות הלשונות והארלות כי כשכתפרדו בארלות לגוייהם נקראו צשמות אחרים, ואם תחשוב אותם חננאל י"א, אצל לידון צבורו הוא הנקרא כנעני כלערך עם אחד מחמיו שלא היה לגוי. ודע כי עשרה עממים אלה שצעה מהם כצסום ישראל ציוני יהושע אצל הג' והם הקיני והקנזי והקדמוני לא כצסום מעולם, וא"כ הפרשה הנאמרת לאצרהם צמחנת הארץ שנה הזכיר עממים אלה היא דומה לעתיד לבא שיהיו משועצדין לנו, והנה מהשצות הש"י עמקות כי רלה שחיה, הארץ הקדושה לכנען הוא העצד-שנשתעצד לבני שם עפ"י אציו, ומתקרה צידו מומן הפלגה כדי שלא יוכל להחזיק, כי אין העצד יכול להחזיק צככסי-האדון, שאלו מתקרה ציד אומה אחרת, חולי היו מחזיקין צה, מה שאין כן צעצד:

ונעשה

יא (ד) ונעשה לנו שם. ע"ד הפסע היו מצקשים להתישב צמקום אחד להיותם מחוזרים יחד ולא מלאו מקום אלא שבער, וע"כ רלו לצנות להם עיר ומגדל שיהיה מחזיק את כלם העיר לישור והמגדל לאות ולסם שיראהו בני כל העולם וייסירו כגדו ויתישבו באותה העיר ולא צמק"א וזה טעם פן כפון, וע"כ הפילס' ה' לפי שצאו כנגד כונתו שהיא שיחפשו האומות בכל העולם ויתישבו בכל המקומות שצארץ לפי שלכך צראה ולשבת ילרה: וע"ד המדרש ונעשה לנו שם זו ע"ז כתיב הכא ונעשה לנו שם יבתיב החם (שמות כ"ג) ושם אלהים אחרים לא תזכירו מה להלן ע"ז אף כאן ע"ז ועוד דרשו צמדרש החלים הזה נצנה לנו עיר, אין הזה אלא עלה שכתאמר (שופטים כ') הצו לכם דבר ועלה הלום ואין עיר אלא אלה שכתאמר (דניאל ד') ואלו עיר וקדיש. ובמדרש של עשרת הדברות ראיתי שכתאמר נקה קרדומות ונצקיע השמים ויזו כדי שלא יעשה לנו כמו שעשה לדור המצול ונעשה חתיכות מן השמים ונעשה מלחמה עם מלך שצממים והיה צאותו מגדל שצעים מעלות למזרח וכנגד ע' מעלות למערב והקצ"ה ירד שם עם ע'. מלאכים וצלצל לשונם ודצריהם ע"כ. ועוד צצראשית רצה אמרו לא כל הימנו שיצור לו העליונים צואו ונעשה עמו מלחמה ע"כ: וע"ד השכל ונעשה לנו שם היו אנשי הפלגה רשעים וסכילים בכל חכמה ועשו העיר והמגדל כדי להכלל מהמצול של אש, מפני שכבר ראו אצדון העולם צמצול של מים פחדו לנפסם והולרכו לעשות בנין מקום שחם ירלה להציא מצול של אש ולשרוף את העולם שיכללו מהם ולא חקצו האש צגצולם, וזהו ענין המלחמה המוזכר צמדרש כלומר להעזר עם הכחות העליונים צהפך רלונו יח' ולקסור חלק מיקוד האש שלא יוכל להתקרב אל העיר, כשם שחלינו אף צדורנו זה קלת החכמים שידעו כח לקסור חלק אחד מן הצרק שלא יצא אלא צגצול ידוע, ועוד לטעם אחר כי מפני שראו שגזר הקצ"ה מיתה. על אדם הראשון והיו רואים עולם צעלי כח וגצורה עלומה וגדולים צחכמה וצקומה והיו חיייהם ארוכים ולא יצלר מהם לעשות כל דבר והנה הם בני תמותה ענפים מקולקלים צקלקול השרש לכך חשבו תמצולה שיעשו בנין ולהגציה למעלה עד שיעור ידוע כדי להכלל מן המיתה ומטעם זה הפילס' ה'

שחשבו כנגד גזרתו יח'. והנה הפסוקים סוגרים הדלת צעד המחסנות הרעות שהיו חושבים צלצם ולא רלו לפרקמם. ואל הענין הזה רמזו צמד' שכתארו ודצרים אחדים אחדים כל' סגור". מעשה דור המצול כתפרש מעשה דור הפלגה לא כתפרש ע"כ, ושמעתי כי צוני המגדל היו שצעים ואין ספק כי הית להם צזה כוננה ידועה: ועל דרך הקצלה ונעשה לנו שם היה מטאם מטא חציהם הראשון סקלץ צנטיעות, כן האנשים האלה קללו צנטיעות והפרידו הפרי מן האילן, זהו שכתאמר ונעשה לנו שם כלסון הכחוצ צדור אנוש שהיו עוצדי ע"ז שהזכיר צו שם שכתא' (צצראשית ד') אז הוחל לקרא צסם ה', והוחל לסון חלול ה' וכן הזכיר צכאן וזה החלם לעשות כי המעשה ההוא היה חלול השם, או ככתא כי אז הוחל והחלם מלסון התחלה ואין להוליאם מפסוטון, והענין צכניהם כי היו עושים התחלה מן הסוף וזהו הקלון, ע"כ הזכיר לסון וזה החלם לעשות כלומר עושים התחלה מן הסוף הנקרא זה, ונקרא שם כי כן אמרו ונעשה לנו שם היא המדה האחרונה ולא היו מחמיכים למעלה ממנה והיו צזה מקללי צנטיעות מפני זה כתאמר עליהם ויהי צנכעס מקדס ודרשו רז"ל הקיעו עולם מקדמונו של עולם. וכדי לצאר כי החטא הזה שלהם הוא חטאו של אדה"ר ע"כ אמר אשר צנו צני האדם. ואמרו צמדרש צני האדם מה צני חמריא צני גמליא, אלא צנוי דאדם קדמאה, רמזו לנו כי הם צנים דומים לחציהם הראשון צחטא הזה, ומזה לא תמלא צפרשה זו סיזכיר שם אלהים כשם שהזכיר צפרשת המצול, כי דור המצול כפרו צמדה אחרונה ולכן כסחתו מן הארץ התחמונה וכן מן העליונה צהרחקתם ועם זה היו ננחים מן העוה"ז והצא. והנה זה מדה כנגד מדה חטאו צאלהים וכסחתה להם הארץ שהיא מאלהים אצל דור הפלגה כפרו צסם המיוחד ולכך הענישם צסמו הגדול ומראה להם כמו וזהו לסון וירד, הרי שכל אחד נענש צמה שחטא צו, והיה ענשם מדה כנגד מדה כשם שהפרידו הם מה שהיה מחוצר ומיוחד, כן חסיית הפריד חבורם והפיץ אותם על פני כל הארץ, ועוד כי חשבו מחשבת רעה ומתוך מכמה שצהם צשיעור קומת המגדל ידוע אללם צהיותם מחזיקים צכצור האיקונים וכופרים צצלטון, וכל זה היה צצצל, וכבר ידעת כי כסחת צית קדשנו

קדשנו ותפארתנו וכלי הקדש גלו גם הם גם
עשה כבודך ללם הזהב הנקרא צל, וז"ש
(ירמיה כ"א) ופקדתי על צל צצצל, וז"ש (דניאל
ג') חקימה צבקה דורא צמדינת צצל היא
הצקעה שצבאן שהזכיר וימלאו צקעה וכל זה
צקוע ציחוד וקלון צנפיעות, והקציה ישמרנו
משגיאות ילמדנו וידריכנו צאמתו: (ט) כי שם
בלל ה' שפת כל הארץ ומשם הפיצם ה'. דע
כי כל מקום שתמלא זכרון השם המיוחד בשם
צתיבות למפרע הוא מורה על מדת הדין וזה
אחד מן המקומות, וצמקומות רבים צמורה צאו
כזה, וז"ש צכל אחד פעם גדול כאמר לענין
מוכרח ומולך, כי איכנו מקרה אצל נעשה
צכוכה וזה שגחה גמורה, צהגיעי אל כ"א וא'
אעוררך עליו ואשכילך ענינו ונתיצו, ומפני
שהזכיר צפרסה וירא ה' ויאמר ה' שהיא מדת
רחמים נרמז לנו צבאן כי מדה"ד היתה מתוחה
כנגדם להפילם על פני כל הארץ, אצל היא
כלולה צרחמים מפני שהיו אגודה אחת אלהים
זה לזה הוא שכתוב שפה אחת ודברים אחדים
וע"כ הפילם ולא אצדם לגמרי כדור המצול,
ומה שכתבו צצלצל שפה זה היה מדה כנגד
מדה כי הם חטאו צדצור שאמרו הנה נבנה
לנו עיר וע"כ לקו צכח המדצר שלהם צצלצל
הלשון, ועד עכשיו היתה כל הארץ שפה אחת
וכל העולם היו מדברים בלשון הקדש שהוא
הלשון שכתוב צו העולם ועכשיו שחטאו צלסונם
צלצל הלסונות, ומתולדות צני נח שהיו ע' איש
נפרדו הגוים וילאו מהם ע' אומות איש ללסונו.
כבר ידעת כי ע' שרים למעלה מכהיגים ע'
אומות למטה וכל אחד ואחד מן השרים היה
יסוד לאומתו וללסונו, והנה השרים האלה היו
חלק האומות לא כאלה חלק יעקב כי יולד הכל
הוא וכשם שהוא אלהי השמים ואלהי האלהים
עליון על כולם כן לשוננו עליון על כל הלסונות
וע"כ חלקנו לורכו ויסודנו שהוא יסוד לשון
הקדש הוא אלהי ישראל, ואל הכונה הזאת
צארו לנו רז"ל כל השואל לרכיו בלשון ארמי
אין מלאכי השרת כזקקים לו לפי שאין מלאכי
השרת מכירים בלשון ארמי, ומכאן יש לתמוה
שכבר כתבאר כי דעת הגלגל גדולה מדעת
האדם ודעת המלאך גדולה מדעת הגלגל וא"כ
איך אפשר שלא יכירו מלאכי השרת הלסונות,
ותלא מדרכי היה יודע שצעים לשון וכן מלינו
ציוסף הלדיק כמו שדרשו רז"ל צפסקוק (תהלים

ע') עדות ציהוסף שמו, הוסף לו אות אחת
משמו וזה ידע שצעים בלשון. אבל צאור המאמר
הזה לרז"ל שאינם מכירים בלשון ארמי לענין
שהיו כזקקין לו אצל צודאי מכירים הם אלא
שאין כזקקים לו בלשון אחר עד שיסאל בלשון
הקדש, מפני שיש להם להמשיך כח צמנוים
מלשון הקדש שהוא אלהי ישראל ואין להם פעולה
וכח זולתו: (יא) אלה תולדות שם. לא תמלא
זכרון מיחה צתולדות שם כמו שתמלא צדורות
הראשונים מאדם ועד נח, ויתכן להיות צזה
עצם צצצור צמלכות צית דוד צא משה ומשה
צן דוד לא היה צו מיחה אצל הוא עמיד
שיחה לעולם כי מעת צואו היה תחליץ שנים
לתשלום האלף הששי והוא כמנין (ישעיה ע')
לסרצה המשרה שחשבון מ' סתומה ח"ר ואחר
תחליץ יבכס מ"ד צאלף השציעי שכלו שנת
וחיים כלחיים, ועליו אמר דהעיה (תהלים כ"א)
חיים שאל מנח נחת לו ארץ ימים עולם ועד,
ועוד שאין העכו"ם זוכים לתחיית המתים כי
אם אכחנו צני שם והכתוב אמר על העכו"ם
צילכו כל אחד צסם אלהיהם הוא שכתוב (מיכה
ד') כי כל העמים ילכו איש צסם אלהיו
ואכחנו כלך צסם ה' אלהינו לעולם ועד, וכתיב
צישראל (דברים ד') ואחס הדצקים צה' אלהיכם
חיים כלכם היום: (כח) וימת הרן על פני
חרח אביו בארץ מולדתו באור כשרים. הכתוב
הזה יודיע אותנו מעלתו של אצרהם שמתר
עלתו למיחה על אמונת ה' ית', וחלמלא רמז
הכתוב הזה היה ראוי להודיענו תחלה מעלתו
של אצרהם והנהגתו ומדותיו ואז ויאמר ה'
אל אצרים, כי איך יתכן להיות דצור השם ית'
לאדם ולא הודיענו תחלה מי הוא, שהרי צכח
לא צא אליו הדצור ויאמר אלהים לנח עד
שהודיענו תחלה מדותיו שהיה איש לדיק תמים,
וע"כ צא הרמז צכתוב הזה והעדות על מעלת
אצרהם צענין אור כשרים שעליו היה ראוי
שהיה דצור השכינה מדצור עמו, והוא שאצרהם
לא היה ארץ מולדתו אור כשרים כי אם עצר
הנחר כאמרו (יהושע כ"ד) צעצר הנחר יצבו
אצותיכם מעולם, ומלת מעולם תורה על זה,
ומזה אמר הכתוב (צרחיית י"צ) ויגד לאצרים
העצרי לא אמר לאצרים הכשרי, וראיה לדבר
כי כחור צחנן היה ואם היה מקום חרח אור
כשרים צארץ שבער והכתוב קפד כי צלחתו
מאור כשרים לא לקח אחר רק אצרים צכו ואח

לוט צן סרן צן צנו וסרי כלתו, אי"כ היה נחור
 כשאר בארץ כסדים, אזל צאמת ארץ מולדתו ארץ
 ארם היא מעבר הנהר, וכן מלינו לרז"ל בתלמוד כי
 אברהם נחנש צכותא וכותא איכה בארץ כסדים אזל
 היא מעבר הנהר. ודע כי תרח הוליד צני
 הגדולים אצרים ונחור מעבר הנהר ארץ אצותיו
 והלך לו אל אצרים צנו אל ארץ כסדים ושם
 נולד צנו הקטן הרן וכשאר נחור צנו מעבר הנהר
 צעיר הילא, וזה טעם בארץ מולדתו באור
 כסדים כי מלת מולדתו חוזרת להרן כי היא
 ארץ מולדתו של הרן לצדו. וחרשבים ז"ל כתב
 צמורה הנצובים כי הזכירו צספר עצורת האכרים
 המלריים כי אצרים נולד צכותא וחלק על דעת
 ההמון שהיו עוצדי השמש ונחנו המלך צצית
 הקוהר והיה עמם שם צחוכחות ימים רבים
 אח"כ פחד המלך פן יסחית עליו ארלו ופן
 יסיר הצריות מאמונתו וגרש אותו אל קלה ארץ
 כנען אחר שלקח כל הונו ע"כ, ומה שהזכיר
 לשון אור כסדים דע כי לשון אור כולל
 שלשה ענינים, צקעה והר ואש, צקעה מלשון
 (ישעיה י"א) מאורת לפעוני, כי הכתוב יקרא
 חורו של לפעוני מאורה והצקעה הוא העמק
 והוא כאלו אחר צקעת כסדים, הר מלשון
 באורים כצדו ה', וקרא ההרים הגבוהים אורים
 על שם שגדליקין שם ומשיחין שם משואות
 מהר אל הר כדי להודיע החדשים צמרח ציום
 אחד, וזהו שאמר (ישעיה כ"ד) צחיי הים שם
 ה' אלהי ישראל סיודיעו צכל העולם הנס
 והפלא הנעשה להם לכבוד הש"י, והוא כאלו
 אחר הר כסדים, אש מלשון (ישעיה מ"ד)
 חמותי ראיתי אור והוא דעת רז"ל, והקבלה
 האמיתית שהשליכות לכצפן האש, והנה עכ"פ
 בארץ כסדים נעשה הנס לא"א, או נס כסתר
 סכתן צלצ המלך שלא ימיתו והולילו מצית
 הקוהר מאותה צקעה או מאותו הר, או נס
 מפורסם שהשליכו לחור כצפן האש וכלל:
 (ב) וחיי שרי עקרה אין לה ולד, יש נשים
 שוהות זמן מרובה טהן עקרות ואח"כ יש
 להם צנים, והגיד הכתוב שהיתה עקרה והוסיף
 ואמר אין לה ולד כל' שאין צעצעה להיות
 לה ולד לעולם, וע"כ הסכימו שניהם אברהם
 ושרי ללאח משם וללכת ארלה כנען אולי צצות
 הארץ הקדושה יצנו שם, ואע"פ שאמר הכתוב
 ויקח תרח ידוע כי אצרים היה העקר אזל לפי
 שהיה אצרים מכנז את אציו והלך אחרי וועים

אותו- ארון לכל ציתו, אחר ויקח תרח כאלו
 תרח היה העקר כי המולכים עמם שרי ולוט
 היו, וידוע כי צעצור אצרים היו המלכים לא
 צעצור תרח וכן מלינו צלוט שאף אחרי מות
 תרח היה הולך את אצרים: (לצ) וימת תרח
 בארן. הזכיר הכתוב עד עתה תולדותיו של שם
 ולא הזכיר צהם מיתתו כלל ולמה שנה הסדר
 צבאן והזכיר מיתת צתרח, ורבותינו ז"ל כתעוררו
 צזה כי היה הענין צצוד אצרים שאילו לא הזכיר
 מיתת צתרח והיה אצרים יולא מארלו כמו
 שנאמר לו לך מארלך וממולדתך יהיו הצריות
 מרכנים עליו שהוא מניח אציו ויולא, וזהו
 שאמרו הקדים הכתוב מיתתו של תרח קודם
 ילידת אצרים כדי שלא יאמרו העולם לא קיים
 אצרים צצוד אצ ואם שהניחו זקן והלך לו,
 וע"כ הולך הכתוב להזכיר וימת תרח משא"כ
 צשאר תולדותיו של שם, וקראו הכתוב ונת
 לפי שהיה תרח רשע עוצד הללמים והרשעים
 צחייים קרואים מתיים, ומה שדרז"ל ואמתה תצא
 אל אצותיך צשלוט צצרו שיש לו לאציו חלק
 לעוה"צ זה היה צצות אצרים אזל הוא כל
 ימי חייו היה רשע ונת צרשעו, ואולי מפני
 זה צאה נו"ן של צחרן הפוכה לרמוז כי נת
 צרשעו צחרון אף של מקום, אלל שיש לו חלק
 לעוה"צ צצות צנו והליל הפרי את האילן.
 וסוה אמרו צמדרש כל העלים כסרים למצח חוץ
 משל צית ושל גפן שהשמן והיין קרבים לגבי
 מצח הלילו הפירות את האילנות, וכן אצרים הליל
 את תרח אציו שנא' ואמתה תצא אל אצותיך צשלוט.
 ואפשר עוד לתת טעם צנו"ן הפוכה של צחרן,
 כי ההפוך יורה על התהו ועד כאן
 נמנים שני אלפים תהו, ומאצרים ואילך נמנים
 שני אלפים תורה כי הוא התחיל להזכיר העולם
 באור התורה וצפרקום האמונה והיחוד.
 והנה זה משלמות התורה ומן הרמזים הלפזים
 צאותיותה כי ע"כ צאו צתורת אותיות
 הפוכות ותלויות וכן עקומות ולפופות וכן
 גדולות וקטנות וכן מכוונות ומנוקדות יתגלו
 מחוכם חמשים שיערי ציכה שנגלו למשה, ועוד
 שדרז"ל צרא מוכי- אצא אצא לא מוכי צרא
 דכתיב (דברים ל"צ) ואין מירי מליל, אין
 אצרים מליל את ישמעאל ולא ילחק מליל את
 עשו, וע"ז אמר שלמע"ה (משלי י"ז) עטרת
 זקנים צני צנים ותפארת צנים אצותם, לפי
 שהנן מצבה את האצ הזכיר צצנים- לשון עטרה
 שהוא

שאמר (משלי כ"ג) צאזני כסיל אל תדצר כי יצו לשכל מליך, ללים הוא שחומר (סס ט') אל חוכה לך פן יסכאך, רשעים הוא שחומר (סס) יוסר לך לוקח לו קלון ומוכיח לרשע מומו, וכשם שחזרת החכמים סבה גדולה והזמנה רבה בקיום עצודת הס"י והסתמדה עליה, כן חזרת הכסילים והרשעים הזמנה גדולה וסבה לצטולה שכן כתוב (דברים ז') כי יסיר את צנך מאחרי, וע"כ ראש דוד ע"ה להתחיל ספרו בהרחקת חזרת הרשעים והזכיר מיד ענין התורה. הוא שאמר (תהלים א') אשרי האיש אשר לא הלך צעלה רשעים וצדק חטאים וגו', וסוף מיד כי אם בחזרת ס' חפלו.

והנה שלמה ע"ה אחז הדרך הזה צעלמו שהתחיל בראש דבריו ענין התורה והוא שאמר (משלי א') שמע בני מוסר אביך וגו'. וסוף מיד הדברים המעכבים אותה והיא חזרת הרשעים הוא שאמר (סס) בני אם יפתוך חטאים אל חצא, והנה אלהים. ללה לקיים ענין התורה והעצודה וכמו שדרשו רז"ל קיים א"א אפי" ערובי תצטילין, והולך להזהר מחזרת חכמי דורו הרשעים שהיו סבה לצטול החזירה, וע"כ צא אליו דברי הס"י סיתרחק מהם ואל יתלכלך עמהם ושילך מארלו וממולדתו אל הארץ אשר יראו, וזס"כ ויאמר ה' אל אצרים לך מארלך וממולדתך ומצית אציק אל הארץ אשר ארלך, ודרשו רז"ל היה דומה אצרים לללוחית של פליטון הכתובה צצית הקצרות ולא נודע ריחה מה עשו בטלוח ועלטלוח ממקומה והודיעו ריחה לעולם, כך היה אצרים דר צתוך עוצדי ע"ז אל הקציה לך לך התרחק מהם ואל תתלכלך עמהם וזהו שחפץ לסון לך לך, והנה זה מעשרה כסיונות שכתבם אצרים ועמד צולון שלם וזהו הראשון, והאחרון הוא ענין העקדה ונא' צלסון הזה עלמו ולך לך אל ארץ המוריה כדי להסוות האחרון לראשון, והדבור הזה היה צחרן כי הוא ארלו ומולדתו ועליה אמר אצרים (צראשית כ"ד) אם לא אל צית אצי חלך וגו', וצודאי זה היה כסיון גדול שילך מארלו וממולדתו שכולד צה ואשר ישצ צה מאז ושם כל משפחתו וצית אציו אל ארץ לא ידעה. ודע כי קודם שיזכיר הכתוב ויאמר ה' אל אצרים, היה ראוי להודיענו מעלותיו ומדותיו כדי שזכיר מי הוא ואח"כ יזכיר הדבור כי כן עשה צכת. אבל י"ל כי כבר גלה לנו הכתוב צפרטה של מעלה על מעלתו

שהוא שצח גדול יותר מן התפארת כי הם עטרת צראש הזקנים פסיולאי ירכיה לדיקים עוצדי הס"י, ולפי שהאז אינו מוצה את הצן הזכיר צו לסון תפארת כי האצות הלדיקים הם תפארת הצנים כאשר הצנים אוחזין מעשה אצותיהם, והצנים השומרים את דרכם צכשרון פעולתם זכר מעלת אצותם לא יסוף מזרעם, יתלכדו צמעלות יחד ולא יתפרדו ולא ימות צעפר גזעם צהיחם מעע השם כעעים דומים לכוועם, כענין שכתוב (ישעיה ס"א) וקורא להם אילי הדרך מעע ה' לתתפאר :

סדר לך לך

הורך את חכמים יחכם ורועה בסילים ירוע :
יב שרדמע"ה יזהיר נפסוק הזה (משלי י"ג) על אדם להסתדל בחזרת החכמים ולהתרחק מחזרת הכסילים, ואומר הולך שהולך אחריהם תמיד ומתחצר אליהם ועושה עלמו עפל להם וכותן אותם עליו אלופים לראש מי שיש לו מדה זאת אין ספק שיחכם, והמתחצר עם הכסילים שיהיה הוא להם ראש ירוע, כלומר יסצר. והנה הפסוק מצאיר הכזק המגיע מחזרת הכסילים והתועלת המגיע לאדם מחזרת החכמים כי זה יסצר וזה יחכם. וידוע כי המתחצר אל החכם יהנה והחכם אינו חסר כלום, וע"כ נמשלה התורה לנר כענין שאמר דוד ע"ה (תהלים קי"ט) נר לרגלי דצרך ואור לנתיצתי, לפי שהנר הכל מדליקין ממנו ואין אורו חסר כלום. ומזה אמרו צמדרי הולך את חכמים יחכם, משל למס הדצר דומה לאדם שזכנך לחנותו של צסם וקלע ריח הצטמים כסילא כל צנדיו מצוטמים והוא לא קנה מן הצסם כלומר והצסם לא מכר לו כלום, וזהו שאמר הולך את חכמים יחכם, ורועה כסילים ירוע יאמר כי המתחצר עם כסילים יסצר, כלומר יגיע הענין לכזק גדול כי המתחצר אליהם מציק לעלמו גם להם יגיע כזק וחסרון, והנה הוא צהפך מן המתחצר אל החכמים, והעולה לנו מזה כי יש בחזרת הכסילים כזק מצלי תועלת ויש בחזרת החכמים תועלת מצלי כזק, ולסון כסילים הם צוחרי המדות המגונות והתאוות הגופניות ומצזים עניני השכל והם הם שאין ראוי להוכיחם מפני שהכת היא מן השלש כתות שטות שלמה ע"ה שלא להוכיחם, ואלו הם כסילים ללים רשעים, כסילים הוא

רבינו

לך יב

בחי

לה

מעלתו הגדולה צמח צמח אור כסדים כמו
 סתת צח שם: (ג) ואעשך לגוי גדול. דרז"ל
 הדרכ גורם ג' דברים ומעטת פריה ורביה
 ומעטת המזון ומעטת את השם, לכך הצטינו
 צלם צרכות אלו, ואעשך לגוי גדול הרי פריה
 ורביה, ואצרכך הרי צרכות מזון, ואגדלה שונך
 כנגד מעטת את השם, אטימך אין כתיב כאן
 אלא ואעשך הריני עושה לך צריה חדשה כענין
 שכל (בראשית א') ויעש אלהים את הרקיע,
 לגוי גדול אלו ישראל שכתוב זהם (דברים ד')
 ומי גוי גדול, ואעשך לגוי גדול זה שאומר
 אלהי אברהם, ואצרכך זה שאומר אלהי יצחק,
 ואגדלה שונך זה שאומר אלהי יעקב, והיה
 צרכה צך חותמין ולא צכולן, אמר הקצ"ה
 כצנחתי עולמי הייתי זקוק לצרך צריותי,
 צרכתי אדם וחוה שכל (בראשית א') ויצרך
 אותם אלהים, צרכתי כח וצניו שכל ויצרך
 אלהים את כח ואת צניו, מכלן ואילך והיה
 צרכה הרי הצרכות מקורות לך לצרך לכל מי
 שתדלה: (ג) ואברהם מצרכיך ומקללך אאר. זה
 יורה שאכסי אור כסדים היו מצזים אותו
 ומקללין אותו ולכך אמר לו שילך אל הארץ
 אשר יראו, ושם יצרך מצרכיך ויקלל מקלליו
 ואם יחיד יקללנו יואר, כן פי' הרמזין, ואמר
 עוד כי התורה תקלל צויכות שהיה ציו וצין
 הכסדים כאשר קללה צענין דור אנוש ע"כ.
 ויתכן לפרש ומקללך על כמרוד המלך כי כשיואר
 המלך יואר העם, ומן הכרחה עוד כי
 אכסי אור כסדים עוצדי ע"ז צמיכים רבים
 חלוקים יש שהיו עוצדים מין אחד ממניי ע"ז
 כגון מולך, והיו חכמיהם מפרסמים צאומתם שכל
 הכותן מוצעו למולך יללית זרעו הנשאר לו ויהיה
 לגוי גדול, ויש עוצדין מין אחד ומחשצין שצו
 ילליחו צממוכס, ויש שהיו עוצדים מין אחד
 ומחשצין שצו יגדל שמן ויתפרסם צעולם, ויש
 עוצדים מין אחד ומחשצין שצו יהיה העוצד
 עלם צרכה להפיק כל רלוכו עד שכל המתקדמים
 אליו יצרכו מצרכות, ולכך הזכיר לו הש"י
 כנגד כל המינין האלו, ואעשך לגוי גדול ואצרכך
 ואגדלה שונך והיה צרכה, מפני שכל הכחות
 פולן שהן מיני ע"ז אין צידם להוסיף ולגרוע
 אלא כפי מה שנמסר להם צפקודתם וכ"ש שאין
 להם כח לעשות דבר והפכו, שהרי כוכב מאדים
 גם כי יעמוד לימין האדם ויהיה צעוריו אין
 כח צידו לעזור ולא להועיל כי אם צפורענות

וצרכי ההיזק לא צרכי העוזה, וכן זולתם
 משאר כחות המטיבים או מרעים אין זהם כח
 להועיל אלא כפי מה שנמסר להם צלצד, יהי עוצ
 או רע אין להם כח לעשות הפכו, ולכך הוסיף כאן
 ואצרכה מצרכיך ומקללך אחר כי הוא דבר והפכו
 אין כח זה ציד הכחות כולן כי אם ציד הכח
 הקדמון העליון חלק יעקב יולר הכל הוא, ממנו
 יצא הרע והטוב כענין שאמר הנביא (ישעיה
 מ"ד) אכי ה' עושה כל חלה. ובמדרש ואצרכה
 מצרכיך הכהנים מצרכין לישראל שכל (צמרצר
 ו') ושמו את שמי על צני ישראל ואכי אצרכם,
 אמר הקצ"ה אכי מצרך לאותו השצט, אמר
 הקצ"ה צעוה"ז שצט לוי מצרך אתכם אצל לעמיד
 לצא אכי צכצודי אצרך אתכם הה"ד (ירמיה
 ל"א) יצרכך ה' כוה לך הר הקדש: ונברכו
 בך. ע"ד הפשט כנגד מה שהכל מקללים אותך
 עכשיו אתה עתיד שיתצרכו כל האומות מצרכותיך.
 וע"ד המדרש ונברכו צך הגשמים והטללים
 צכצותך, ונברכו צך יעקב צרך את פרעה, יוסף
 בלה לו החלום, דניאל גלה לכצוכדלר כשהם
 ככנסים ללרם הם שואלים אותנו ואנו מגלים
 להם הה"ד ונברכו צך ע"כ צנ"ר. וע"ד הקבלה
 ונברכו צך הצרכה מלצצלה מדרו של אברהם
 תחלת המדות, ולזה רמז צמח שדרסו ונברכו
 צך שתהא צרכתם עוצרת צך, והענין שהוא
 תחלה לקבל הצרכה וממנו תתפשט הצרכה בכל
 העולם, וזה ענין שכתוב (תהלים קי"ז) שצחותו
 כל האומות כי גצר עלינו צחצדו, וזה מצוה:
 (ה) ואת הנפש אשר עשו בחרן. ע"ד הפשט
 העצדים שהיו לו וכפסות ילדי ציתו שנקו
 בחרן מלשון (דברים ה') עשו לי את הסיל
 הזה. וע"ד המדרש ואת חלפת אלו הגרים
 שהכניסן תחת כנפי הסכינה, אצרכם היה מגייר
 האכסים וצרה מגיירת את הנשים וז"ש אשר
 עשו ולא אמר אשר עשה, וכן מלינו צילחק
 שהיה עושה כן ממה שדרשו (בראשית ל"ז)
 ויש צע יעקב צארן מגורי אציו ומגורי אציו
 ולמדך. שהיה ילחק מגייר את האומות, וכן
 מלינו ציעקצ (בראשית ל"ה) ויאמר יעקב אל
 ציתו ואל כל אשר עמו הקירו את אלהי הככר
 אשר צחוככם, הא למדת שכל האצות הלכו
 צדרך הזה לצטל ע"ז ולפרסם האצות והיחוד:
 (ו) עד מקום שכם העצרה. וזה העתקתו מן
 ההר שאמר ויעקב מצטת תצרה, ומה שכתב
 את אהלו צין צית אל וצין העץ הכל היו פעולות
 ודמיונות

ודמיונות ממה שעתיד לבא לזרעו כמו שאז"ל האבות קימן לבנים וזוה מלינו מכהג הנביאים שעושים מעשה כזוהות והכל לחזק הענין שהם מחנכים עליו וכדי להורות שהוא עתיד לבא לידי מעשה ולהחזיקים עכ"פ, ומה החזיק הש"י לאברהם בארץ ועשה לו דמיונות בכל העתיד לעשות לזרעו: והבנעני אז בארץ. על דרך הפשט הכנעניים אומה חזקה היו יושבי הארץ ההיא, ולפי שהיה אברהם מחפחד מהם הרצה זהויותו עובר בארץ ע"כ לא היה צונה מוצא עד שבא אל מקום שכם וכראה לו ה' ית' ואמר לו לזרעך אתן את הארץ הזאת, ואז נסתלק פחדו והוצרך לו הענין כי זאת הארץ אשר הצטיחו עליה וצנה מוצא לה' על צדקת הארץ זהו שאמר ויצן שם מוצא לה' הנראה אליו, ואמר אז ולא אמר מאז, כי מיוות נח נחמה הארץ ההיא לכנעני העצד המקולל ורלה להפקידה צידו כדי שלא יחזיק זה אחר. ועוד תכלול מלת אז כי הארץ ההיא חקלים שציעי וכן הוא רציעי ואחלעי, וז"ש שלמה על המדה הירוע (משלי ל"א) וחגור נחמה לכנעני, כי החגור צאמלע הגוף. ועוד יתכן לומר מפני שלא אמר יושב בארץ כשם שהזכיר למטה צמחוד והכנעני והפרזי אז יושב בארץ כי אין הכונה על אומה היוצאת רק על הפח הממונה עליה, ויאמר הכנעני על הכח של מעלה שנקרא כנעני על שם האומה, והוא אלהי האומות שהזכיר יהושע לישראל ואמר (יהושע כ"ד) צהרו לכם היום את מי תעבדון? אם את אלהים אשר עבדו אבותיכם אשר מעבר הכהר ואם את אלהי האמרי אשר אתם יושבים בארץ ואני וציתי נעבוד את ה', כי כן מלינו צהר של מלרים שנקרא מלרים על שם האומה ז"ש (שמות י"ד) וסנה מלרים נקטע אחריהם ולא אמר נוסעים. וירוע מדרך הקבלה גם חכמי המחקר מקביעים בזה כי הדבר הדבק בקרא על שם הדבק זה, גם הדבק בקרא על שם הדבק, וכן מלינו שכתב של ישראל נקרא ישראל, וז"ש (תהלים כ"ה) מצקטי פניך יעקב סלה, כן דרז"ל (תהלים קכ"ד) יאמר נא ישראל סבא, מכאן כי הדבק נקרא ע"ש הדבר הדבק והדבק ע"ש הדבק, ועם זה יתברר לך כמה ענינים שצחורה, ואין לך לחמוה אם נקרא המלאך או הנביא צסם המיוחד, או מקום המקדש ג"כ, והוא מה שדרשו ז"ל שנקרא שמו של משיח ה' סבא

(ירמיה כ"ג) וזה שמו אשר יקראו ה' לדרקו, וכן ירושלים שכתוב בה (יחזקאל מ"ה) וסה העיר מיום ה' שמה, אל חקרי שמה חלל שמה, וכן המלאכים שנקראים המיד צסם המיוחד: (ח) ויעחק משם ההרה. נעתק מאותו מקום שצנה מוצא וצא אל הר המורה וצנה מוצא פעם אחרת, להורות כי שם עתידים ישראל להקריב. העולה והשלמים צביהמ"ק, והתפלל שם ג"כ להורות (ישעיה כ"ו) כי ציתי צית תפלה יקרא לכל העמים, זהו שאמר ויצן שם מוצא לה' ויקרא צסם ה', ומ"ש ויעחק היה לו לומר ויעחק צפת"ח התי"ו או ויעחק צליר"י חחת היו"ד והתי"ו, אזל הפשט צאורו ויעחק חלו ע"ס אל ההר: ועל דרך הקבלה יתכן לפרש ויעחק ע"ס ההרה כי אגס העתיק צמחצנות שכלו ההר, כלומר המדה העשירית הנקראת הר אשר הר המורה מכוון כנגדה והוא שחמלא צמשה (שמות כ"ד) ויעל משה אל ההר, וכבר ידעת שחגומו לעורא, והוא מה שאמר (שמות י"ט) ומשה עלה אל האלהים: והנה העתקה זו לא להפריד ולקלץ ח"ו רק ליחד ולחבר הכל כאחד, כי העלה אל ההר. ההוא והעתיק אותו אל מקום אלילותו ומולאותיו, כי מולאותיו מקדש וע"כ סמך לו מקדש ואח"כ אמר לצית אל, היא החכמה והיא ציית של צראשית, ועליה נשתנה משה (צמדבר י') צכל ציתי כאמון הוא, והוא שאמר הנביא ע"ה (מ"כ ד') לכו ונעלה אל הר ה' ואל צית אלהי יעקב, כי צית אלהי יעקב מכוון כנגד הר ה', ואח"כ אמר ויע אלהי הוא אלהי הצינה, וע"כ נחממה המלה צאות היא היא ההיא הראשונה שססם שמתה כנראה שמים וארץ והוא המלך שצנה פלערין ע"י אדריכל והאדריכל הוא ההיא של צהצראס והיא היא האחרונה שצסם, ויש להתבונן צתוקפת שני ההי"ן שצמלת ההרה גם צלסון ויעחק שהוא לסון יולא לרמוז על שצארתה, ויתכן עוד שהיה ויעחק מלסון עתיק יומין, והצן זה: ויקרא בשם ה'. על דרך הפשט לסון הכרזה ופרסום כענין שכתוב (משלי כ') יקרא א"ס חסדו, (תהלים ק') וצסם ה' אקרא, (צראשית מ"ה) ויקראו לפניו אצרך, וענינו שהיה מפרסם אלהותו של הקצ"ה ועוד יכלול לסון תפלה כענין שכתוב (תהלים ל') אליך ה' אקרא ואל ה' אחתן, כי התפלה לרחמים וסתחנה למדה"ד, וכן

וכן חרגם חונקלום ע"ה וללי צמח דה' והוא
 השם הגדול. ועל דרך המדרש הוא מלשון (תהלים
 ק') המקרה צמים עליותיו כאדם המחזק את
 המקרה כדי שיהיו צמחים תחתיה, כן הצריחם
 היה מחזק האמונה בלבות הצריות והיה מצטיחם
 שיוכו לחיי העה"צ: (ט) ויסע אברם הלוח
 ונסוע הגנבה. תכלית כל מעשותיו כולן שהיה
 נוסע וחונה פעם צו ופעם צו לא היה כונתו
 חלל לחלקו של יהודה שהיה צדקוה של חיי
 והוא הר המוריה זהו פשוטו, וככלל צו עוד
 הלוח ונקוע הנגזה מדרגה אחר מדרגה מקע
 אחר מקע תנועת הכפס השכלית והשקט הגוף,
 ומה אחר תחלה ויט אלה וואר עוד צמח
 ויאהל הצרם ויצא ויסע, וכל מעשות אלו כדי
 להשיג השגת נבואתו של אל שדי הוא כנוי
 של אליף דל"ת שהשיג שכולל אותו הנגזה וע"כ
 יזכרו חמיר צדציו ארזי ה' מה חתן לי,
 ארזי ה' צמח אדע: (י) ויהי רעב בארץ וירד
 אברם. דרז"ל האבות קיימים לבנים, והוא הפרשה
 הזאת במקרה האע"ה הכל קימן לזרעו בגלות
 מלרים, כי המלרים לקחו את אשתו והש"י נקם
 את נקמתו צנגעים גדולים והולילו משם במקנה
 צכקף וצזהצ וגם לזה עליו פרעה חכמים
 לסלחם, וכ"ז אירע לבנים, והוא מה שדרז"ל
 צבראשית רבה כל מה שתמלא צאצאיהם תמלא
 צישראל צאצאיהם כתיב ויהי רעב בארץ וצישראל
 כתיב כי זה סנתיס הרעב, צאצאיהם כתיב
 (צבראשית ו"ה) ותקח האשה ציה פרעה וצישראל
 לקחו צנותיהן סכאמר וכל הצת תחיון, צאצאיהם
 כתיב (צבראשית י"צ) ויבגע ה' את פרעה וצישראל
 כתיב (סמות י"א) עוד נגע אחד אציה על
 פרעה, צאצאיהם כתיב (צבראשית י"צ) ויקרא
 פרעה לאצרים וגוי הכה אשתך קח ולך, וצישראל
 כתיב (סמות י"צ) ויקרא למסה ולחצרן לילה
 ויאמר קומו לאו מחוך עמי, צאצאיהם כתיב
 (צבראשית י"צ) וילו עליו פרעה חכמים ויסלחו
 אותו וצישראל כתיב (סמות י"צ) למהר לסלחם
 מן הארץ, צאצאיהם כתיב (צבראשית י"צ) ואצרים
 כצד מחד במקנה צכקף וצזהצ, וצישראל כתיב
 (סמות י"צ) ויסלחו מלרים כלי כסף וכלי
 זהב, צאצאיהם כתיב (צבראשית י"צ) וילך למסעיו
 וצישראל כתיב (סמות י"צ) ויסעו צבי ישראל
 מרעומם סכותה: (יא) הנה נא ידעתי כי אשה
 ישא פראה את. לשון הנה הזמנת הדבר כמו
 (צבראשית י') הנה נא הפיר הזאת קרובה, הנה

האש והעלים (צבראשית כ') ויאמר הנני, ולשון
 כל הוא לשון פיוסין, ויאמר הכתוב ע"ד הפסע
 הריני מזומן ליפייס ממך, ומה הם הפיוסין
 ידעתי כי אשה יפת מראה את והיה כי יראו
 אותך וגוי אמרו כל אחותי את, והכל נמשך
 לפסוק אמרו כל: ועל דרך המדרש הנה כל
 ידעתי כי אשה יפת מראה את, אחר לה הצריחם
 יגיעה הדרך ממעט היופי ומקלקל זיו הפנים
 ואת עומדת ציפ"ך הנה כל ידעתי כי אשה
 יפת מראה את, ודעת רז"ל שלא נסתכל צה
 מעולם עד אותה סעה, כי הצריחם לענותותו
 הגדולה היה כורת צרית לעיניו וכענין שאמר
 (חיוצ ל') צרית כרתי לעיני, כי הלדיקים
 כורתים צרית עם הצריחם שלא יזיקו אותם
 כאדם הכורת צרית עם חויציו שלא יזיקוהו,
 וכד"א (סמות כ"ג) לא תכרות להם ולאלהיהם
 צרית, שאין לך חויצ סיריע לאדם כרוע
 פעולותיו, ודרז"ל עפרה צפומיה דחיוצ שאמר
 ומה אחצונן על צחולה צאחריני לא נסתכל
 אצל צדיריה נסתכל אצל הצריחם אף צדיריה
 לא נסתכל סנאי הנה כל ידעתי כי אשה יפת
 מראה את: (יג) אמרי נא אחותי את. הנה זה
 החטא שחטא הצריחם צסונג הוא סעליו היה
 גלות מלרים וצודאי היה חטא גדול שהציא
 אשתו הלדיקת צמכסול עון מסכי סחדו סן
 יהרגוהו, והיה לו לצטוח צהס"י סיליל אותו
 ואת אשתו, ועוד שחטא צלחתו מן הארץ סכלטות
 עלים מתחלה וילא נשס על אודות הרעב והיה
 לו לצטוח צהס"י כי יפדנו צרעב ממות, ועל
 החטא הזה נגזר על זרעו גלות מלרים כי
 צמקום החטא סמה העונס, ז"ל הרמב"ן ז"ל,
 ולפי דעת רז"ל היה גלות מלרים צחטא שאמר
 צמה אדע כי אירשנה, סכן אמרו צמדרש הוא
 אחר צמה אדע והקצ"ה א"ל ידוע מדע, וכראה
 מזה שחשצוהו לחטא, ומי צין לדעת רז"ל
 וצין לדעת הרב הכל היה חטא הדבור ועליו
 כעכשו צגלות מלרים ח"ל סנה, ומפני שהחטא
 הוא סבת הגלות והפורענות נחלק לסלשה חלקים
 חלקי חטא המחשבה וחטא הדבור וחטא המעשה,
 לכך יש על המשכיל להחפורר על קץ גלותו
 זה שראוי להיות ג' חלקים יותר על גלות
 מלרים, כי מחוך סעמדו צמלרים ח"ל סנה על
 חטא הדבור ק"ו צצית ראשון סעצדנו ע"ז
 וחטאנו צג' חלקי החטא צמחשבה צדבור וצמעשה
 נגזר עלינו ח"ל סנה כנגד הדבור, ח"ל כנגד
 המחשבה

להחשכך ולהשיב לו פן יהיה כמזזה בכבוד
המלך אם לא ישיב על מה ששאל לו :
יג (ט) אם השמאל ואימינה. כלו' אם אחת
הולך לשמאל ואימינה אני אלך לדרום
כי שם מגמת פניו ללכת כי כן כחוצ למעלה
הלך ונסוע הנגזת, ואם הימין כלו' אם אחת
רולה לילך לדרום ואשמאלה כלומר אשמאל
את עלמי כן פירש". ויש לתמוה איך אמר
ואשמאלה את עלמי וכוחו של אברהם לילך
לדרום, אבל צאור ואשמאלה הכונה זו ואשמאלה
אותך כלומר עיב תלטרך שחלך ללפון, וכן
שמעתי כי תרגום אונקלוס בנוסחאות מדוקדקות
אם את ללפונא ואנא לדרומא ואם את לדרומא
ואלפנך, כלומר צע"כ כי לא אתן לך רשות
להחשכך לדרום מפני כוזה המקנה אשר לי :
(יז) אברם ישב בארץ כנען. צפאר ארץ כנען
כולה שלא עמד במקום אחד אבל בכל
ארץ כנען יגור, ולוע נתישב במקום אחד ממנו
צערי הכבר כי ערי הכבר מכלל ארץ כנען
הם, ועמם צערי הכבר פעם צו ופעם צו
מפני כוזה המקנה, וזה עמם ויצחר לו לוע
את כל כבר הירדן כי התנה עם אברהם שלא
יצא בכל הכבר : ויאהל עד סדום. למדך הכתוב
גבורתו של לוע כי צחר חצרת הרשעים ונטה
אלו עמם ולפיכך קמך מיד ואנשי סדום,
ולמדך הכתוב זכותו של אברהם שלא נפל
גורלו במקום הרשע כי אם צאריך הקדושה :
(יד) אחרי הפרד לוש. למדך הכתוב שלא צא
אליו דבור השכינה עד שנפרד מחצרתו
של רשע : (יז) קום התהלך בארץ. ע"ד הפסע
רלה הקצ"ה שיהיה אברהם מחזיק צאריך הקדושה
אשר יתן לו ולזרעו מעתה ואמר שיתהלך זה
לארצה ולרחצה באדם הכותן לחצרו קרקע
צמחנה ומראה לו מלריו ואומר לו שיחזיק זה.
וע"ד השכל מלת התהלכות כזכרת אלל החכמה
בענין סכתוב (משלי י) בהתהלך חכמה אומדן,
ובתיב (תהלים ל"ט) אך צללס יתהלך איש,
היא לורת הנפש הסכלית ולא כזכרת כי אם
ציחדי הלדיקים מחפשי החכמה כנח וחנוך
ואברהם וכיוצא בהם. ולפי שאברהם העתיק
שכלו בחפוש החכמות ממדרגה למדרגה ומקיע
נפש הסכלית הלך ונסוע בהשגת הענין הכולל
הנגזת, אל הש"י קום התהלך צאריך, כלומר
נענע לורת שכלך צדרישת הנמלאים מצאריך,
כי לא מלינו שהלך אברהם את הארץ לארצה
ולרחצה

המחשבה, אל כנגד המעשה, וזה חשכון דניאל
(דניאל י"ג) אשרי המחכה ויגיע לימים אלף
ומאתים שהם ג' פעמים ת"ל, ולכך אמר הכניא
(ע"כ ז') תתן אחיך ליעקב, החפלה על הקן
הזה ואמר חתקיים אלף ומאתים ותשעים ליעקב
כלומר לזרעו של יעקב, ואם תעשה זה צמדת
אמת ואם לאו צמדת החסד שלך שהחזיק זה
אברהם, זהו חסד לאברהם אשר כשצעת, כלומר
שצוה יש צדצר שנסצעת לחצותינו מלך
החסד, והשצוה היא מה סכתוב (דברים ל"ג)
כי אשא אל שמים ידי, וצדניאל בתיב (דניאל
י"ג) וישצב צחי העולם : (טז) ויהי לו צאן
ובקר. כשארו לו, כמו ויהי שם עד היום הזה,
לא שקנה אותם צמלרים והרויח שם, כי לא
היה שואל אברהם אלל טילול את נפשו לצד
לא שיסתכר וירוויח צדריך ההוא :

(יז) וינגע ה' את פרעה. דעת רוב המפרשים
שהציא עליו נגעים ומש, וכן צאציואלך
חירע להם עלירת נקצים, וזה עמם הכתוב
(ד"ה א') לא הניח לאיש לעסקס ויוכח עליהם
מלכים, והם פרעה ואציואלך שהוכיחם צנגעים.
אבל דעת הגאון רבינו סעדיה ז"ל צמלת
וינגע יעד להציא, לא שהציא ש"כ נמלא פרעה
עסוק צמספטו, כי הסרים הציאזה להיכלו והוא
לא נגעה ולא חטא צה כלל וכיון שלא חטא
עונס למה, וכן דעתו צאציואלך (צראסית כ')
כי עלור עלר ה' יעד להם עלירת נקצים לא
שעשה להם כן, ומה שאמר וירפא לא שקדם
לו חולי אלל השמירה שלא יצא לידי חולי
נקרא רפואה כלשון (שמות ע"ז) כי אני ה'
רופאך, ופסוק ויוכח יחצאר לדעתו ציעוד
ודבור לא צמעשה, ולא כן דעת רז"ל אלל
שצני המלכים היה לצצם להרע ולקו צנגעים
ועלירת נקצים כפסע הכתובים :

(יט) הנה אשתך קח ולך. ולא השיב לו אברהם,
אבל מלינו שהשיב לאציואלך הוא שאמר
כי אמרתי פן אמות עליה. ויש לשאול כיון
שביא וא' מסני המלאכים שאלו לו מדוע השיב
לזה ולא השיב לזה. ונראה לומר כי פרעה
שאמר לו קח ולך הראה עלמו שלא היה רולה
צתסוצתו של אברהם אלל שילך מלפניו כי
הוא האיש אשר צסצתו הדימהו הקצ"ה צנגעים
גדולים, לכך פחד אברהם אם יעכב רגע צספור
התסוצה פן יעצור על מלות המלך, אבל צענין
אציואלך שלא לוהו שילך לו הולרך אברהם

ולרצות כמו שאלה הס"י חזל מלינו צו שיטע
ולא הלך הוא שכתוב ויאהל חזרם ויצא ויטע.
ועכ"פ ההלך הזה הוא חכמה הנפש השכלית
והשקט הגוף, וזהו ויאהל מלשון יושב אהלים,
כי דרישה החכמות לר"ך חכמה הנפש השכלית
והשקט הגוף. בהפך מלכ"י הגוף שהם לריכ"ס
נענוע הגוף והשקט הנפש, ואמר כי לך חכמה
אחן לך דעה וחכמה לדעת נהיה הנחללים
כענין שכתוב (מלכים א' ה') וה' נתן חכמה לסלמה
יד (ה) ויהי בימי אמרפל מלך שגער. אמרפל
זה כנורוד שאמר לאזרחם לפול לתוך
כבשן האש והוא ה"י המלך הראשון מעשרה
מלכים שחלכו בכפה עם מלך המשיח לעתיד
שהוא העשירי, וחגיד לך הפרשה שהיה אזרחם
אזינו גזר וא"ס מלחמה כי ארציה מלכים
עשו מלחמה עם החמשה ונלחו הארציה ואזרחם
אזינו כלל את הארציה והתגבר עליהם :

ובמדרש ארציה מלכים אלו כנגד ארציה מלכיות
שעתידין להשחעצד בישראל, שנער זה
מלך צבל שכתוב (דניאל צ') אנת הוא רישא
די דהצא, אלסר זו מלכות מדי, כי אלסר הוא
עיר צמדי או צפרס, ומלך עילס זה יון שכן
דרשו רז"ל במלכות יון שם שנים מלכו בעילס
ואח"כ נתפסמה מלכותם צכל העולם, מלך גויס
זה מלכות ארם שהומלך על עמים רבים שונים
אשר מכוהו עליהם לראש ולקלין והוא מלך
רומי שה"א עיר מקוצלת מעמים רבים כתיס
ויחר גויס, והכונה צמדרס הזה כי כסם שהתגברה
אזרחם על ד' מלכים אלו וכלל אותם ונפלו
צידו כן לעת"ל עתידים ד' מלכיות שיפלו
ציד זרעו וזרעו יכלחוס : (ד) ושלש עשרה שנה
מרדו סעורו וצבלס עשרה כלומר צסנת יג
מרדו, וכן כי ססת ימים סיעורו צססת :
(ה) בא כדרלעומר, יגיד הפחז גצורת המלך
הזה עם המלכים אשר אחרו סהבו את
הגצורים שהיו יוספים צערי החזק והמצלר,
וזסו, צעסחרות קרכיס כי חזק הצסמה סס
הקרכיס והכו ג"כ לאותן שהיו עשירי העם עם
ההמון סלהס זהו ואת חזזיס צהס, ולמרדך
הכתוב סכיון סהבו את הרפאים והס הגצורים
צתוך הערים הצלורות אין ל"ל הגצורים שהיו
צמיסור, זהו ואת האימים אשר צסוה קריתיס,
האימים סס הגצורים המעיליס אימה, צסוה
קריתיס צאורו צערי המיסור ואל"ל עוצדי
האדמה שהיו צמקוס מצלר צהר סלהס הוא

סעיר, זהו ואת החורי צהרס סעיר, וידוע כי
צכ"י החורי היו עוצדי האדמה וכן דרשו רז"ל
למה כקרא סמס חורי ע"ס סמריחין את סעפר
כחויא, ועסם עין מספט הוא ספלע סצקדס
סצו עתיד חסה סיהא כדון צו, ועסם צחללן
המר צחליון סל חמר הוא חרן ישראל שה"א
צחמלעות העולם שהחמורי יוסב צה, והאריך
הכתוב צספור חמלחמה הזאת וצגצורתו הגדולה
סל כדרלעומר והמלכים אשר אחרו סכלחו ה'
המלכים עם הגצורים הגדולים היוספים צערי
המצלר ועס סהמון הגדול סלהס, כדי סיתפרסס
מזה ענינו סל אזרחם אזינו צגצורתו הגדולה
סכלל את המלכים הנולדים, וכענין שכתוב
אחרי סצו מסכות את כדרלעומר ואת המלכים
אשר אחרו : (י) ועסק השירים בארות בארות חמר.
דרשו רצותינו כי היו צארות סצהס פיע הרצה
סלוקחים מהס אדמה לצכין וכעסה כס למלך
קדוס ס"ל כי היו צאומות מקלחס סלל היו
מאמינים צאזרחס סכלל מכבסן האס וכיון
ס"לל זה מן החמר האמינו, צאזרחס למפרע.
וכתב סרמצי"ן ז"ל ו"ס לחמות כי צודאי סאומות
סלל היו מאמינים צכסו סל אזרחס צכבסן
האס צראותס כסו סל מלך קדוס לל יוספו
אמונה צהקציה חצל כסו סל מלך קדוס סיה
מחזק ידי עוע"ז כי מלך קדוס עוצד ע"ז סיה,
ואפי' למאמינים כסו סל א"ל סיה כותן צהס ספק.
אבל צאור עכין סמדרס הזה כי מלך קדוס
כלל צזכות אזרחס וכעסה לו כס ס"לל
לקראת אזרחס לכצדו ולצרכו ואזרחס צסצו
הציע צצור סהוא כי ספן לחליל המלכים ולהס"צ
לסס רכושס, והנה כוונת החכמים כי אס
נעסה למלך קדוס כס לכצוד אזרחס כ"ס
ס"ס להאמין סיעסה כס לאזרחס עלמו לחלילו
מכבסן האס ע"כ, ובמדרש ועמק ססדים סתימה
מכיקה אותס כסדים לחינוק, הוא יס סמלח
סצעוכס נעסה אותו סעמק מ"ס מלוחיס וכד"ל
(מהל"ס ק"ז) חרן פרי למלחמ מרעת יוסצי צה :
(יג) ויבא הפליס, זה עוב ספלע מהמצול ואזרחס
העלס סמו ע"ס סכסצל לפכיו סיתה סרה
מתעסקת צעוגות, וע"כ כתירל משה סלל יעמוד
זכות זה לעוב צכו ססיה מלך סבסן וכ"ס אס
סיה זה עוב ממש כדעת רז"ל ססיה כ"כ גדול,
והאריך ימים עד זמנו סל משה, ובמדרש פרקי
ר"ל ויצל ספליע זה מיכאל והוא ספליע סכל
ציחזקאל סכתוב צו (יחזקאל ל"ג) צל חלי
ספליע

הפלים מירושלים: והוא שוכן באלוני סמרא האמורי. ידוע כי שלשת רעי אברהם עבר אכול וממרא היו אמוריים, אבל לא מלינו בכתוב שיזכיר באלה מהם לשון אמורי כי אם בממרא לבדו, וגם לא מלינו סיהיה כזכר במקרא זולתי בבאן, והענין מפני שהזכיר צריח וכדי שלא תצין כשתאמר והם בעלי צריח אברהם ששלשתן נחשו לאברהם עלת המילה, כי לא נחן לו העלת כי אם ממרא לבדו שכן הזכירו ז"ל וע"כ הזכיר האמורי מלשון אמירה שהוא אמר לו ומה אם הקנייה נזקק את כפשך לא היית מוסרה לו אבר אחד עכ"ל, ועוד מי הילך מן המלכים ומן הרעצ ומי הילך מאור כשרים כ"ס סיליל אותך עכשיו, וזהו לשון ממרא כועריקון מלכים מילה ריעצון איש, ומלינו לשון אמירה במלות מילה (תהלים קי"ט) שש אכ"י על אמרתך: (יד) וישמע אברהם כי נשבה אחיו. התלבט גבורה כששמע הענין ומיד וירק את חניכיו ילידי ציתו, ולמדך הכתוב כי אנשי צ"צ הסמוכים על שלחנו היו שמה עשר ושלש מאות. ובמדרש י"ח ושלש מאות זה אליעזר שעולה בגימטריא קי"ח, ויש לשאול כי לפי המדרש הזה שמה עשר ושלש מאות אינו כפשוטו אלא חידה על אליעזר לבדו, ואין לנו להוליך המקרא מירי פשוטו שהרי הכתוב מעיד על ילידי ציתו שהם קי"ח. אבל הענין היה כי כל המספר הזה היו ילידי ציתו של אברהם אוכלי שלחנו ואחר שכזדרז ללכת למלחמה תיעט אותן וריקנן לפי שהזכות הוא המכלל לא רצוי עם, ולכך לוס שיחזרו בכל החושים כדין תורה ציולאי מלחמה שאמר הכתוב (דברים כ"ח) מי האיש הירא וגו', וזהו לשון וירק שכולל לשון ז"ן ולשון תיעוט מלשון רק, וכיון שנחממעו מלא אברהם איש עם אליעזר לבדו, ואע"פ שכתוב חניכיו ציו"ד יש בכלל מאתים מכה ויש בכלל חניכיו חניכו ולומר כי כל חניכיו עמדו עם חניכו הוא אליעזר לבדו, ומה שאמר אחיו והיה בן הדין אחיו הודיענו בזה יופי מדרשו ומעלתו של אברהם כי קנא אל הדבר ופכה אל האחות ולא פכה אל המריצה שהיה ציניהם אבל כזדרז בדבר כאלו היה אחיו ממש: וירדוף עד דן. עד שחלה עליהן מדת הדין. וכן אמר יסעיה (ישעיה מ"א) ירדסם יעצור שלום וגו'. ובמדרש וירדף עד דן שם חסד כמו לפי סעתידיס צביו להעמיד שם ע"ז

הוא שכתוב (מלכים א' י"ב) את האחד נתן צניה אל ואת האחד נתן צדן: (טו) ויחלק עליהם לילה. כלומר שהחשיך ואעפ"כ לא נמנע מלרדפם עד חלי הלילה: ובמדרש אמר לו הקנייה לאברהם אתה הרגת צעוקאי מחלות הלילה עד הצקר חייך אני אהרוב צעוקאי צניך מחלות הלילה עד הצקר חייך אני אהרוב צעוקאי צניך מחלות הלילה עד הצקר שכלאמר (סמות י"א) במלות הלילה אני יולא בתוך מלרים, המדרש הזה יורה כי מלחמתו הייתה מחלות הלילה עד הצקר: ולפי פשוטו של מקרא כ"ל כי כל הלילה לא שכב לבו ולא ראה שינה אך החעסק להלחם כנגדם כל הלילה חלי הלילה רדף וחליו הבה, וזהו ויחלק עליהם לילה הוא ועצדיו ויכס וירדפם, כלומר שהכס בחליו האחרון אחר שרדפם בחליו ראשון, עד חוצה עד שהורו בחיובם שקרה להם מן השמאל ונחזר להם שהיו חייבים במקום צמדה"ד כענין שכתוב (צרחיה מ"ד) האלהים מלא את עון עבדיך, ולכך היו נופלים צממאלו של אליעזר המכה בהם זהו משמאל לדמשק, כי מלת משמאל נוספת למעלה ולמטה, ויתפרש כן עד חוצה אשר משמאל וכן משמאל לדמשק, וממלא כמוהו (תהלים כ') מליון מכלל יופי. שהיא משמשת למעלה ולמטה: (יח) ומלכי צדק שלך שלם. זה שם בן נח. והוא כהן לאל עליון, ע"ה הפשט כהן משרת ומפני שיש בכל האומות כהנים משרתים למלכים הנקראים אלהים, כמ"ס (סמות ו') מי כמורה באלים ה' ע"כ יקרא הקנייה אל עליון כי עליון על כל אלהים וגבורה על כל גבורים הוא, ועל דעת רז"ל כהן ממש היה ולכך נתן לו אברהם מעשר שנאמר ויתן לו מעשר מכל: (יט) קונה שמים וארץ. אין להצין קונה ממוכר, אבל פירוש קונה זוכה מלשון רז"ל בהנחה מקומות קנה חצרו, כלומר זכה לעלמו, כלשון המגזית מליאה לחצרו קנה חצרו אין הכוונה זו שקנה מאחר. ודע כי כל יש קנין כי האין אינו קנין ולפי שהוא יתברך הוליא העולם יש מאין הזכיר הכתוב לשון קנין קונה שמים וארץ, וא"כ צאור מלת קונה שם אותן לישראל. אבל צ"ר כראה שהציון החכמים מלת קונה כפשוטו שקנאן מאחר והוא החומר הראשון שממנו צרף הכל והוא שדרשו קונה שמים וארץ ממי קנאן כהדין דאמר פלכיא עיכודי יאי שערודי לא יאי צמניה וצאור זה

רבינו

לך יד שו

בחיי

לח

כי ממה שסצח את העינים לא תצין מזה שאין
 שערו נאם כי כולו נאם לא צל לא צל ספור
 הסצח אלל צמה שהיה מדבר, וכן צצריאח
 העולם כשהוא אמר קונה שקנאן מהחומר לא
 תצין שחיתו חומר קדמון היה אללו מתחלה כי
 גם החומר מחדש צדאו ומדשו מאין: ויברכהו
 ויאמר ב"ך אברם וכו' וברוך אל עליון, הקדים
 מלכי לך צרכה אצרהם לצרכה אל עליון
 ומעל צה כי היה לו להקדים צרכה הש"י
 כענין שמלינו צדוד ע"ה (שמואל א' כ"ה) צדוד
 ה' אלי ישראל אשר שלחך היום הזה לקראתי
 וצדוד טעמך וצרכה את וגו' והיה עכשו
 שנטלה ממנו כהונתו ונחנה לאצרהם הוא שאמר
 דוד צמזמור (תהלים ק"י) נאם ה' לאדני צצ
 לימיני, שהוא מיוסד על אצרהם שקראו דוד
 אדני מפני שהיה זקנו, אמר כסצע ה' ולא
 ינחם אתה כהן לעולם על דצרחי מלכי לך,
 כלו צצנת חותו הדבור שהיה שלא כהוגן
 שהקדים צו"ד לצרכה השם יחצרך, ומה שדן
 יהודה לתמר צטרפה שהיה צתו של שם לא
 היה יודע שנטל ממנו כהונתו: וכפי דעת
 המדרש קונה שמים וארץ יחזור לאצרהם שכן
 אמרו צמדדש משלי (משלי י"ז) צפסוק טוב
 פת חרצה וסלוה צה, זכה אצרהם לקנות שמים
 וארץ. שנאמר צדוד אצרהם לאל עליון. קונה
 שמים וארץ, שזכו צכיו לנחול את התורה שנחנה
 מן השמים, וארץ שזכו צכיו לפרות ולרצות
 כעפר הארץ: (כג) אם מחוש ועד שרוד נעל.
 הראה צזה אצרהם כח כדצתו שלא רלה ליהנות
 משלל המלכים ואפילו הדצרים שאין להם דמים
 וכסצע צזה ואמר הרימותי ידי והוא לשון
 סצועה כלסון (צמדדד י"ד) כשאתי את ידי,
 ואמר הרימותי ידי אל ה' להיות הקדש הכל
 לפכיו ואם אקח מכל אשר לך, ומפני זה אמר
 הרימותי ידי ולא אמר כשאתי לפי שהקדש
 נקרא תרומת יד כענין סכחוצ (סמית ל"ד)
 תרומת כסף וכחשת: והגאון רבי סעדיה כחצ
 אס מחוש ועד שרוד נעל הזכיר סכחוצ הלומה
 והמי והדומס שהם הקנינים כולם שהם צרסות
 סמדדד אס מחוש זה הלומה וכולל סחצוזה
 וספירות, ועד שרוד נעל זה המי וכולל סחצומות
 והעופות, ואס אקח זה הדומס וכולל סכסף
 וסזהצ ואצנים עופות ומרגליות, ולכך הוסף
 ואמר ואס אקח מכל אשר לך וגו': ובמדדש
 אס מחוש ועד שרוד נעל, אשר לו הקצ"ה

לאצרהם אתה אמרת אס מחוש חייך שאני
 כותן לצניך מלות לילית סנקרא חוש סנאמר
 (צמדדד ח') ונחשו על לילית סכנף פחיל סכלת
 ומחרגמין חוטא דתכלתא, ואטער את צניך
 צמזצח שהיה מוקף צהוש ססקרא, אתה אמרת
 ועד שרוד נעל חייך שאני כותן לצניך מלות
 רלועה של ספילין ומלות אכילת הפסח סכחוצ
 צו (סמות י"צ) ונעליכם ומלות יצמה סכחוצ
 צה (דצרים כ"ה) וחללה נעלו, וכן צלסון נעל
 אכי עמיד ליפרע מעשו סנאמר (תהלים ס')
 על אדום אשליך נעלי וכן צלסון נעל אכי
 מסצח את צניך סנאמר (שה"ש ז') מה יפו
 פעמך צנעלים צח כדצ:

שו (א) אל חירא אברם אנכי מן לך. יתכן
 לפרש כי הצטיחו צכחוצ הזה על ג'
 דצרים, האחד שהצטיחו מפחד המלכים שהרגו,
 וא"א אל חירא אלל למחירא כי מחירא היה
 מצני המלכים פן יקחו ממנו נקמת אציהם,
 וע"כ אמר אכני מן לך כלומר מפחד המלכים,
 והצני שהצטיחו צצסורת הצן והוא שאמר סכרך
 הרצה, והיה ראוי לוור סכרך רצ והוסף שתי
 ססי"ן. כי מצין סתימן כולל ילחק ה"א צצרה
 וה"א צאצרהם וזו היא הצעחת העוה"ז, והסליסי
 הצעחת העה"צ ממה ססוסף מאל שהוא רמו
 לעה"צ כענין סכחוצ (חיוצ ל"ה) ולא ידע צפס
 מאל, כי אליהוא חפשו לחיוצ צהיותו כופר
 צהשגחה והיה אומר לו כי הוא מוכה חמיד
 כל היום יסוריו ומכאוציו ולא היה יודע סמכוחה
 הרצה סמעחדת ללדיקים לעוה"צ, וצצבור סג'
 הצעחות הללו סחחת מפורסה והסתיס צרמיזה
 ואצרהם סלך אחר סנגלה ולא הצין סרמו
 סככלל דצדדיו של הקצ"ה. ע"כ הולרך לסאול
 מה סתן לי כלומר מה יהיה סכרי אחר שאין
 לי צנים ואכני הולך ערירי. יחירי צלא צנים
 מלסון (ירמיה י"ז) כערער צערצה ואין יולל
 ואין צא צציתי זולתי אליעזר איס ככרי סלקחתי
 מדמשק לא מצית אצי ולא מארלי, ואז פירש
 לו הקדוש צדוד הוא ססתיס סרמו, הצעחת
 העוה"ז הוא סנאמר לא יירשך זה כי אס אשר
 ילא ממעיד, הצעחת העוה"צ ממה סנאמר הוא
 יירשך, כי הוא סמו של הקצ"ה סחחת סתיס
 ירשחוצ כענין (סמות ל"ד) ונחלתנו וזה מצואר:
 וכתב הרמצי"ן כי מה סנאמר והנה דצד השם
 חליו לאמר, שלא סספיק לגמור וסנה צן
 ציתי עד סצא חליו דצד השם סחאוס לא
 יירשך

יירשך זה: (ה) ויוצא אותו החוצה. אין דרך העולם לראות הכוכבים מחוץ הצית עד לאחס חוץ לצית, והזכיר הלשון הזה באברהם לפי שהתבאר ע"ע מחוץ המדרגה הנקראת צית אל וקראת דוד ע"ה (תהלים ע"ה) כבודת צת מלך פנימה לכך הולך להזכיר עתה לשון ויולא, ודעת רז"ל שהוליו חוץ מן המערכה וכן דרשו ויולא אותו החולה אחר לו לא מאלטגניכות שלך, הצט כא השמימה, אין לשון הצטה אלא למעלה למטה וכענין סכתוב (סס פ') הצט משמים וראת, ובתיב. (סס ק"צ) ה' משמים אל ארץ הציט, ודרשו רז"ל שהגציהו למעלה מן הכוכבים והמזלות והיו הכוכבים ומזלות מדרס לרגלו. ולפי דעתי זהו צאור (ישעיה ע"ה) לרק יקראתו לרגלו, על כוכב לרק. ומכאן הוכיחו רז"ל אין מזל לישראל כי הם למעלה מהם, וכן אמרו במדרש (פיר ח') צרת דודי ודמה לך ללצי זה אברהם שנקרא אברהם, על הרי צממים אל הקרי צממים אלא צממים, ואמרו אין מזל לישראל, צאור הדצר בכלל ישראל אצל צפרעס ים מזל לכל אחד ואחד, שהרי חכמת המזלות חכמת גדולה ומפוארת. היא אין רז"ל מכחישין אותה כלל: וספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם. כלו' וספור הכוכבים אם אחת יכול לספור אותם, כח יהיה זרעך צרצוי עלום כוכבים הללו אשר לא יספרו מרוצ, ויכלול עוד כי יהיה זרעך במדרגות החכמה, כי כשם שיש כוכבים מי שאורו מזהיר ומזהיק יותר מחצירו ומדרגותיהם חלוקות זו למעלה מזו באורה ובהשגה, כך עתידין חכמים שנישראל שיהיו מדרגות חלוקות אור תורתו של זה למעלה מאור תורתו של זה והשגתו של זה למעלה מהשגתו של זה, ויכלול עוד כח יהיה זרעך במדרגות הסכר והתענוג הכללי לצוה"ב, כי יש סכר לכסמות הזכות מדרגות חלוקות זו למעלה מזו וחופס למעלה מחופס ואורה למעלה מאורה, וכן דרשו רז"ל צמפרי צמצע סנחות פניהם של לדיקים דומות לע"ל לחמת ללצנה לרקיע לכוכבים לזרקים לשושנים למכורת בהמ"ק: (ו) והאמין בה' האמין ענין הצטורה כי נכון הדצר לפני האלהים, ויחשבה לו צדקה, ויחשבה אברהם להקציה ללדקה כי הסיית יעשה זאת בלדקתו לא בצכות אברהם כן פירש הרמזין ז"ל. ואפשר לפרש ויחשבה לו הקציה לאברהם האמונה במחשבה כאלו עשה לדקה צמצעה:

(ז) אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים וגו'. פי' הרמזין ז"ל מעת אשר הולחתך מאור כסדים ועשיית לך כס היה הרלון לפני לחת לך הארץ הזאת, והנה עתה לא גזר שיחכנה לו אצל אחר שהוליו מאור כסדים על דעת שיחכנה לו, ולכן חשש אברהם פן יהיה צירוסת הארץ תכלי המעשים אע"פ שאמר פעמים לזרעך אחן את הארץ הזאת, כי עתה לא יגזור המחנה כאשר גזר לו הזרע ולכן אחר צמה אדע כי אירשנה, ואינו שואל האות וגם הקציה לא עשה עמו כשאר האותות להראות לו אות או מופת בדצר כפלא, אצל צקס אברהם סידע ידיעה אחתית שיירשנה ולא יגרוס חטאו או חטא זרעו למוכנה מהם או שחא יעשו סכנענים חסוצה, והס"י כרת עמו הצרית הזה שיירשנה עכ"פ: ובמדרש חני ה' אשר הולחתך מאור כסדים צמצעה סכולד אלהים עמד כוכב אחד ממזרח וצלע ד' כוכבים לאלצע רוחות השמים, אמרו חכמיו לכמרוד צן כולד לחרת צמצעה זו סעתיד ללחת ממנו אותה סתירס העוה"ז והעוה"ב חס רלונך יכתן לאציו מלא ציתו כקף וזהו ובהרגהו, מיד סגר כמרוד אלל אציו אחר לו צן כולד לך חמש עכסיו תכהו לי ובהרגהו וחתן לך מלא ציתך כקף וזהו, אחר לו חרת חמשול לך משל למה הדצר דומה לקוס אחד שאמרו לו כחחוך את ראשך ופתן לך צית מלא סעורים, אחר הסוס להם סועים חס החתכו את ראשי מי יאכל הסעורים, ואחס חס תהרגו את צני מי יירס הססף והזהב, הסיצ לו המלך מדרציק חני מכיר סצן כולד לך, אחר לו חרת צן כולד לי ומת ח"ל על מי חני אומר לך ולא על מת, מה עשה חרת החציה את צנו צמצעה שלס סנים זמן לו הקציה סתי חלונות מן האחד יולא סמן ומן השכי סלה, כססיה צן שלס סנים ילא מן המערה הרהר צלצו מי צרל סמים וארץ ואותי התפלל כל היום כולו לסמס ולערצ סקע השמש צמערצ וזרחה הלצנה צמזרח, כשרחה הירח והכוכבים סצ"צ הירח אחר זהו סצרה השמים והארץ ואותי והכוכבים הללו סריו ועצדיו, עמד כל הלילה צתפלה לירח, לצקר סקע הירח צמערצ וזרח השמש צמזרח אחר אין ציד אלו כח, אדון יש עליהם אליו התפלל ואליו אשתחווה, הלך אלל אציו אחר לו חני מי צרל סמים וארץ ואותי, ח"ל אציו אלהי צרל סמים וארץ וכל אלה, ח"ל אברהם הראכי

רבינו

לך טו

בחי

למ

הראני אלהיך שמה יש זהם כח לצרוא את כל
אלה, מיד הביא ע"ז סלו והראהו אלהיו, חזר
אזנהם לאמו וא"ל אחי עשי לי הצטילין כאים
וטובים ואציאם לאלהי אבי אולי יקבלו ממני
קרצני, מיד עשה לו אמו הצטילין כאים וטובים
והביא לאלהי אביו ונתן לפני הגדול שזהם
ואין קול ואין עונה, חזר לאמו א"ל עשי לי
הצטילין כאים וטובים מן הראשונים עשה לו
והציאם לפני ע"ז של אביו ואין קול ואין
עונה, מיד שרתה עליו שכינה וקרא עליהם פה
לכם ולא ידברו עינים להם ולא יראו מיד נטל
אש ושרפם והוליא הגדול שזהם לחוץ ונתן
האש צידו, כשבא אביו לביתו ומלא אלהיו
שרופים אמר לאזנהם בני למה שרפת את אלהי
אמר לא שרפתי אלא הגדול שזהם קלף עליהם
ושרפם, א"ל בני שועה וכי יש זהם כח או יש
זהם רוח חיים שהם יכולין לעשות כל אלה
והלא אחי עשיתם מעץ, א"ל ישמעו אזניך מה
שפיך מדבר, ואם אין זהם כח למה אמרת לי
אלהי צרא שמים וארץ, מה עשה תרח הלך
אלל כמרוד וא"ל בני שרף את אלהי ואלהיך
באש, סלה כמרוד צטיל אזהם וא"ל למה
עשית כן, א"ל אחי לא עשיתי כן אלא הגדול,
א"ל כמרוד וכי יש זהם רוח חיים שיכולין לעשות
כן א"ל ישמעו אזניך מה שאמה מרצר צפיק
ואם אין זהם כח למה הכיחו למי שצרא שמים
וארץ ותסתחוו לעץ, א"ל אחי צראתי שמים
וארץ צכתי, א"ל אזהם אחת יכול לצרואת
כשילחתי מן המערה ראייתי השמש יולא צמזרח
וסוקע צמערב עשה אחת שילא צמערב וישקע
צמזרח ואסתחוו לך ואם לאו מי שהגביר את
ידי לסרוף את האלילים הוא יגבירני ואהרוב
אוחך, אמר כמרוד לחכמיו מה יהא דיכו של
זה א"ל זהו שאמרנו עליו עתידה אומה ללאת
ממנו שחירש העוה"ז והעוה"ב ועתה כמשפט הזה
שעשה כן יעשה לו מיד הסליכוהו לחוך כצטן
האש, צאותה שעה כתולא עליו הקצ"ה רחמים
והלילו שכאמר אחי ה' אשר הולאחיק מאור
כשדים: (ט) במה אדע כי אירשנה. צאיזה זכות
א"ל צזכות הקרצנות זהו שאמר קחה לי, ושמות
אלו אליף דלית יו"ד ה"א אחריו והכוונה ארון
אשר צך הרחמים, כי אזהם לא התנצא צמדת
רחמים כמשה אלא צאליף דלית הוא אל שדי,
ומה שנקוד יו"ד ה"א אחריו צנקוד אלהים כצר
ידעה ששם הנכתב אין אנו רשאים להזכירו

אלא צכנוי אליף דלית או צכנוי אלהים, כשהוא
לצדו כזכירו צכנוי אליף דלית, והסיון צזה
(חצקוק צ') והי צהיכל קדשו הם מפניו כל
הארץ סלא להזכירו אלא צהיכלו, וכשהוא עם
אליף דלית כזכירו צכנוי אלהים והכוונה צזה אל
הרחמים: (ט) קחה לי. היה ראוי לומר קח לי
עגלה משולשת או קח לך כמו קח לך מכל מאכל
כי הלקיחה הזאת לתועלת אזהם ולהצטיחו
על מתנת הארץ, אצל יתכן לפרש קחה לי
לשמי כלומר לשם המיוחד. וכבר ידוע שאמר
רז"ל צכל הקרצנות לא כאמר לו אל ולא אלהים ולא
אלהיך אלא השם המיוחד סלא ליתן פ"פ לצעה"ד
לחלוק, וכן כאמר צקרצנות (צמדצר כ"ה) חשמו
להקריצ לי צנועדו, ותוספת ה"א של קחה
כתוספת ה"א המזכרה, וכבר ידעת כי הוא
המקבל תחלה והוא הנקרא לרק, ואמר הכתוב
(דצרים ל"ג) שם יצחו צכתי לרק, וכלל הענין
הה"א תחלה ומשם ומעלה מעליו לעליו עד
הסצה העליונה וזהו צאור קחה לי ואמר ויקח
לו להורות כי עשה כאשר כלעווה וסקריצ
לשמו יחברך: (י) ואת הצפור לא בחר, מה
שצחר הצהמות ולא העופות, לפי שהצמות
רמו לעוצדי אלילים שכתסלו לצהמות שכאמר
(תהלים כ"ג) קצוני פריס וכתיב (דניאל ח')
הא"ל אשר ראיית וכתיב (סם) והלפור השעיר
והם עתידים להיות כלים, אצל ישראל נמשלו
ליונה שכאמר (סיר ה') יונתי חמתי וכתיב
(סם צ') יונתי צחגוי הסלע וישראל יהיו קיינים
לעולם וע"כ לא צחר העופות: (יא) וירד העיט
על הפגרים. זה היה רמו שיצאו האומות לצטל
הקרצנות וזרעו של אזהם יצריחום ז"ש וישב
אותם אזהם: (יב) והנה אימה חשכה גדולה
נופלת עליו. רמו לו צכאן שצצוד ארבע מלכיות
שכן דרשו רז"ל אימה זו צצלו, חשכה זו מדי
שהחשיכו עיניהם של ישראל צלוס ותענית,
גדולה זו יון, כופלת עליו זו ארס. וכתב הרמב"ן
ז"ל מלא הכציא צכפסו אימה ואח"כ צא צחשכה
ואח"כ גדלה החשכה ואח"כ הרביס כאלו היא
כופלת עליו, והיה הענין הזה לאזהם כי
כשהקצ"ה כרת עמו צריח לתת הארץ לזרעו
אחזת עולם אמר לו כמש"י צמתתו כי ארבע
מלכיות ישתעצרו צצניו וימשלו צאללס וזה
צע"מ אס יחטאו לפניו, ואח"כ הודיעו צצאור
גלות אחרת שיגלו תחלה זהו גלות מלרים
שכבר נעכס צו, ע"כ: (יג) ידוע חדע כי צר
יהיה

יהיה זרעך וגו'. ע"ד הפסע צאורו כי גר יהיה
זרעך בארץ לא להם ארבע מאות שנה ועצרות
וענו אותם ולא פירש כמה יהיו ימי העצרות
וקטנו: והחכם רבי אברהם אומר ידוע הדע
כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם בעצרות
וענו עד קץ ארבע מאות שנה מן היום הזה,
ולפי' הודיעו קץ הגאולה והודיעו כמה ימי
הגלות. ארבע מאות שנה. טעם המספר הזה
בגלות מלכים לא נודע ואחד ממפרשי החזקוני
אין מגיד ואין מסמיע בזה דבר. אמנם אם
תדקדק תמצא כי המספר הזה נזכר ברוב
המקומות אלל עין הרע, כי עין רע מספרו
ארבע מאות ואות הי"ו הכלית כל האותיות
וכן עין הרע מכלה הכל, ולפי סכתוסף באברהם
אות ה"א שהיא מדה"ד לכך שלטה זו עין
הרע שהוא מכה הדין סגור על זרעו להשתעבד
ארבע מאות שנה כמספר עי"ן הר"ע לפי
שלטה זו עינו של שטן, וזהו שאמר ידוע
הדע כי גר יהיה זרעך כל' זרעך הכולל מצין
שני הדין שהם מדה"ד ושלטה זו עין הרע
שהוא מכה הדין לכך ועצרות וענו אותם ארבע
מאות שנה. וכן תמצא בעפרון החתי שהיה לו
עין הרע וכן עפרון בגמטריא עי"ן ר"ע כמו
שהזכיר ארבע מאות, וכן תמצא בעשו המתפרנס
ומדתו של יחזק שהוא מדה"ד שהיה לו עין
רע, ודרשו רז"ל (בראשית ל"ב) ורוח חסידו
צין עדר וצין עדר למה אומר יעקב בן כדי
להסביר עינו של אותו רשע וכתוב זו וארבע
מאות איש עמו. ומצאתי בבראשית רבה (ר"ל
ז') ואורו עי"ן כע"כ אכסא בקרבא דא. זו
מלכות אדם שהיא מכנסת עין הרע במחשבו של
אדם: (יד) וגם את הגוי אשר יעבדו. כתב
הרמב"ן ז"ל בפירושו וגם אע"פ שאני גזרתי
על זרעך להיות גרים בארץ לא להם ועצרות
וענו אותם אע"פ אשפוט את הגוי אשר יעבדו
על אשר יעשו להם ולא ימנעו בעבור שעשו
גזרתי, והטעם כע"כ סכתוב (זכריה א') קנאתי
לירושלים ולליון קנאה גדולה וקלף גדול אני
קולף על כל הגוים אשר אני קלפתי מעט והם
עזרו לרעה, ואמר (ישעיה מ"ז) קלפתי על עמי
חללתי כחלתי ואחנס בידך, וכן אירע במלכים
סתעליבו בניהם ליחור וימירו את חייהם וכ"ז
חוספת על הנגזר ואין זה בכלל ועצרות וענו
אותם אלל ה"ס עקירתם לגמרי וע"כ נענשו
ונחנקו מידם מה שחוספם על הנגזר, וז"ל

דן אכני כלומר אצחאם צחשפט אס עשו כגזר עליהם או הוקיפו על הגזר, זהו שאמר יחזרו (סמות י"ח) כי צדצר אשר זרו עליהם כי הזדון אשר עשו צמים הציא עליהם העונש צמים. וחדע כי אס כגזר על רחובן סיהרג וככתב ונחתם עליו צראש הסנה כן לא יקנה הסורג אותו אע"פ שעשה הגזר כי הוא רשע צעונו ימות ודמו מיד הסורג יצוקס, אצל כששמע הגזרה מפי כציא וקס והרגו לעשות רלון הקצ"ה ומלותו כמו שגזר עליו אין צוה חטא אצל יס לו זכות צדצה, כענין שחליכו ציהוא (מלכים צ') יען אשר העיפות לעשות הישר צעיני ככל אשר צלצצי עשית לצית אחאצ צני רצעים יסצו לך על כסא ישראל, אצל אס לא שמע הגזרה והרגו דרך שכלה או כדי לצלול אותו יס עליו עונש כי צודאי לחטא ולעצרה כחכוון, ופסוק מלא הוא (ישעיה י') הוי אסור שצע אפי ומטה הוא צידס זעמי (סס) צגוי חקף אשלחנו וגוי, (סס) והוא לא כן ידמה ולצצו לא כן יחשוב וגוי, למדך הכתוב שהקצ"ה גזר צישראל השצע והמטה ההוא כדי להלר אותם ואע"פ העניסו לצסוף דכתיב (סס) אפקד על פרי גדל לצצ וגוי, שאע"פ שהיה מעשה זה כגזר לא היטה כוונתו לקיים מלות הסי"ח וגזרתו כי אס דרך שכלה וכדי להגדיל מעלתו ולהרחיב מלכותו, וכן היה הענין צעלמו צכצוכדכלר שכל הכציאים פה אחד יקראוהו להחריצ את ירושלים והוא וכל עמו כלטוו על כך מפי הכציא דכתיב (ירמיה ל"צ) הכני כותן את העיר הזאת ציד הכשדים וציד כצוכדכלר וולך צצל וחליחו את העיר הזאת צאש, וחליכו שבענש צענשו של סנחריצ שלכך השוה אותם הכתוב שכלאמר (סס כי) לכן כה אמר ה' סנכי פוקד על מלך צצל ועל חרלו כאשר פקדתי על מלך אסור, ע"כ כוונת הרצ ז"ל עם קלח לשוכו, ויש לך לדעת כי כשכרת לאצרהם הצרית הזה של צין הצחרים היה אצרהם צן סצעים שנה, ואע"פ שכתוב צחחלת הפרשה ואצרהם צן חמש שנים ושצעים שנה צלחאו מחרן, שתי פעמים ילא מחרן, אחד כשהיה צן סצעים ואחד כשהיה צן ע"ה שנה ואין מוקדם ומאחר צחורה, וכשהיה צן סצעים כאמר לו הצרית הזאת ומן הצרית הזאת עד שכולד ילחק היה שלשים שנה, וכתיב ואצרהם צן מלח שנה וגזרת הגלות חרצע מלות שנה

מפניו ילחם חרי שלשים וארבע מאות שנה, ויש (שמות י"ז) ומושב בני ישראל אשר יסבו בעלרים שלשים שנה וארבע מאות שנה : ועיר המדרש ידוע חרע, ידוע שאני מפזרן חרע שאני מכניסן, ידוע שאני ממעבדן חרע שאני גואלן ומפרקן, וגם את הגוי אשר יעבדו, לרבות ארבע מלכיות שרמו למעלה שאף הם כלים על שפעצדו צ'שראל, דן אכני, ממכת הדם עד עוד כגע אחד תמלא עשר מכות שצחם כדוכו : (טז) ודור רביעי ישובו חנה. פי' רש"י ז"ל כי מעת שהחל גלות מלרים עד פירשו ישראל את הארץ היו ארבעה דורות ואלו הם יהודה פרץ חלרון כלב, שהרי כלב בן חלרון מצא את הארץ הים, והרמב"ן ז"ל כתב כי דור רביעי לאמורי המעלים עונם, כי מיום הגזרה האריך לו כי הוא פוקד עון על שלשים ועל רבעים כי אם יסובו לא יחרימם אצל יהיו למס עובד או יפנו להם ע"כ, ומ"ש עון האמורי כאלו אמר הכנעניים אצל הזכיר האמורי לפי שהוא התקיף צצחם אשר כגוצה ארזים גצחו ומסון הוא כאלוקים. עד חנה עד שתמלא קאחו והיה הכתוב ראוי לומר יצאו חנה, אצל אמר יסובו מפני שכבר נחשבו שם ילחם ויעקב וצכו שהם זרעם שהרי ילחם לא מן הארץ לעולם יעקב ג"כ כתוב צו (צרחית ל"ז) ויש יעקב צארץ מגורי חציו, וע"כ יאמר עתה ודור רביעי יסובו חנה, כי מאחר שהאבות שהם הכלל היו מעם יכול הכתוב לומר על כלל ישראל היולאים מהם יסובו חנה, או כוכל לומר עוד כי רומז על מעלת הארץ הקדושה ששם שער השמים צהמיק של מעלה מכוון כנגד צהמיק של מעלה ומשם הנשמות נכנסות ויולאות וע"כ אמר יסובו חנה, כלומר מכאן ילאו וכאן יסובו ומפני זה הלד"קים והחסידים נכספים להאסף שם כדי שתמלא הנשמה מקלול ודרך לעלות ולסוב לשרפה אל האלהים אשר נחנה, ובפדרש כי לא שלם עון האמורי עון האמירה שאמר צמה חרע כי חירשנה :

(יז) והנה חנור עשן. לפי הכרחת היה לו לומר ומנה עשן חנור כשם שנאמר צמעוד הר סיני ויעל עשנו כעשן הכצסן. אבל יתכן על דרך הקבלה כי צא הכתוב להודיענו הכח הזה שעבר וקבל קרצכותיו של אברהם וכי יש צו כח זכרות וכח נקצות, יש צו כח זכרות לפעול הפעולות, וכח נקצות שהוא מקבל מולפו

כנקצה זו שנקצלת מן הזכר, וכל הפעולות מתגדלות צה מכמו וע"כ נקרא הכח הזה שכינה כלסון נקצה וחרגם אונקלוס (שמות ל"ג) פני ילכו שכינתי חרף ולא יהך, ושם הכח הזה ידוע, ויש צזה השעוררות ורמוז צמלת חנור צחלוק חיו צע"ח (צאלפ"א ציח"א של ח"ח צ"ז), וע"כ הזכיר צכאן חנור עשן שהוא הכלי העקבל האש, וזהו רמוז לכח הנקצות, ולפיד אש הוא הזכרות, ויש אשר עבר ולא אמר אשר עברו, וז"ל כרת ה' את אברהם ברית כי השכינה שהוא הצרית העציר צין הצחרים. ודע כי על כח הזה הזכיר למעלה צראש הפרשה ויצן שם מוצח לה' הכרחת חליו, והמטכיל יצין : (יח) ביום ההוא כרת ה' את אברהם ברית לאמר לזרעך נחתי. אחר שהזכיר למעלה מתנת הארץ שני פעמים לזרעך אתן לזרעך אתננה כלסון עתיד, אמר עתה נחתי כלסון עבר כי הזכיר לו המתנה שנתן לו כבר ומלת נחתי כמו נשבעתי כי מתנת השם צחמילה לצד הרי היא כשצועה, ומזה יאמר צכל מקום אשר נשבע ה' לאבותיכם, וכבר צחרתי מזה צפסוק (צרחית ט"ו) את קשת, ואחר המתנה הזאת שהיא השצועה היה הצרית של צין הצחרים, כי כך דרך כורתי צרית שישצעו חחלה ואח"כ יכרתו צרית, והצרית הוא שצוצרין צין צרתי הצהמה וכענין שכתוב (ירמיה ל"ד) הענל אשר כרתו לסכים ויעצרו צין צחריו, והצרית הזאת חיתה כעין חרם והוא קיום השצועה שנסצעו כבר, וכמו שאומר יהי מצותך כצחמה זו מי שיעצור על השצועה, וע"כ חרגם אונקלוס צרית קיימא שהוא קיום השצועה שנסצעו חחלה, ויש אצמילך לילחם חתי כל חלה צינותיו ציניו וצניך וככרתה צרית עמך, הזכיר השצועה חחלה ואח"כ הצרית, וצרית שהוא כזה חינו כופל צשכינה חיו, חנל הכוונה צצרית חחלה כאשר חסיה חלל הש"י כי כשם שא"א שיהיו צחרים חוצרים לכמות שהיו כך א"א שחחצטל מחנתו יחצרך : מנחר מצרים עד חנהר חגדול. יזכיר הכתוב צפרשה זו שלש פעמים מתנת הארץ, חחלה כשהחמיל חצרהם ליככם צארץ ח"ל לזרעך אתן את הארץ חחלה ולא צאר המתנה כי מה עשם שאמר לזרעך אתן את הארץ חחלה והוא לא חלך חלל עד מקום שכם עד חלון מורה צלצד, ופעם שכיח ח"ל שא לא עיניך וראה מן העקום אשר חחלה שם לפונה

מפניו ילחם חרי שלשים וארבע מאות שנה, ויש (שמות י"ז) ומושב בני ישראל אשר יסבו בעלרים שלשים שנה וארבע מאות שנה : ועיר המדרש ידוע חרע, ידוע שאני מפזרן חרע שאני מכניסן, ידוע שאני ממעבדן חרע שאני גואלן ומפרקן, וגם את הגוי אשר יעבדו, לרבות ארבע מלכיות שרמו למעלה שאף הם כלים על שפעצדו צ'שראל, דן אכני, ממכת הדם עד עוד כגע אחד תמלא עשר מכות שצחם כדוכו : (טז) ודור רביעי ישובו חנה. פי' רש"י ז"ל כי מעת שהחל גלות מלרים עד פירשו ישראל את הארץ היו ארבעה דורות ואלו הם יהודה פרץ חלרון כלב, שהרי כלב בן חלרון מצא את הארץ הים, והרמב"ן ז"ל כתב כי דור רביעי לאמורי המעלים עונם, כי מיום הגזרה האריך לו כי הוא פוקד עון על שלשים ועל רבעים כי אם יסובו לא יחרימם אצל יהיו למס עובד או יפנו להם ע"כ, ומ"ש עון האמורי כאלו אמר הכנעניים אצל הזכיר האמורי לפי שהוא התקיף צצחם אשר כגוצה ארזים גצחו ומסון הוא כאלוקים. עד חנה עד שתמלא קאחו והיה הכתוב ראוי לומר יצאו חנה, אצל אמר יסובו מפני שכבר נחשבו שם ילחם ויעקב וצכו שהם זרעם שהרי ילחם לא מן הארץ לעולם יעקב ג"כ כתוב צו (צרחית ל"ז) ויש יעקב צארץ מגורי חציו, וע"כ יאמר עתה ודור רביעי יסובו חנה, כי מאחר שהאבות שהם הכלל היו מעם יכול הכתוב לומר על כלל ישראל היולאים מהם יסובו חנה, או כוכל לומר עוד כי רומז על מעלת הארץ הקדושה ששם שער השמים צהמיק של מעלה מכוון כנגד צהמיק של מעלה ומשם הנשמות נכנסות ויולאות וע"כ אמר יסובו חנה, כלומר מכאן ילאו וכאן יסובו ומפני זה הלד"קים והחסידים נכספים להאסף שם כדי שתמלא הנשמה מקלול ודרך לעלות ולסוב לשרפה אל האלהים אשר נחנה, ובפדרש כי לא שלם עון האמורי עון האמירה שאמר צמה חרע כי חירשנה :

(יז) והנה חנור עשן. לפי הכרחת היה לו לומר ומנה עשן חנור כשם שנאמר צמעוד הר סיני ויעל עשנו כעשן הכצסן. אבל יתכן על דרך הקבלה כי צא הכתוב להודיענו הכח הזה שעבר וקבל קרצכותיו של אברהם וכי יש צו כח זכרות וכח נקצות, יש צו כח זכרות לפעול הפעולות, וכח נקצות שהוא מקבל מולפו

ונגזרה, וידוע כי ראות האדם אינה למרחוק, אבל כיון לומר שיתן לו על מראה עיניו הרוחות, ואמר כי את כל הארץ אשר אחת רואה לך אחתה והוסיף לומר ולזרעך עד עולם, והצטיחו ג"כ סירבה זרעו בעפר הארץ, וצפעם הסלישי צאר לו מחומי הארץ זהו מנחל מלרים עד הכהר הגדול כהר פרת, ואמר לזרעך כחתי צלשון עזר כי עד עתה הזכיר לזרעך אחתה צלשון עתיד והכוונה לומר שיכרות לו ברית על המחנה שכבר נתן לו, כך פי' הרמזין ז"ל. ומה שקרא לכהר פרת הכהר הגדול והכתוב מוכחו רציעי צהרות בן עדן, מפני שהוא דבק לארץ ישראל, וכן המשל לומר עזר מלך מלך הדבק לסחור וישתחו לך, ולפי שהארה"ק היא מנחם היסוד וזהמ"ק ששם נקרא צית הגדול והעוזר שם נקרא הכהן הגדול והשם השוכן בקרצה נקרא האל הגדול, וכן הזכיר שהמעי' צדה"י (דה"צ ח') והצית אשר אני צונה גדול מאד כי גדול אלהינו מכל האלהים, לכך קרא הכתוב אף הכהר הסובב אותה הכהר הגדול, ומה שהזכיר לזרעך כחתי צעורה עונתין הללו ולא כולדו עדיין לא ישמעאל ולא ילחק אין להצין מזה הצטחה לישמעאל בן השפחה שהרי אינו עקר זרעו אבל הוא הצטחה לילחק בן הגזירה שהוא עקר זרעו וכענין שהצטיחו הש"י כי צילחק יקרא לך זרע:

מו (ח) וידה שפחה מצרית. ולא לו. דרשו רבותינו ז"ל ככסי מלוג היתה ולא היה רשאי למכרה: ושמה הגר. מצית פרעה כהנה לה ובכך נקראה הגר הא חגדיך כלומר הגר שבר על לביעיותיך: (ה) יששכר ה' ביני וביניך. דרשו רבותינו ז"ל כל מי שהרתיע אחר מדה"ד לא ילא שפוי מהחם ידה, ראוייה היתה שרה להגיע לשכותיו של אברהם וע"י שהמרה ישפוט ה' כמנע מחייה מ"ח שנים, אמר ר' הושעיא ציכך ובכך כתיב, כבר כתוב ויצא אל הגר וחסר וכבר היה עובר צמעה. ומה ת"ל סנך הרה וילדת בן אלא מלמד שהכניסה זה עין הרע והפילה עוצרת, א"ר חיינא אילו אלישע הכזיא אמרה כן צרוה"ק דיו, ע"כ צ"ר. אבל לפי שמליכו וציכך מלא ויש בו שני יודיין * יש לדרוש שהפכה פניה כלפי הגר ולה אמרה ישפוט ה' ציכך וציכך כלומר העובר סנך וזה טעם שהכניסה זה עין הרע:

(ח) הגר שפחת שרי. כבר היינו יודעים כי

שפחת שרי היתה שכבר הזכיר למעלה ולה שפחה מלרית ושמה הגר. אבל יתכן לפרש כי המלחך הזכיר שפחת שרי לשני ענינים, הא' להורות שאין דבור המלחך צא אל המלרית הזאת כי אם לכבוד שהיתה שפחת שרי, והשני לקיים השפחות והעצדות שהיה משועבדת לשרי כל ימיה וכמו שאמר לה שווי אל גזרתך וגו', וגם זרעה עתידין סיהיו משועבדין לזרעה של שרה צאחרית הימים: (יג) אתה אל ראי, פירש החכם רבי אברהם אלה אל ומראה, כי מלת ראי שם דבר. הגם הלום ראיתי. פירוש הגם פה ראיתי מלחך הסי"ת אחר שראה הש"י צעניי: (יז) על בן קרא לבאר באר לחי ראי. מלשון (שמואל א') כה לחי כלומר צא של שרה האחרת כסי"ה חי יהיה רואה אותי, והטעם כי בכל שנה היו הישמעאלים מוגנים אל הצאר הזה גם היום יקרא צא זמזם, ע"כ: י"ז (ח) אני אל שדי. שדי צאלהותו לכל צריה לשון רש"י ז"ל. ובחבר רצינו חכמאל ז"ל כי כחה מלות מילה צסם הזה לפי שכה גבורתו של אדם תשם צמילה וכמו שדרז"ל * (משלי ב') ילפון לישרים תושיה זו מילה שהלפיכה הקציה לעשרים דור שהרי מאדם ועד אברהם עשרים דור והשם הזה הוא כזכר צגזורה כענין שכתוב (יחזקאל א') כקול מים רבים כקול שדי, ומפני שלא תאמר החותך צשרה כמה תשם ושוכאיו קמים עליו לכך ח"ל אני אל שדי אני מקפיק לך כח וגזורה שתתגבר על שוכאך אתה וכל זרעך הנמולים. והרמב"ם ז"ל פירש שאל צמליאות מה שנמאל ולא צקיום מליאות לצולתו אבל מליאותו תקפיק צעלמו. והפירוש הנכון צסם הזה הוא מה שפירש רמזין צסם הנגיד ז"ל שהוא מגזרת שודר כלומר משרד ומנלח מערכות הכוכבים. ונ"ל מפני זה יחם הכתוב השוד צסם הזה, הוא שהזכיר ישעיה (ישעיה י"ג) כשוד משרי יצא, והגלון רצינו סעדיה פירש שענינו מלשון די מחסורו, כלומר שהוא מקפיק חסרון כל הנמלאים כולם, ועוד פירשו צו שהוא מלשון (ישעיה ס"ו) מדי חדש צחדשו (שמואל א' א') מדי עלותו צצית ה', שהוא לשון כאמר על הדבר כשהוא הוה ויהיה ענינו צהקצ"ה כלחות כסם ההוה שהוא לשון כלחות. והרמב"ן פירש צזה כי הוא מדת הגזורה מנהגה העולם שיאמרו צה החכמים מדת הדין של מטה, וטעם שהזכיר זה

רבינו

דף יז

בחי

מא

זה השם במילה כי הודיעו שהוא אל שדי כלומר תקיף משדר ומכלח מזלו ויוליד. וידוע כי צם הזה יעשו הנסים הנסחרים, ואצרהם שהיה צמצעו וצמצולו שלא יוליד והשם הזה צעל כח המזל שיווליד הכה זה כס נסחר אינו מפורסם לעיני הרואים, כי יאמרו הכה עצע צמיח להוליד ויש הרבה שהם מולידים למאה שנה ואין צוה שנוי מנהגו של עולם כמו הנסים הנעשים צם המיוחד ע"י מרע"ה שהם נסים מפורסמים משנים עצעו של עולם ומנהגו כקריית וירידת המן וזולתם עד כאן. ויש לפרש צמסם שהזכיר במילה זו השם הזה לפי שהוא חותם ציור ומלוויר צחצחית הגוף לנמול החתום צחות צרית קדש ועם האות הזה מתפרסמת מעלתם של ישראל והיותם נצדלים משאר העו"ג ערלי לצוערלי צער שהם מלך הסדים, וישראל שהם מלך אל שדי, ועם האות הזה נקרא האדם תמים ז"ש והיה תמים, וכיון שהוא תמים צו ראוי לו שיסתמר מעון המיוחד הוא עון העריות וז"ש (תהלים י"ח) ואהיה תמים עמו ואסתמר מעוני, ולקדושת הצריות נקשר וכרסם צאדם. שם יו"ד ה"א ווי' מנעה למעלה וכן צפסקוק זה, והגן זה: ובמדרש חני אל שדי אל. אם אחת תקבל המילה הרי עוב ואם לאו אומר לעולם די אם לא תקבל את המילה דיו לעולמי ע"כ דית לערלה, ע"כ צצ"ר. ובאור המדרש הזה כי כחם של ישראל צני צרית הוא הלצ ושצעים שרים הם היו הקליפות החילויות ל"ה מיימיים לזכות ול"ה משמאילים לחוצה וז"ל ערלה ואין אדם רשאי להאחז צלצ עד שיקורו הקליפות ואילו לא קבל אצרהם את המילה סייתי אומר דיו לעולמי עד כאן דית לערלה ע"כ, כלומר שלא יפעלו פעולה לא הסכינה ולא השרים מכאן ואילך יצעל העולם: התהלך לפני. תהיה נמשך לעבודתי, והיה תמים שלם צלי חוספת ומגרעת. כלשון תורת ה' תמימה, ובחצי (דברים י"ג) לא חוסף. עליו ולא תגרע ממנו. ודע כי נקרא תמים מי שתוכו כצור ופיו ולבו שוים, ומפני שאחע"ה היה שרש האמונה וראש כל המיחדים וענין היחוד לריק שהיה עדות הלצ והפה שוים ע"כ הזכירו הש"י והיה תמים, ה"ה צכל שאר עבודות הש"י ילטרך האדם שיהיו פיו ולבו שוים שילדיק כל אחד לחצרו ויעיד עליו ולא יחלוק עליו צשום ענין, כי כל מי שהוא אחד צפה ואחד צלצ והנה

הוא חולק קלחו על קלחו ומכצ קלחו את קלחו הוא מן הכח שנאמר עליו (תהלים ע"ה) ויפתוהו צפיהם וצלסונם יכצו לו ולצם לא ככון עמו ולא כאמנו צצריחו, וע"כ צאה מלות עשה. שצחורה שנאמר (דברים י"ח) תמים תהיה עם ה' אלהיך, והוא השצח הגדול האמור צכל הלקיקים איש לדיק תמים, ובחצי (צראשית כ"ה) ויעקב איש חס, וכן ילחק נקרא עולה תמימה ובחצי (תהלים ע"ו) הולך תמים ופועל לדק, ובחצי (שם ק"א) אשכילך צדרך תמים, ובחצי (שם קי"ע) אשרי תמימי דרך, וכצו הודיענו דוד ע"ה כי צעל מדה זו הוא לפני הש"י קיים כלחי לעולם הוא שאמר (שם מ"א) ואני צחומי העבת צי וחליצני לפניך לעולם, ואמר שלמה (משלי י"ט) הולך צחום ילך צעה, ואמר עוד (שם י"א) ורלונו תמימי דרך: (ד) אני חנה בריתי אתך. כתצ הרמזין ז"ל ע"ד האמת טעם הכה צריתי אתך. כטעם והנה אכני עמך (שמות י"ג) ויאמר כי אחיה עמך, (מלכים א' ח') יהי ה' אלהינו עמנו, יאמר כי הצרית יהיה עמו ולכן יפרה וירצה ואח"כ לוח שיצמור אצרהם הצרית הזאת ותהיה המילה לאות צרית והנה האות הזה הוא אות השצח ולכן ידמה אותו והצן זה, עכ"ל ז"ל: (ה) והיה שמך אברהם. ה"א הזאת שנתוספה צו היא אחרונה שצסם, ועמה היה לו כח החולדה, ומשתלשלת ממנו, וכן מלינו צאצרהם שנקרא משרה והיא חשלוס צנינו כי כן הוא למעלה חשלוס המרכצה העליונה: כי אב המון גוים נחתך. היה אלע"ה אצ העולם כארסיר שהיה אצ המון גוים צכל החולדות משתלשלות ממנו, וכן מלינו צאצרהם שנקרא אדם ממה שדרז"ל (יהושע י"ד) האדם הגדול צענקים זה אצרהם וכצו רמזתי זה צקדר צראשית. ובפרשה הזאת כתנה לו צלות מילה וכברתו עליה י"ג צריות וסנה. שם רמזים שם: (יג) והיתה בריתי בבשרכם לצרית צולם. ע"ד הפשט, טעם המילה להיותם אות קצוע צצער על אמונת הש"י ויחודו לא יסתנה ולא יקור ממנו צין מחיים. צין לאחר מיתה, והנה הוא ככנס צאמונת היחוד כענין שכתוב להיות לך לאלהים ולצערך אחרית: וע"ד המדרש מלות מילה היא כענין קרצן וכשם שדס הקרצן לכפרה על חמוצה כך דס המילה מכפר, וע"כ מלותה ציוס השמיני כי הקרצן לא יכחד עד יום ה' שנאמר (ויקרא כ"ג) ומיום השמיני והלאה

והלוא ירלה, וכסם סכחוב צקרבן (סמות כ"ע) ואכלו אותם אשר כפר בהם שאכילת הקרבן לכפרה כך ישראל עושין סעודה ציום המילה, ועוד גדול כחה יותר מן הקרבן שהקרבן צממוכו והמילה צגופו צאצר סכל גידי האצרים נקשרים צו אשר מעטם זה נקרא ראש הגויה כלומר ראש כל הגוף, וע"כ חסוב לו לעקדה וצח כאלו עקד את עלמו וכח"צ (תהלים כ') כורתי צריתי עלי צח. ובבראשית רבה (צדאשית ג') את להט החרצ המהספכה, רצ הונח ורצון רצ הונח צסם רצי אצח אחר החרצ זו מילה סכאמר (יהושע ה') עטם לך חרבות לורים, רצון אחרי החרצ זו תורה סכאמר (תהלים קמ"ט) וחרצ פיפיות צידם, רצי אצדימי אחר ואת להט החרצ להט זו גיהנם סמלהטת האדם מראשו ועד רגליו, החרצ זו המילה, אחר הקציה מי מליך את צני מאס לוחט הוי אומר זו המילה, (משלי ל"א) לא תירא לציתה מסלב כי כל ציתה לצוש סנים, מסלב זו גיהנם סכא' (תהלים ס"ח) מסלב צללמון, צצכות מילה כי כל ציתה לצוש סנים זה דם מילה, ובפרקי ר' אליעזר פרק כ"ט אצרהם מל את עלמו ציום הכפורים סכן כח"צ ציוה"כ (ויקרא יכ"ג) וכל מלאכה לא תעשו צעלם היום הזה וכח"א (צדאשית י"ז) צעלם היום הזה כמול אצרהם הוי אומר ציוה"כ כמול א"א, וצכל סכה וסכה רואה הקציה דם הצרית של א"א ומכפר על כל עונותיהם של ישראל סכאמר (ויקרא ט"ז) כי ציום הזה יכפר עליכם לפהר אחכם מכל מסאחיתכם לפכי ה' מעהרו: וע"ד הסכל דצר ידוע כי חתוך האצר מחליט כחו של אצר ואין אצר מכל אצרי הגוף סכחתך מחחלת תולדתו של א"א יח"י צעצע חסר מכהו, וע"כ צחה מלות המילה סהיא סצה להחליט כח התאזה וגורע החלת סחסמ"ס וכסאחז"ל הכצעלת לערל קסה לפרוס, וצסציל המילה אין קיום הזרע מחצטל צכך כי הענין העצעי יסאר על טצעו והוא נסמר מן המותר, ומה סצחה המלות לסמוכה ימים לפי סקודם לכן הוא חלוס מאד והוא צחכלית לחותו וכאלו הוא עדיין צצטון, ואס יונה פר ס"גדל יצח הדצר לידי צטול, כך פירס הרמזים ז"ל: וע"ד הקצלה והיחה צריתי צצטרכם לצרית עולם יאמר צריתי צצטרכם סהים דוגמא לצרית עולם הוא הנקרא לדיק יאוד עולם ועליו יאמר צרית מלח עולם כי

הוא קיום העולם, כי סכחוב הית ראוי לומר והיחה צריתי צצטרכם לעולם, אצל אחר לצרית עולם וצרית עולם זה הוא צין הרגלים הנקראים כלל והוד, וע"ז צא המאמר המאיר עיני סלצ לרז"ל חכמי סאמת אמלו (איכה צ') ולא זכר הדום רגליו ציום אפו, הדום סצני רגליו, ולפי ססמוך לו מלכות סכנגדן הפריעם ע"כ אמרו מל ולא פרע כאלו לא מל לפי סהוא כמפריד ומקלץ והרי סלמות המלות צצניהם הוא היחוד, וזה מצוה: (טז) וברכתי אותה. צנערות ועדון צצר על סס סכחוב (צדאשית י"א) אחרי צלותי היתה לי עדנה, וצרכה ה' צרצוי סלצ לסחיק עס"כ (צדאשית כ"א) היניקה צנים סרה, מלכי עמים זה יעקב ועשו: (יז) ויפול אברהם על סניו. כצר הזכיר זה למעלה ויפול אצרים על פניו, אצל אותה הית לכונן דעתו לכנאזה וזה הית להחפול על יסמעאל. ומה סהזכיר צו סכחוב לסון כפילה צכל פעם ופעם ללמדך סקודם המילה לא הית מחכצח אלא כופל לפי סהערלת מאוסה אלל סס"י, וכן מלינו צצלעם סכחוב צו (צמדצר כ"ד) כופל וגלוי עינים, אצל אחר סכמול אצרהם הים מחכצח מעומד והוא סכחוב (צדאשית י"א) ואצרהם עודנו עומד לפכי ה': הלבן מאה שנה יולד. חיו סירחיק אצרהם סיות הענין גדול ע"ד סנס והסלל. אבל ע"ד העצע דצר ואמר סלצן מאה סלל סוליד צצחרותו מן סאשה הזחה יוליד. עחה ואס סרה הצח ססעים סלר אחרי סכפסק סאורח מוכה, זה א"א צצוס פנים ע"ד העצע, אצל ע"ד סנס והסלל ידע והאמין סאפסר ציכולת הצו"ת כמו סהע"ד פליו סכחוב למעלה והאמין צה', ומה סיזכיר צו סכחוב וילחק אין זה לחוק ולעג ח"ו רק לסון סמחה כלסון (תהלים קכ"ו) אז ימלא סחוק פינו, וע"כ סרגס אונקלוס סרגום יסמת סהוא וחדי ולא סרגס וחי"ך, והראים כי לסון וילחק הוא מלסון סמחה מה סכלטוה מפי סס"י לקרותו ילחק סכאמר וקראת את סמו ילחק ואלו לעג אצרהם"על הענין לא ילוה סס"י סיקרא לו סס על סס סלעג אצל ודאי כיון סלוה עליו כן אין צכונחו של אצרהם רק עוצ: (יט) וקראת את שמו יצחק. ססס הזה סו"ס לו ע"י הקציה ומפכי זה לא כסחנה סמו לעולם לקרותו צסס אחר כסס סמלינו צאצרהם סנסחנה סמו מאצרים לאצרהם, וכן יעקב מלינו סנסחנה סמו מיעקב

וסוף סוף צאה ונתק ימה ואח"כ נחמקה המלכות בידם, אלו שבעלה ממנו צעוניו וסם זמנו חלף ג' מאות ושלשים שנה עאכ"כ שנהיה מלכים להצטחחו ולא כתיאש, ע"כ: (כז) ויעל אלהים מעל אברהם, האבות חסודים ככרודים על מעלה ע"כ הזכיר הכתוב מעל אברהם כלסון שכתוב וכבוד ישראל בעלה מעל הכרודים ומפורש ארז"ל האבות הן הן המרכבה:

(כג) ויסל את בשר ערלתם, השתדל תחלה צמילתם וצאחרולה על חת עלמו וכן כתוב אח"כ בעלם היום הזה נמול אברהם שאלו הקדים מילתו למילתם היה חולה ומסוכן ולא היה אפשר להתעסק בהם: (כד) בהמולו בשר ערלתו, כמו שכלטו למעלה ומילתם את צמר ערלתם והיה לאות ברית, וצא"כ לנו כי המלות היא אות קצוע צצמד והיה הצמר לאות ברית, וע"כ נקראת המלות הזאת אות, ושלם מלות צתורה הן שנקראו אות ואלו הן מילה שנת הפילין ושלשון עדות ואות על היחוד והאמונה, ואין ראוי לכל אחד מישראל לעמוד זולת הסתים מהן כי קיום כל דבר ע"פ שנים עדים ועל זה ילמדך שילכו צ' עדים עמו, ולפיכך חייב אדם להזהר צמלות הפילין ואז יהיו צ' עדים כמלאים עמו והם מילת הפילין לא יסורו ממנו, וכאוחו שכתבת זה אוחו חכם מימי לא הלכתי ארבע אמות צלל תורה וצלל הפילין, וציוס צצת שהוא פטור מפילין מילה וצצת כמלאת צו מלמד שכל הזהיר צמלות הפילין אין שני עדין זין ממנו לעולם לא צחול ולא צצצת: ובמדרש צהמולו צמר ערלתו גדולה מילה שכל מי שהוא מהול אינו יורד לגיהנם כתיב הכא ציוס הוא ברת ה' את אברהם צרית וכתיב החם (ויקרא י"ז) וציוס השמיכי ימול, ומי יורד לגיהנם מי שכתוב אחריו את הקיני ואת הקניזי ואת הקדמוני שכולם ערלי לצ, וכל הרשעים יורדים לגיהנם שכן מלינו ציחזקאל (יחזקאל ל"ז) צן אדם כהה על המון מלרים והורידהו, שם אסור וכל קהלה שם מוסך תוצל וכל המונה כולם ערלים מחללי חרב שמה נסיכי לפון, וכן אמר ישעיה (ישעיה ה') לכן הרחיצה שחול כפסה ופערה פיה לצלי חק, למי פערה פיה למי שאין להם חק שנאמר (חפלים ק"ה) ויעמידם ליעקב לחק ואמר עוד הפסוק (זכריה ע') גם את צדם צריחך שלחתי אסיריך מצור אין מים צו, וכתיב (משלי ל"א) לא תירא לביה

לישראל לפי שהשם השם צכל אחד מהם ע"י אביהם, אצל ילחק שהשם ע"י הקציה הוקצע לו לעולם השם הוא ולא נשתנה, וכן מלאתי צירושלמי דצרכות מפני מה נשתנה שמו של אברהם ושמו של יעקב ושמו של ילחק לא נשתנה, אלא אלו אצותם קראו אותם ילחק הקציה קראו שנאמר וקראת את שמו ילחק ע"כ, ומה שתמלא שמו של ילחק צסיין והוא שכתוב (חפלים ק"ה) וצצועתו ליסחק אין זה שנוי אצל דלת הכציה לרמוז על מדהו שהיה האש הגדולה, וידעת זה ממה שנאמר צספר ילירם שלם אמות אח"כ ח"ו, מים אש מים דוממת סייץ סורקת, ועוד עשם אחר כי אברהם הולך הכתוב לשמותו אברהם על שם כי אצ המון גויס נחתיך, ויעקב ישראל ע"כ כי צרית עם אלהים, וע"י הענינים והמאורעים שאירעו צצניהם הולכו לשנות שום, אצל ילחק לא הולך לכך כי לא אירעו לו מאורעות כמותם ולא ראה עלמו לחון המקרים כאברהם ויעקב אצל מיום שכולד נחקדש צאית צרית קדש וכתיב צצרתם לא ילא ממה לעולם:

(כ) ולישמעאל שמעתיך וגו', כלומר ולישמעאל אצרך מלך החפלה שאתה מחפלת עליו אך לא מלך הצרית של ילחק: שנים עשר נשיאים יוליד, היו לישמעאל י"ז צנים והם מפורשים צצמותם צסוף קדר ויהיו חיי צרה שכתוב שם צבור ישמעאל צציות וקדר ואדנאל ומצמם ומצמע ודומה ומשא קדר ותימא יעור כפיס וקדמה הרי י"ז, ומה שנאמר י"ז נשיאים ולא אמר י"ז גויס יוליד זה להורות על התכשאותם ומעלתם הגדולה שתחול עליהם צרכת הרצוי יותר משאר העמים כמו שהצטיחו הס"י הנה צרבתי אוחו והפריתי אוחו והכציתי אוחו צמאד מאד, ועוד תכלול מלת נשיאים שיאצדו מן העולם אחר המעלה הגדולה שהיה מלסון (משלי כ"ה) נשיאים ורומ, וצא לרמוז שהם כלים ואוצדים מן העולם כלסון (איוב ז') כלה עכן וילך, זהו שתמלא נשיאם חקר יו"ד האחרונה, ולמדך הכתוב על מלכות ישמעאל שתחלתו חזק וסופו חסש וכן אמר המלחך להגר והוא יהיה מרא אדם כלוי סיהיה צין צני אדם כפרא סיכלה הכל ואח"כ יד כל צו: ונתתיו לגוי גדול, כתב רבינו חננאל ז"ל ראינו שכתאברהם הצטחה צו להם אלפים סליג שנה ולא היה איחורם חלוי צעוקם והיו עלפים לה כל הסנים הללו

לציתה מכלל כי כל ציתה לצו שני ע"כ, וע"כ נהגו כל ישראל לנער המה כלל הגיעו ימיו למלכות מילה שמוהלין אותו בקצר: וכו' ישראל צמלח מילה זאת שהיא מוחזקת בידם וזה הוצעו על ג' מחנות, על מלכות צית דוד כלל חסד, ועל מחנות הארץ שהיה להם לאחוזת עולם, ועל השכינה שהיה צורה בישראל, ושלשון רמזות בפרשה זו, מלכות צית דוד שאמר וכתחיד לגוים ומלכים מחד ילאו, והכתוב הזה צדית ומלינו צמלכות צית דוד צדית הוא שכתוב (תהלים פ"ט) כרחי צדית לצחירי נסצתי לדוד עזדי עד עולם אכין זרעך וצחיתי לדוד ודוד כסאך סלה, מחנות הארץ הוא שאמר וכתחיד לך ולזרעך אחריך את ארץ מגורך את כל ארץ כנען לאחוזת עולם, צדית שהיה הארץ לישראל אחוזת עולם כלל ירשנה וכלל יוסיצום רק הם ואם אולי יגלו ממנה יסוצו אליה כי אחוזת עולם היא להם לא לעו"ג, וזה הוא קימן גדול לישראל שמיוס בגלו ממנה לא נתיצבה שם אומה כלל אצל היא חרבה וסוממה עד שיסוצו אפרוחיה לחובה, הסכינה שהסרה בישראל הוא שאמר והייתי להם לאלהים כלומר להם לצדס ולא לעו"ג, ואשרי העם שהוצעו צמלש מחנות כאלה מלכות צית דוד כלל חסד לעולם ושהיה הארץ להם לצדס מחנות עולם ושהיה הסכינה צורה ציניהם מה כלל אומה מעו"ג לאחד מכל אלו, וז"ש דוד (תהלים קמ"ד) אשרי העם שככם לו אשרי העם שם אלהיו:

וירא אלי

באור פני מלך חיים ורצונו בעב מלחוש: ו"ו שהמעי' צדית צמלש הזה (מסלי ט"ז) התועלת המגעת לאדם צמלש המלך והסכרת פניו והמסיל רלונו לגסם שצעצ מלקוט שהוא רלון הכל והכל מחאיון לו, וכן צמקיא המסילו לכל הוא שאמר על זה (סס י"ט) נהם ככפיר זעף מלך וכפל על עסצ רלונו, ומה שהמסיל רלונו לסכי דצרים לגסם ולסל, לפי שהועלת הסגס הוא לעתיד אין תועלתו כראית לשעתו מיד רק צמנ הקליר צרצוי התצוהם החסרסם סתועלת, ותועלת העל צד מיד, כן רלון המלך יס צו תועלת פעמים מיד ופעמים לעתיד, וכן למדנו סלמה המלך צקלח פסוקים מספר מסלי הכזק המגיע לאדם מכעס המלך אע"פ שאינו

כפרע וגם אינו עתיד להוליא כעסו מן הכח אל הפעל ואלי' אס הוא רולה להפרע מן המכעיסים אותו, וצדית צמלל דצרו סאס הוא כועס ואינו כפרע הנה זה שבעס עליו קרלוהו סחד ורעדס כמי שסומע נהמח סאגת חריה וקול סל סהוא כרעד וכנהל ואע"פ שאין סופו להרע לו, ועז"א נהם ככפיר זעף מלך וכפל על עסצ רלונו, ואס הוא כועס ורולה לפרע הנה זה מוח ועז"א (מסלי ט"ז) סמח מלך מלכחי מוח, וכסס סחמחו מוח כן רלונו ואור פניו חיים ועז"א צכאן צאור פני מלך חיים, וכונן סלמה צכ"ז לדון קיו צמלך מלכחי המלכים הקדוש צרוך הוא אס צמלך צשר ודס החיים דצקים צאור פניו והתועלת נמלחה צרלונו כתועלת האדמה הנמלחה צגסם שצעצ מלקוט, וכענין שכתוב (יסעיה נ"ט) כי אס סרוה את הארץ וסולידה וסלמיחה, עכאיו צהקציה סהחיים אומחיים חלויים צרלונו וצססצרת פניו, כענין שכתוב (תהלים ל') כי רגע צאסו חיים צרלונו, ועז"א סלמה ע"ה צאור פני מלך חיים, וצדית למדנו כי סחיים דצקים צגלוי סכינה, וכן מלינו גלוי סכינה על סלסח חלקים, חא' לרצור וללוות את סכניא על מלוה ממלות סתורה, וסכני להגין על ענדיו הלדיקים כענין שכתוב (צמדצ י"ז) ויחמרו כל סעס לרגוס אותס צאצנים וכצוד ה' כראה צאסל מועד, והג' דרך רלון והסצרת פנים כענין גלוי סכינה שצמסכן וגלוי סכינה על אצרתס, גלוי סכינה שצמסכן סכא' (ויקרא ע') וילאו ויצרכו את סעס וירא כצוד ה' אל כל סעס, כי מפני סהסחדל צמלות המסכן זכו לגלוי סכינה, גלוי סכינה סל אצרתס כי מפני סהסחדל צמלות המילה זכה לגלוי סכינה, וזה צאור פני מלך חיים כי מלת חיים כוללת רפואה מלסון (יסעיה ל"ח) ויחי מחליו וכתיב (סס) ותחלימני ותחיני, וכן אצרתס הגיעה לו רפואה צגלוי סכינה סה"י חולה צמלות מילה ואז כחרפא כאסר כראה לו סס"י, וז"ס: (ח) וירא אליו ה' באלני ממרא והוא יושב סתח האהל כחם היום, ספרסה סזאח דצקה ומחוצרת עס ספרסה סל מעלה ע"כ אמר וירא אליו כלומר לאצרתס סחזכיר סאלולי כן ה"י רלוי סיאמר וירא ה' אל אצרתס כסס סחזכיר למעלה וירא ה' אל אצרתס, אצל אמר וירא אליו וסכחנה לומר כי צמלות סעילה כראה לו ססס, וכן דרז"ל

דרז"ל לנקר את חמולה : באלוני שפרא. הודיענו
המקום שבו נמול ושם נחן לו סכר צלותו
מקום עלמו בגלוי שכינה, ומלינו שהשכינה
נגלית לכזיאים באש צדוק צמים ובארץ, באש
למשה על הקנה סכא' (שמות ג') וירא והנה
הקנה צוער באש, גם לכל ישראל צסיכי הוא
שכתוב (דברים ד') ודבריו שמעת מתוך האש
וכתיב (שמות כ"ד) ומראה כבוד ה' באש
אובלת, צדוק לחליהו סכא' (מלכים ז' ז')
ויהי זהעלות ה' את חליהו צקערת השמים
וגו' והנה ה' עוצר ורוח גדולה וחזק מפרק
הרים וגו', וכן באיוצ (איוצ ל"ח) ויען ה'
את איוצ מן הקערה, צמים ליחזקאל סכאמר
(יחזקאל א') ויהי צלעים שנה צרצעי צחמשה
לחדש ואני צחוק הגולה על כהר כצר, וכתיב
(שם כ"ד) ואשמע את קול כנפיהם כקול מים
רבים, בארץ הוא שכתוב (ישעיה י"ג) מלא כל
הארץ כבודו, וכתיב (יחזקאל ז"ג) והארץ האירה
מכבודו, וכאן נגלה לאברהם באילן והוא שכתוב
באלוני ממרא, וממרא הוא אחד מחבריו שכן
כתיב באברהם (בראשית י"ד) והוא שוכן באלוני
ממרא האמורי אחי אסכול ואחי ענר והם צעלי
צריח אברהם, והיה יכול לומר צערצות ממרא
ואמר באלוני ללמדך שהיו שם אילנות, וממה
שאמר והפענו חמת העץ למדנו שלא היה שם
אלא אילן אחד, ולמה נגלה לאברהם באילן
לפי שצטרו שיוליד אחרי זקנתו באילן זה
שכתוב בו (איוצ י"ד) כי יש לעץ חקוה אם
יכרת ועוד יחליף ויונקתו לא תחדל (שם) אם
יזקין בארץ שרשו וצעפר ימות גזעו (שם ע')
מריח מים יפריח ועשה קליר כמו נענע ועוד
סהלדיקים נמשלו לעץ והוא שכתוב (ההלים א')
והיה כעץ שחול על פלגי מים, וכן פירש רבינו
חכמאל ז"ל : והוא יושב פתח המהל כחם היום.
ע"ד הפסע לפי שהיה חלוש ממלות המילה היה
יושב שם כחוס היום כי השמש מרפא בכנפיה.
וע"ד המדרש כחוס היום ארבע שעות מן היום
היה שהוא עת האוכל והיה מתחין לאורחים
שם. וע"ד הקבלה והוא יושב פתח האהל ירמוז
לכנסת ישראל שהיה מישב דעתו ורואה צה,
כי מפני שהתחיל צה וירא אליו ה' ואנו יודעים
כי השם המיוחד לא נראה לאבות כי אם צאל
שדי ע"כ הולך לומר והוא יושב פתח האהל,
והזן זה : (3) וישא עיניו וירא. ראה צחוס
העין שלשה אנשים כלבים עליו, והוסיף סכית

לסון וירא לצאר כי הוסיף לראות צעין השכל
והחזון צהם והכיר שהם מלאכים ולכך אמר
וירץ לקראתם וישתחו ארלה, והמלאכים האלה
היו מיכאל רפאל גבריאל, מיכאל צא לצער
את שרת ולהליל את לוט שהם שתי שליחות
חסד ורחמים, רפאל לרפאות את אברהם,
גבריאל להפוך את קדוש וז"ש ויצאו שני
המלאכים קדומה צערצ והוא מיכאל וגבריאל,
מיכאל להליל את לוט, גבריאל להפוך את
קדוש, וז"ש ויהפך את הערים ולא אמר ויהפכו,
ומה שארז"ל אין מלאך אחד עושה שתי שליחות
לא אמרו אלא כשהם זה הפך זה, שהרי המלאך
הממונה על הרחמים לא יתכן שיעשה דין שהוא
הפכו והמלאך הממונה על הדין לא יצא על
הרחמים, אצל כשהם שתי שליחות של דין או
של רחמים עושה ואפי' כמה שליחות, וע"כ
תמלא שעשה מיכאל שתי שליחות של חסד
צפורת התולדה לסאינה ראויה להוליד והללת
לוט שלא היה ראוי להללת, וא"ת סימק צירו
גם הסליקות והיא הרפואה כי הכל צכלל חסד
הוא, הא לאו דיריה הוא וה"י מסיג צזה
גבולו של רפאל, ולכך נמקד לכ"א ואחד מה
סיג צכח פקידותו ומנויו לעשות ושלל להסיג
גבול, כי כה משפט העליונים ממה שכתוב
(איוצ כ"ה) עושה שלום צמרומו, ועוד תמלא
אם תשכיל צפרסא כי נגלית לו כאן השכינה
עם מחנותיה שהרי ג' המלאכים האלה מלאכי
לצאות הם ומארצע מחנות שכינה הם. ובבראשית
רבה צכ"ט שתמלא מיכאל שם כבוד השכינה
ולכך צראותו אותם רץ אחריהם כרץ אחר
השכינה, ומה שנגלו שלשה ולא ארבעתם הכל
לפי הלוך מלאך חסד על שתי שליחות שהיו
של חסד, מלאך הרחמים על הרפואה, מלאך
הדין על חרצן קדוש, והרצעי כצר נגלה לו
צין הצחרים, והזן זה :

(ג) ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך. ע"ד
הפסע קרא את כולם אדונים ואמר לגדול
צזהם אם נא מלאתי חן צעיניך וכל הענין,
וזה הפירוש לדעת האומר כי הוא מול, אצל
מפני שאלאנוהו קמוץ צכל הספרים יש לנו
לומר שהוא קדש וקראם צסם רבים. ויתכן לומר
כי למיכאל לצדו הוא סקרא צסם רבו מפני
שהוא מלאך חסד כעדתו לכך התחיל לדבר
עמו והזכיר צתחלת דבריו מים וצקוף דבריו
חמאם וחלצ ולא נזכר יין צקעודת וזה מצוה,

ועתה

ועם היות השם הזה קמץ כשהוא קדש ידוע הוא. ולפי השם שבכמה הנקודות הקמץ מעלה גדולה וראשון לשצעה תנועות שהם קמץ פתח לר"י קגו"ל חלו"ם שוריק חיר"ה כי מחוץ שצעתם תצנע ותכוון תחורה והם הנקראים שצנע הצרות או שצעה קולות שעליהם אמר דוד צמזמור של מתן חורם שצעה קולות לפי שכל החו' מיוסדת עליהם, וזהו פשוט המאמר שצצעה קולות כתבה ועליהם אמר שלמה (משלי ט') חלצה עמודיה שצעה כי הם העמודים אשר כל הצית ככון עליהם, והפרס שבין קמץ לפתח אינו אלא צנקודה כי מעלת הקמץ אינו אלא כלורת הנקודה והנקודה רמז לנקודת המליחות שהוא היכל הקדש מכוון צאמלע הכמסל לנקודה, ועל כן הנקודה משמשת לשצעה פכים, כשתשימנה על האות מלמעלה יהיה חול"ם, צאמלע האות יהיה שוריק, ואם צפתח יסוצ קמץ, ואם צחיר"ק יסוצ ליר"י, ואם צליר"י קגו"ל, ואם צצנ"א יסוצ קצוצ שפתים הרי ז', ועוד צאותיות עלמן אם מתן הנקודה צאות ה"א יסוצ חייח ואם צוי"י יסוצ זי"ן צכ"ף יסוצ צי"ת ואם צנו"ן יסוצ גיע"ל ואם צרי"ש יסוצ דל"ת, ולכך המוסיק נקודה או גורעה מחריצ את העולם ומקלץ נטיעות התורה וסרס"ה, ואע"פ שבראה שהקמץ והפתח הכל דבר אחד ותנועה אחת אין הדבר כן אלא שיש הפרש זיכיהן צמצעא שהרי תנועת הקמץ גבוהה ועליונה ותנועת הפתח נמוכה ממנה כי הקמץ צחיצה יורה על מעלה גדולה ועל דבר שהוא עומד בפני עצמו אינו כסמך לאחר כענין ארון שהוא קמץ ומליכו ארון הצריח שהוא צפתח, וכן (שמות כ"ג) הנה אנכי שולח מלאך (צמדצר כי) וישלח מלאך, שהוא צקמץ, ומלאך הצריח הוא צפתח כי הפתח כסמך לעולם למה שאחריו ולא כן הקמץ כי הוא עומד בפני עצמו, ומעט זה כל אחתה וסוף פסוק הוא צקמץ כי שם עמוד לא יסמך, ומעט זה צנקוד זה השם לא תמלא פתח אלא קמץ כי המעלה העליונה הגדולה המורה עליונות ושהוא צלחי כסמך לאחר כדצר הכצרה, ומפני זה נכתב צחליף דל"ת כשהוא קדש צקמץ וכשהוא חול צפתח, ומפני צלוע אל כל אדני צקמץ והוא חול לפי שהוא סוף פסוק, וזהו הפרש הגדול שיש צהורחנו צין קמץ לפתח כהפרש שיש צין חור לחסך וצין קדש לחול, וכן מליכו שהמחליף פתח צקמץ

לא ימלע מאחת משתים או יתרום הכונה או יצא לידי הפירה. כי אות ה"א של (צחלסית י"ח) היא חספה אילו קמלחו היית מהפך כוונתו של הצרהם והורם מחסבתו, ואות ה"א של (איוצ ח') האל יעות משפט אילו קמלחו יהיה כפירה מלצר שחמרו עוד חכמי הרקדוק כי הקמץ הוא כאמר על ענין אחתי ולא כן הפתח, ומזה אמר הכ' (שמואל ב' א') ואעמד עליו ואמתתהו וי"ו של ואעמד תמלאכה צקמץ אצל וי"ו של ואמתתהו צפתח כי מה שאמר ואעמד עליו אחת היה ולא כן ואמתתהו כי שאל הרג את עלמו, והנה כל זה מחכמת תורתנו האלהית ולשוננו הקדושה, ומעט זה נמסלו האותיות לגוף והנקודה לכשמה כי הנקודות מניעות האותיות כמו שהכשמה מניעה את הגוף, כמו שדרשו רבותינו ז"ל צספר הצהיר דמין לקודתה צחתותה דאורייתא דמשה ככשמתה דחיי צגופה דאיכס, וכן אמרו צמסכת אנלה ושום שכל זה הנקוד. וצ"ד הקצלה פעם קמלחו מפני שהשם עלמו נקמץ מחובר משני השמות הקדושים כל אחד בן ארבעה אותיות האחד מורה קדמות ויחוד והאחר מורה על האלילות, וע"כ האליף צראש והי"ד צקוף ומדת הדין צאמלע, ודע כי יש שמות ד' כל אחד בן ד', והשלשה נזכרים צתורה המקור העליון והקו האמלעי והכנוי. ושלשם רמזים צפסוק (שמות ל"א) את קלעי החלר את עמודיה ואת אדניה צקדר ויקהל, וכן צפסוק (איוצ ל"ח) על מה אדניה העצמו או מי ירה אצן פנתה, כי המסכן דוגמא לצריאה עולם, והרצעי צענין צצקה כרמז והצן זה: (ה') ואקחה פת לחם. הלדריקים אומרים מעט ועושים הרבה שח"כ הצ"א להם צן צקר כך ועוצ: וסערו לבכם. מכאן יש ללמוד סמך וסעד שהכיר בהם מלאכות אע"פ שצאו אליו צדמות אנשים וע"כ אמר לצכם ולא אמר לצבכם כענין שכתוב צצצר ורם (תהלים ק"ד) ולחם לצב אכוש יסעד, לפי שצצר ורם יש לו צ' לצבות יל"ע ויל"ה"ר אצל המלאכים אין להם אלא לצ אחד לאניהם צצממים, הנה חסרון אות הצ"ת למדנו כמה ענינים, וכן (שמות ל"א) כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ שצ"ד הפשט היה ראוי שיאמר צששת וחסרון אות הצ"ת מלמדנו כמה ימות העולם, כי הש"ת עשה את השמים ואת הארץ ששת ימים כלומר ששת אלפים כי יומו של הקצ"ה אלף שנים

שנאמר (תהלים ל') כי חלף שנים צעיריך כיום וגוי ומוזה הוכל להבין שאין אדם אחת בחורה לצעלה חצל הכל בחכמה ובהשגחה גמורה, וכן העיד לנו משה ע"ה בסוף התורה (דברים ל"ב) כי לא דבר רק הוא מכס, ודרז"ל ואם רק הוא מכס הוא רק, ומה שכתוב בצער ודם (תהלים מ"ח) שיתו לצבם לחילה, ולא אמר לצבם הלא הוא מדבר לעתיד שאין עם ילד ולכך דרשו רז"ל לחולה כתיב והוא המחול הידוע ללדיקים לע"ל: כי על בן עברתם. ע"כ חזי אומר פת לחם דבר מועט לפי שפתאום עזרתם על עצדכם שאילו הייתי יודע הייתי מכין סעודה גדולה: ויאמרו בן העשה כאשר דברת. דרך מוסר שפת לחם די ואל תעריח עלמך צדצרים אחרים. ויתכן לפרש בן העשה כאשר דברת שחקק אתה פת לחם חצל לא יאכל ממנו, רמז לו לעתיד צמה שארע צקוף צעוגות שרה שפרסה ברה כי ע"כ לא הציאם לפניהם עם צן הצקק: (ו) שלש טאים. הם איפה שכן אמרו רבותינו איפה שלש טאים ומאחר. סדרך הכתוב לקלר היה ראוי שיאמר מארי איפה. ומה שאמר שלש טאים יתכן לומר כי נחכוון לכבוד שלשטן ועשה חלקים טוים שלא להעיל קנאה בסעודה והציא קאה לפני כל אחד ואחד להורות כי כבוד שלשטן טוה עליו. ועוד לכוונה אחרת כדי להרצות בכנופיה ולהראות שהם טרודים ומשתדלים בכבודם ושירדעו זה אנשי המקום וע"כ השתדל וערה בכבודן ללאת ולצא במי שמשתדל בכבוד שצח, כמו שאמרו רבותינו ז"ל רב נחמן מכחף ועי"ל מכחף ונפיק אמר אילו מקלעי לי רבי חמי ורבי חסי לא מכחפינא מקמייהו, וכונתו לומר שלא היטה מעלת השצח גרועה לו ממעלת שני החכמים שהם המיוחדים צדורו, וכיון שאלו היו ככנסין להחלכסן אללו היה עורח ומשתדל בכבודם חף כי יש לו לטרוח ולהשתדל בכבוד השצח צכניסחו ועוד למדנו הכתוב צמה שאמר שלש טאים שהיתה עינו יפה ואילו אמר איפה היה צממע איפה מלומלת, וע"כ האריך וכתב שלש טאים לצאר כי היתה איפה גדולה והיה מציא הקל צעין יפה וצכניסות גדולה: (ז) ואל הבקר רץ אברהם. היה אפשר לו לשלוח אל הצקק אחד מאנשיו שהרי צציתו של אברהם י"ח וג' מאות איש חביביו ילידי ציתו ולא רלח חצל הלך הוא צעלמו וצכצודו צמרוכה לכבוד האנשים אע"פ

שהיה זקן וחלוש צמלות המילה, וחנה זה עדות צריצותו ומעלתו וכדצח לצו: (ח) ויקח חסאה וחלב ובן הבקר. ואילו הלחם לא הציא ודרשו רז"ל צזה שרה אמנו פרסה ברה ואצרהם חצינו חוכל חולין צעורה היה ולפיכך לא הציא הלחם. ויש לשאול צזה כי אם היה אצרהם חוכל חולין צעורה לא היה זה חוצה על שאר צני אדם ואולי כוונת החכמים שלא רלח להאכילם ממה שלא הורגל הוא לאכול ממנו. והנפון לפרש כי היה זה מפני חסור חמץ ולפי שהיה אצרהם חוכל חולין צעורה קלקה את ידיה מן העיסה, ואצרהם חשש לאסור חמץ שהרי זמן הפסח היה זהו שהזכיר כאן ענות לוסי ועסי ענות. וצענין לוס הזכיר מלות כדי להשלים צין שניהם ענות מלות, והנה כל התורה כולה רמזים ומה שחקק כאן גלה כאן, וכן תמלא כיולא צאלו ענינים הרבה צמקומות רבים מן התורה: ויאכלו. ע"ד הפשט הראוים לאכילה זה ישמעאל ושר צני ציתו של אצרהם, וכמוהו (ישעיה ח') והיה כבוד וכצל חוף וחליל ויין מצחיהם. אין החוף והחליל ראויים לשחיה עם היין, אלא החוף והחליל ראויים לכגן והיין לשחוח, וע"ד המדרש ויאכלו כראה כמי שאכלו שהיה הצצר ראשון ראשון ומסתלק, והוא כענין שכתוב (שופטים ז') וישלח מלאך ה' את קלה המעשנת אשר צידו ויגע בצצר וצמלות ותעל האש מן הלור ותאכל. הדבר ממסתלק והכלת קרוי אכילה מלשון (דברי ל"ב) ומרצי תאכל צצר, (שם ל') ותאכלת את כל העמים: ודע כי כלל הפרסה הזאת יש שקוצרים אותה צמראה הכצואה וחוטצים להכריח הענין צעעכה שאין אדם מציג לראות המלאכים צעין הצצר כי אם צמראה. ולפי השגחה המציג הקצרה הזאת לא לשם שרה ענות גם אצרהם לא עשה צן הצקק חצל היה צמראה הכצואה, גם כלערך לומר צלוט שעלה צמדרגת מעלת הכצואה גם. אנשי קדום שהבי מעיד שהיו רעים ומעלים, וא"ך יתכן שיעלה לוט למעלת הכצואה והקציה נכע הדבור מאצרהם. כל זמן שהיה לוט עמו כענין שכתוב (צרחיה י"ג) והי אמר אל אצרהם אחרי הפרד לוט מעמו, חצל עקר הפרסה הזאת צכללה היא כפשוטן של כחוצים וענין שרה ואצרהם ולוט ואנשי קדום חכל כפשוטו ממס לא מראה כצואה, ואם לצך חוכך איך יושגו המלאכים לעיני הצצר כי אם צמראה, זה אמת ויליץ כי ההרגשים איא שישגו המוסכלים צחוטיהם.

בחושיהם, והפרשה הזאת היא ללמדנו לשום
משכיל אם לא ע"ד הקבלה, והוא שהמלאכים
האלה נקראים צסם אנשים הכונה צהם על כבוד
נצח המלאכים, ומשכילי האמת יקראוהו מלצוץ
כי הוא מלצוץ לגי מעלות עליונות הנקראות
אדם שהן מחלצות צמדה זו הנקראת מלצוץ
ומשחרצ צית המקדש נפלה מדה זו שהיא
המלצוץ. וכבר ידעת כי הנפש היא נקראה אדם
לא הגוף כי הגוף אינו אלא מלצוץ הנפש, וכן
הכתוב מעיד (חיוצ י') עוד וצטר חלצוץני,
צטר כי הגוף הוא המלצוץ והנפש שהיא האדם
מחלצת צו, ומה שנקראו אנשים צפרסה הזאת
והוא הרין צטר המקומות שצכל הכתובים
שהמלאכים נקראים צסם אנשים, הכוונה צהם
צמלצוץ הזה, ומה שהכתובים יכנום צסם אנשים
מפני שהוא מושג לעיני הגוף לאותם שהם
זכי הנפשות, וזהו ענין הפרשה שיקראם פעם
אנשים ופעם מלאכים, מלאכים לפי שהיו מלאכים
ממש, אנשים לפי שהם המלאכים הנקראים
מלצוץ, עשה אזכך כאפרכסת והתעורר להצין
הענין הזה. ועוד דע כי יש סוד צענין הפרשה
דרך אחרת והוא שהיו אנשים ממש ומלאכים
ממש, והתבונן היעצ כי קרא הכתוב המלאכים
צסם אנשים צענין אצרהם וצענין לו קראם
מלאכים, ודרז"ל הכא אחר אנשים והכא אחר
מלאכים, הכא אחר אנשים כשהיתה שכינה על
גביהן, ולהלן אחר מלאכים כשנסתלקה שכינה
לצטו מלאכות הוא שכתוב להלן וילך ה' וכתיב
ויצאו שני המלאכים סדומה. ויש לך להתבונן
כי אילו קראם צענין לו מלאכים צלצד היה
עם המדרש הזה מספיק, אצל תמלא שקראם
הכתוב צענין לו פעם מלאכים ופעם אנשים
הוא שכתוב ויצאו שני המלאכים סדומה וכתיב
ויסלמו האנשים את ידם ויצאו את לוט וגוי
וכתיב ויחילו המלאכים ואחריו מיד ויחזיקו
האנשים, מכל זה יש לך להתבונן כי זה מופת
חזק שהיו אנשים ממש ומלאכים ממש ועשו כל
מה שעשו מדעת המלאכים. ומעתה יצאו הכתובים
אמתיים כפשוטן צסם אנשים וצסם מלאכים
והגלוי והסתום צהם אמת. וזהו ענין הדבור
צנחש וצחחון והמשכיל יצין, והכוונה צזה מה
צדרז"ל צצצא מליעא פי הסוכר את הפועלים
(צ"ת פ"ה) אליהו הוא שכיח צמחיצתא דרבי
יומא חד ריש ירחא הוא כנה ליה יומא ולא אתא
א"ל מי צנה ליה למר אחר ליה אדמוקמיכא

לאצרהם ומשיכא ידיה ומללי ומגניכא ליה וכן ליכחק
וכן ליעקב, ולוקמינהו צהדי הדדי סצר תקפנהו
צרחמי ומייתו ליה למשיכא צלל צמניה ח"ל ויש
דוגמתן צעה"ז ח"ל איכא רבי חייא וצניו, גזר
רבי תעניתא אחתינהו לרי חייא וצניו אחר
משצ צרוח אתא זיקא אחר מוריד הגשם אתא
מטרא כי מעא למימר מחיה הממים רגש עלמא
אצרי צרקיע מאן גלי רז"א צעלמא אליהו חתיוה
לאליהו ומחיות שחין פולסי דנורא, אצל אדמי
כדוצא דנורא עאל ציכ"הו וטרדינהו ולא אחר
מחיה ממים, והצן זה: (ט) ויאמרו אליו איה.
דרז"ל נקוד על אי"ו ללמדך שאף לשרה שאלו
על אצרהם חיו, והיה ראוי לינקד הלמ"ד ולדרוש
הכתב שהוא העקר אלא שיש זקף קטן צאות
הלמד והיה מתערב עם הנקודים ולכך נקוד
אי"ו ולא אות הלמ"ד. ונ"ל עוד צזה כי מלצד
סכתנה מלה זו להדרש עוד יש צה פנימי לריך
ומוכרח, כי המלאכים האלה רמזו לאצרהם ענין
השפע המשחלשל מלמעלה אל המדות ומן המדות
אל השכלים הנפרדים ומן השכלים הנפרדים
אל העולם השפל. כי אחר שנתקדש אצרהם
ונחתם צאות צרית קדש רלו המלאכים להגיד
לו תעלומות חכמה צענין השפע כי הם גם
שאר הנפרדים כולם מושכים כח מן העשירית
והעשירית דרך הקו והקו מן האליף ולכך נקוד
על אי"ו לרמז כי מסרו לו ידיעה צענין השפע איך
הוא משחלשל מן האליף ליו"ד דרך הקו ומן
היו"ד לשכלים ומהשכלים לכניא להודיע העתיד
מה פעל אל בעולם השפל וע"כ מודיעים
הדבר ומצטרים אותו עליו: (י) ויאמר שוב
אשיב אליך. זה המלאך שצא לצטר את שרה
ואמר כן ונתקיים דבורו צצצורת הצן לשנה
הצאה אצל לא מלינו שחזר כמו שאמר לו שתי
פעמים שוב אשוב למועד אשוב אליך. ואולי
לא היתה כונת המלאך שישוב אליו הוא צעלמו
אלא שיתקיים ויצא דבורו כעת חיה, וכנה
הכתוב קיום דבורו של מלאך לשונו כי מה יעשה
לו שונו אם לא יתצטר צצן, או כאמר שהוא
מלשון (ישעיה ל') צצורה ונחת צענינו הנחת
הרוח כלומר אכיח את דעתך וארחם עליך צצן
לשנה הצאה כי מלאך ממונה על סרחמים היה:
כעת חיה. כעת המצורר של יולדה שהוא י"צ
חדשים שאין זמן עי' חדשים מצוררים
לפעמים מקדים או מאחר, אצל הזמן שאינו
שוה ומאחר יותר הוא י"צ חדש והוא המצורר,
וכדאמר

עפר ואפר, ומכאן ראוי ללמוד שכל מי שמשבחין אותו אין ראוי שיחגלה על: כך חלל שישפיל את עלמו יותר ממה שהיה: (יט) כי ידעתיו. לשון גדולה ומעלה מלשון (תהלים קע"ד) מה אדם ותדענה, או יהיה לשון השגחה כי ידיעת הש"י את האדם היא השגחתו זו, וכשומר כי ידעתיו צא למעט שאר צנ"א שאינם לדיקים שאין ההשגחה בהם כמו בלדיקים, וצריך שתשכיל כי ההשגחה בעולם השפל צמין האדם היא כללית ופרטית ופסוק מלא הוא שכלנו גדול העלה ורצ העלילה אשר עיניך פקוחות על כל דרכי צני האדם לחת לאיש כדרכיו וגו', ובשאר צנ"א היא כללית לא פרטית רק בכלל כדי לקיים המין, וההשגחה הפרטית שצמין האדם נחלקה לשני חלקים, השגחה זו לידע כל פרטי מעשיו ומחשבותיו, והשגחה זו להגין עליו ולהלילו מן המקרים, ההשגחה זו לידע כל פרטי מעשיו היא בכל אדם מישראל או מן האומות בענין שכתוב (תהלים ל"ג) הולך יחד לצבא המצין אל כל מעשיהם, ההשגחה זו להלילו מן המקרים אין זה בכל אדם ואפילו צישראל כי אם בלדיקים שבהם שהקציה מליל את הדיקים מן המקרים שאר צנ"א נמקרים צידם ולא יעזוב את חסידיו ולא יגרע מהם עיניו אלא השגחתו בלדיק תמיד לא הפרד ממנו כלל, וז"ל כי ידעתיו שההשגחה זו ובשאר הדיקים להלילם ממקרי צני האדם, וזה דעת הרמזין בפסוק זה כשתסתכל בו, ולשון כי ידעתיו דצרי ה' הנודע לאבות שהוא המשגיח והמטיב לאברהם שילווה לזרעו אחריו לשמור דרך ה' הוא ה' הנראה להם באל שדי שלא נודע להם, וזה מוצא: למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו, כחצ רצונו חננאל ז"ל כעשו דצרי האבות בקבלה בלא כתיבה בחורה כמו תורה הכתובה, ומכאן אתה למד כי המשכה שהיא קדורה בהגדת אבות לצנים היא קבלה שחייבים לשמור דצריהם כחיוצ דצרי תורה הכתובים שזה וזה שוים, שהרי עשרת הדברות כשנעו מפי הגבורה וככתבו מפי הכניא ע"ה ושאר התורה ככתבה מפי הכניא, וכשם שאין הפרש צין המלות שהן צשמיעה וצין המלות שהן צכתיבה כך אין הפרש צין המלות שהן צכתיבה וצין המלות שהן צקבלה שהכל שוין, ע"כ: (כ) ויאמר ה' זעקת סדום ועמורה כי רבה ארדה נא וגו'. הכתובים דצקים זה עם זה,

וכדאמר בעוזדא דרצה חוספאה ולכך כתן לו המלאך עכשיו לפסח זמן מצורר שהיה לו בן לפסח הצא: והוא אחריו. יגיד הכתוב כי שרה שהיתה יושבת פניהם צאהל כמו שכתוב הנה צאהל עמדה ממקומה לשמוע הדברים אל פתח האהל והמלאך המצטר היה אחורי פתח האהל: (יג) ויאמר ה' אל אברהם, השליח נקרא צסם הסולח וע"כ קרא הכתוב את המלאך צסם המיומר, והוא שאמר היפלא מה' והיה לו לומר ממני חלל שהוא דבר המלאך, וז"ל למועד אשוב כי החופש את שרה למה זה לחקק הוא עלמו אמר למועד אשוב אליך: היפלא מה' דבר. יאמר המלאך מיכאל היחבסה ויפסד חלילות הה"א צסמך המתקבלת מאת ה' שלא יתן לך ההולדה, והלא צסם שאסה כנגד מדת החסד כן יתן לך בן כנגד מדה"ד שחרי יש לו להשלים המרכבה מעלה ומטה, למועד אשוב אליך כעת חיה ולשרה בן: (טו) ותכחש שרה לאמר לא צחקתי. שרה אמנו שהיתה לרקת היאך אפשר שלא האמינה דצרי המלאך והלא נביאה הייתה. ודרז"ל אברהם היה עפל לשרה צכנולה, שח"י (צרחית כ"א) כל אשר תאמר אליך שרה שמוע צקולה, וצודאי אין לך נביא שלא ידע כי המלאכים שלוחיו של הקציה וכל דצריהם מפי הש"י, ועוד לא די שלא האמינה אלא הייתה מכחשת אחר שאמר לו המלאך למה זה לחקק שרה, והתשובה צזה כי אברהם אצונו ידע שהיו אנשים והכיר צכמותו בהם שהיו מלאכים וכמו שרמזתי, אצל ההכרה והידיעה הזאת לא הייתה צצורה והיתה צצורה שהיו אנשים כשאר אנשים ולא האמינה לדצריהם וע"כ לחקק, ומה שהיתה מכחשת שלא לחקק עשתה כן מפני פחד אברהם וחשבה כי אברהם היה אומר כן צהכרת פניה, וכאשר כתחזק צדצרו צאמרו לא כי לחקק אז הוצרך לה כי מאת הש"י ידע זה צכנולה ושתקה, כן פירש הרמזין: (טז) ואברהם הולך עם לשלחם. וסמ"ך ליה והי אמר. וצאורו אמר לאברהם כי צצכות סלויה צא חליו הדבור, ושיעור מלות לויה דרז"ל חצר לחצר עד עמורה של עיר, הרצ לחלמיד עד תחום שבת, חלמיד לרצ עד ג' פרסאות, צעה"צ לאורח מיל, שנאמר (תהלים ל"א) כי מלאכיו ילוה לך: (יז) המבסה אני באברהם. האריך הקצ"ה צצמיו של אברהם ואברהם לא צבה לבו על זאת אצל השפיל עלמו ואמר ואככי

כשנתן לו כאן כסלל כחן לו. ובמדרש זעקה קדוש ועמורה כי רצה ההיא רציתא דהות מקקא רפתא לעניי בחלצא אחגלי מלחא שפיוה בדוצשא ואוקמוה על אגר שורה אהו זבוצי אכלות היינו דכתיב זעקה קדוש ועמורה כי רצה על עסקי ריצה: (כא) הכצעקתה הבאה אלי. ע"ד הפשט צלור הכחוצ כתרבומו הכלעקתה הצאה אלי עשו חייבים בליה זהו שאמר כלה, ואם לא יעשו תשובה לענינם זהו ואם לא חייצין אחפרע. ועשה מלח אדעה מלשון ויודע זהם את אנשי סבות, (תהלים קליה) וגזרה ממרחק יידע. וע"ד המדרש הכלעקתה הכלעקתה אין כתיב כאן אלא הכלעקתה ואיזו זו לעקתה של ריצה בצראשית רצה. וע"ד הקבלה הכלעקתה הצאה אלי אנשי קדוש כפרו צעם המיוחד כאנשי העיר והמגדל ולכך כתוב כאן וירד הי' וכאן ארדה נא, כי הראה להם כח, ויאמר הכחוצ ארד ממדת רחמים למדה"ר וארדה צרחמים כסוד (סמות צ') וירא אלהים את צנ"י, הכלעקתה כלו הכלעקת היא הצאה אלי צמדה"ר עשו אכלם צמדה"ר ואם לא אדעה כלומר אמשיך אל הדעת כסוד וידע אלהים, ענין הכחוצ (סמות ג') הנה לעקת צנ"י צאה אלי שהיא לועקת לפני המלך הי' מחוך הלחץ הגדול אשר מלרים לוחלים אותם: (כג) וינש אברהם ויאמר האף תספה. אם תסביל צפרסה זו תמלא כי מחשבתו של אברהם היחם כי הקציה חפץ להפסיד ולהשמיר הכל צמדה"ר ומזה אשר האף תספה לדיק עם רשע, האף תספה ולא תשא למקום, ומלת תספה אינו לכוכה כי אם לנקצה נקחרת כלשון (הושע י"ד) כל תשא עון וקח עוז, וע"כ היו כל תפלותיו של אברהם צפרסה הזאת למדה"ר הוא שאמר הנה נא הואלתי לדבר אל אדני, ואמר אל יחר לאדני, ואמר עוד אל נא יחר לאדני ואדברה אך הפעם, ולפי שזאת היחם מחשבתו של אברהם התחיל מחוכה עם הקציה חלילה לך מעשות בדבר הזה, והזכיר חלילה לך שכי פעמים כנגד שכי המדות מדת רחמים ומדה"ר, ואמר חלילה לך אפי' צמדה"ר להמית לדיק עם רשע שא"כ יהיה כלדיק כרשע וחצטל הצחירה והעבודה ותרגה הכפירה צעולם, חלילה לך צמדת הרחמים מקל ומומר לפי שאתם שופט כל הארץ, השופט כל הארץ לא יעשה משפט בענין שאנו אומרים צר"ה ויגזר הי' לצלות צמספ

זה, יאמר זעקה קדוש ועמורה ומטאחם סגדלה עאל ארדה וארדה אם כולם חטאו ואם לא אדעה מי החוטאים, המטאח הזאת היה שהיו זהם כל המדות הרעות, וכמו שדרז"ל ואנשי קדוש רעים וחטאים, רעים צמנוכס סכאמר (דברים ע"ו) וראה עינך באחיק האציון, וחטאים צגופס וכד"א (צראשית ל"ט) וחטאתי לאלהים, לה' זו צרכת הסם, מאד זו שפיכות דמים, סכאמר (מלכים ז' כ"א) וגם דם נקי שפך מכשם הרצה מאד, אצל נגמר דינך צעון שהיו מואקים את הלדקה ולא היו משגיחים על עניייהם ועל רעיהם שהיו מוטלים צרעצ. וזהו ציאר הכחוצ ע"ד הפשט ואנשי קדוש רעים וחטאים לה' מאד שהי' חטאם מביע לה' כענין סכאמר צענין העניי (דברים ע"ו) וקרא עליך אל הי' והיה צך חטא, והנציא העיד כן צאמרו (יחזקאל י"ז) הנה זה היה עון קדוש אחוהך גאון שצעה לחם ושלוח הסקט היה לה ולצנותיה ויד עני ואציון לא החזיקה, וכתיב (סם ע"ו) ותגבהנה ותעשנה תועבה לפני ואסיר אחתן כאשר ראיתי, ולפי שהיו תדירין צחטא הזה לכך נגמר גזר דינם עליו שהרי אין לך אומה צעולם שלא יעשו לדקה אלו עם אלו ואנשי קדוש היו מואקים זה והיו אכזרים צהכלית, ואע"פ שלא נתנה התורה עדיין הנה הלדקה מן המלות המושכלות ודבר מחועצ הוא שיראה אדם את מינו מוטל צרעצ והוא עשיר וצצע מכל עוז ואינו מרחם עליו להשיב את כפסו, עאכ"ו על מי שהוא מאומתו ודר עמו צעיר אחת, וע"כ אצדן הש"י לאנשי קדוש שהיו מוכעים אותה ולקח נקמת העניי, ומזה דרז"ל נקמתן של עויג ציד ישראל ונקמתם של ישראל ציד עניייהן, נקמתן של עויג ציד ישראל סכאמר (סם כ"ה) ונחתי את נקמתי באדום ציד עמי ישראל, ונקמתן של ישראל ציד עניייהן סכאמר (דברים ע"ו) וקרא עליך אל הי' והיה צך חטא, צאורו שאין העושר כחן לעסיר אלא להצחין זו איך יתנהג, אמר רצי כיון שעני הזה עומד על פתח הקציה עומד על ימינו אם נתת לו זה שעומד על ימינו מצרכך ואם לאו זה שעומד על ימינו כפרע ממך, סכאמר (תהלים ק"ט) כי יעמוד לימין אציון, כתוב אחד אומר (משלי כ"ז) עשיר ורש נפגשו עושה כלם הי', וכ"א אומר (סם כ"ט) רש ואיש חכמים נפגשו מאיר עיני שניהם הי' חא כילד כאן

פרשה זאת יש הסעורות גדול לחסרון עשרה
שהוא קיום העולם ומה שנחצח כלן הפסד
העולם בעבור חסרון העשרה: (כז) ואנכי עפר
ואפר. ע"ד הפסע ואנכי עפר הייתי ואפר אטוב
וזו ודוי הלדיקים, וכן דוד ע"ה אחר (תהלים
קיד) כי הוא ידע ילכו זכור כי עפר אנחנו
וכן אחר חיוז (חיוז מ"ז) על-כן אנאס ונחמתי
על עפר ואפר. וע"ד המדרש בזכות שאמר
אברהם ואנכי עפר ואפר זכו בניו לשתי מלות
עפר קוטה ואפר פרה, וכן מלינו כל ישראל
שנקראו בשם אפרים שנאמר (ירמיה ל"א) הן
יקר לי אפרים הוא כאלו אמר אפרים שני
אפרים אפרו של אברהם ואפרו של יצחק:
(לג) ואברהם שב למקומו. ע"ד הפסע הוא
אלו כי מנחם כי משם נפרד מחלה ויחבן
לפרס למקומו למדחו שהיא הכנסת האורחים
כי מאמר שילא ידי חוצתו צאלה צאכילה וצשתיה
ולויה היה מוזר עוד לנקש אורחים יומר, וזהו
שצ למקומו כי נפשו של אברהם חלולה ממדת
החסד והמדה היא מקומו, ואפשר לפרש עוד
למקומו לגבול הרגשותיו ומדת גופו כי בעוד
שהכינה היתה חללו היה כולו סכלי מופסע
מכל עניני החומר והרגשותיו צעלים לא נשאר
לפני ה' צלתי אס לורה והנפש והוא הסכל
הזך והטהור, כיון שנסחלקה שכינה חזר
להרגשותיו ולגבולי המדות הגופניות וזהו ואברהם
שצ למקומו כלומר לגבול מדות גופו כי מקומו
של אדם הוא המקיף אותו והמגבילו: ועל דרך
הקבלה ואברהם שצ למקומו חזרה מדת החסד
למקומו כשלל מלאה זכות ואז פועלת מדה"ד,
זהו שאמר אחריו ויצאו המלאכים קדומה, ובח"צ
יהי צשחת אלהים ואין למדה"ד פעולת עד
שחמסך מדת החסד צדין ואז מדה"ד פועלת
צדוניה, וזהו סוד הכתוב (צדאשית כ"ז) ויקח
צידו את האש ואת המאכלת כלו שמדת החסד
לוקטת כחותיו של יצחק ומוסכתם צדין וזהו
וילכו שניהם יחדו ויצחק הולך אחר אברהם
צדוניה וצשכמותו והנה מדה"ד עקודה לפני
מדת החסד שאלמלא כן תמרצ העולם וזהו סוד
(סס) ויעקב את יצחק צנו, וזהו צאור לשון
ורצ חסד שהחסד מתרצה על הדין וזה מצוה:
יט (א) ויבאו שני המלאכים סדומה קראם
עמה מלאכים ויתבן לפרש
על דרך הפסע מה שקראם פעם אנשים
ופעם מלאכים כי כאשר משתלחים לצני אדם
והם

צמספטי והמלך המספטי, והודיעו הקציה כי לא
מחשבתו מחשבות אברהם אצל יחנהג עוהם
צמדת רחמים והוא שהקציה מדבר עמו בכל
הפרסה צלשון רחמים, ויחמר ה' זעקת סדום
ועמורה, ויחמר ה' אס אמלא צקדום.
(כ) אולי יש חמשים צדיקים בהוך העיר. כתב
רש"י חמשה כרכים היו " לכל כרך וכרך,
החשחית צחמשה ע' לכל כרך ואחה לדיקי
של עולם הלטרף עמהם, כן אולי ימלאון שם
מ' וימלטו ד' וכן שלשים ילילו ג' וכן כ' שנים
ו" אחד. ועל פחות מעשרה לא צקש לפי שאין
הדור מתקיים צפחות מעשרה לדיקים, ולפיכך
נאצדו דור המצול לפי שלא היו שם עשרה
שהרי צאי התיצה לא היו רק ח' נח ואסחו
צלשת צניו ושלשת כסי צניו, ועוד שחשצ אברהם
שהיו צקדום " והם לוט ואסחו ד' צנותיו וד'
חמיו, וכשלל היו שם " נאצדו כשם שנאצדו
דור המצול כשלל היו שם עשרה להגין על
הדור. ושיב וילך ה' תבף שהזכיר העשרה, כי
לפי שידע הקציה שלא היו שם עשרה וא"ל לו
לאברהם להסיר מהן לכך נסחלקה שכינה, ורצוי
התפלה לאברהם צכל פעם ופעם אחר שהורה
לו הקציה שישל לכל המקום אס ימלא שם
מ"ה ומ' ילילו ד' כרכים דבר ידוע היה כי
השלשים ילילו ג' והעשרים שנים והעשרה כרך
אחד הפל לפי החסרון ההוא ולמה יערר אברהם
צדציו להרצות צחפלה על חנם. אצל חשצ
אברהם כי חפץ הש"י לרחם על המרוצין יומה
מן המעיטין לפי שאין למועטין זכות כ"כ כמו
שארצ"ל חיו דומה מועטין העושין את התורה
למרוצין העושין את התורה, והנה הקציה הורה
לו צכל פ"ס ופעם שירחם אפילו צמועטים,
וזהו שהזכיר מדת רחמים צחכלת הענין, ופעם
שכוי הלשון פעם לא חשחית פעם לא חעשה,
תחלה אמר לא חשחית פעם שכיח לא חעשה,
תחלה אמר לא חשחית אס אמלא שם מ"ה
כלו ראויים הם להשחת כיון שאין עשרה לכל
כרך אצל חני לא חשחית אלא חלקה אותם
ציסורין, אח"כ אמר לא חעשה בעבור מ' כלו
לא חעשה לא השחתה ולא ציסורין כיון שהם
עשרה לכל כרך, וכן אמר צשלשים לא חעשה
לפי ששלשה כרכים הם הרוב, אצל צעשרים
וכן צעשרה אמר לא חשחית כלו אצל ילקו
ציסורין כיון שהג' שהם הרוב הם הרשעים
וכיון שלא היו שם עשרה נסחת הכל, ומחוך

ולפי שכבר נאצדה אמן צלקות בליצ מלח
ואציהן הים יחיד צלל צת זוגו ע"כ הולכר
לעשות המעשה הזה צו כדי לחיות הזרע מוננו
ושלא יכלה המין, ומזה אמרו צטענחם וא"ש
אין צארץ וגו', ומפני זה לא תמלא סהזכיר
צתן הכחוצ לצון זכות צכל הפרשה לפי שכוונתם
היתה לש"ש, וע"כ זכתה הזכירה שילאה ממנה
רוח המואציה שקבלה עליה חריו מלות סיסראל
יחרים על צני, כח, וזכתה הלעירה שילאה
ממנה נעמה העמוכית שילא ממנה רחצום צן
צלמה ונמלא ששהיהן זכו למלכות צית דוד,
וזתו שארציל צעכין עמון ומואצ חל, חלורם ואל
תחגר צם צעניל שתי פרידות עוצות שאני
עחיר להוליא מהם זו רוח המואציה ונעמה
העמוכית, והפרשה הזאת מפרשיות התורה שנקראין
ומתרגמין והוא מאמרם צעלהי מוכח מגלה
מעשה לוט ושתי צנותיו נקראין ומתרגמין פשיעא
מהו דתימא כיחוס מסוס יקריה דאצרהם קמ"ל:
(לצ) לכה נשקה, הים לו לומר לכי ואמר לכה
צלסון זכר כי הזכירה הזהירה את הלעירה
לעשות מעשה זכר כי דרך הזכר לכבוס את
הנקצה ולתצווע צפה מה שאין ראוי כן לנקצה
כמו סדרציל (צראשית א') וכצטום וכצקה כתיב
א"ש דרכו לכבוס ואין אשה דרכה לכבוס,
וממה שאמרו וא"ש אין צארץ לצא עלינו
התצאר כוונתם כי צחקרון הזכרים מן הדור
לותה על אחותה לכהוג צעלמה מנהג לכבוס
ולתצווע, ומפני שסכחה מנהג העולם ועכין דרך
ארץ כך סנה צה הכחוצ צמלת לכה שהוא
לסון זכר כשם שהיא סנה מנהג הנקצה צצל
זכר, והגבון לפי דעתי חוספת היא צמלת לכה
מפני שאותה היא רמו למה"ד כלסון הכחוצ
סנא למשה רע"ה (סמות ג') ועמה לכה ואסלחך
אל פרעה שעליה אמר הכחוצ (סס) וזה כך
האות זה אות ה"א סצמלת לכה, והיין רמו
למדה"ד ע"כ אמרו חכמי האמת אין מצרכין
על היין אלא א"כ כחן לתוכו מים, והנה הצכות
תופקות פלך אדם אשר החטיאה את האדם,
וזה דעת האומר צמדרש עכצים קחמה והציהה
לו, וכנגד החטא הזה נעשה צדס כדה כי
המראה אחר ופירש ממנה צאותו מראה וזה
קוד הלסון סקרא הכחוצ מין היין צלסון דס
הוא סכחוצ (דצרים ל"צ) ודס עכצ תסחה
חמר ווכתיב (צראשית מ"ט) כצס ציין לצוסון
וצדס עכצים קוחה וחוספת ההיין לא לחסר

וזה שארציל א"ש מזריע כוצן ואשה מזרעת חורם.
והנה חטא האם וחטא הצכות צמעשה הזה שות
ע"י היין שהוא הגורם רעות העולם ואולי רצוי
את אציו את אציו הראשון סגס הוא שמה ע"י
אשה, והצן: (לג) ותשקין את אביהן יין בלילה
הוא, הים ראוי שיאמר צלילה שהוא אצל מלת
הוא סמו של ההציה וזהו סדרציל הקציה סייע
צאותו מעשה וכזדמן להן יין צמעה: (לו) ותלר
הבכירה בן ותקרא שמו מואב, דרציל אל תקרי
מואצ אלא מואצ, לא היתה לכוועה ופירשה
סדצר סכולר מאציה, אצל הלעירה קראתו לסון
נקים צן עמי, ודרציל צהוריות (דף י" ע"צ)
אין הקציה מקפח סכר שיחה נאה דאלו צכירה
דקראתו מואצ א"ל רחמנא למשה (דצרים צ')
אל תלר את מואצ ואל תחגר צם מלחמה מלחמה
הוא דלא הא לעורי לעריכסו, ואלו לעירה
דקראתו צן עמי א"ל רחמנא למשה אל תלורם
ואל תחגר צם כלל ואפי' לער:

ב (צ) וישלח אבישלך מלך גור ויקח את
שרה, אחר סכלקחה שרה
צמלרים אלל פרעה ונעשה לו כס גדול שהולך
לו להחזירה לו צע"כ ע"י נגעים גדולים מה
הים חוזר עתה צגרר ואומר לכל אחותי היא
וכי הים סומך על הנס צכל פעם ופעם וסמא
אין עושין לו כס, וכתב רציו חננאל ז"ל כי
עכציו כצצא צגרר גרשה לפי שהיה ירא שמה
יהרגוהו אם היה אומר שהיא חששו ואעפ"כ
לא הכיחו ה"י, שיפרד ממנה ולא הכיח את
הלדיקת אלל הרצע כי לא יכוח סצט הרצע
על גורל הלדיקים, וגרושין הללו הים מפני
הפחד, וז"ס הס"י והוא צעולת צעל צלא גרשה
רק מפני הפחד כי אכוס הוא ונמלא שאין
הגרושין גרושין גמורין וז"ס אצימלך הגוי גם
לדיק תהרוג, כלומר הגוי שאין לו זה הדין
אלא אפי' אכוס גרושיו גרושין ועוד שהוא
לדיק צלא קרב אליה תהרוג, ולא עוד אלא
שהוא אומר לי אחותי היא והיא גם היא אמרה
פעם אחר פעם אחי הוא, צחס לצצי לקחתיה
וצנקיון כפי שעדיין לא קרצתי אליה: (ד)
הגוי גם צדיק תהרוג, יתכן לפרש כי הים אצימלך
אומר על עצמו אם אחת הורג גוי, זה חסיה
סצה סיהרג גם הלדיק, ואמר זה על אצרהם
כי אם יהרג המלך על המעשה הזה הלא עבדי
המלך יהרגו לאצרהם: (יז) וגם אמנה אמונה
זה אחותי צת אצי היא, ולא היתה צת אציו
אלא

חלום הזכירו זה"ל הידיעה ודבר עמו וא"ל גם אנכי ידעתי כי צחם לצנך, כל"ו אחס חומר צחם לצני וצנקיון כפי עשיתי זאת ואחם היודע גם אני ידעתי כי אנכי היודע ועד, ואחסוך גם אנכי חותך, ציחור הכחוצ ואחסוך גם אנכי חותך כי גם מאח הקצת העליונה שהוא האחד הנסתר צחם לו מניעת החפא. וז"ש אנכי ולא אחר אני. ומה שידעת מדרך הקבלה כי אנכי פנימי יותר מאני לתוספת הכיף, ואולי מעטם זה נסתרה האליף ממלת מחטוא לי, וצחך לך הכחוצ כי החוטא אל האלהים חוטא אל האחד הנסתר וכל המור צו מור צחם המיוחד שנקרצו: (יח) כי עצור עצר ה'. זה עלירת נקצים גדולים וקטנים וע"כ ככפל הלשון, צעד כל רחם זו. עלירת לידה וזה כולל כל הנקצות צחם וצצהמות וכל ציח, וכן דרז"ל אפי' חרנגולת של ציח אצימלך לא העילה צילתה, וצכחוצ הזה כחפרשחולי המלך וכל ציח כי עד עתה לא הזכירתי הפרשה ולא ידענו צחם לקה, ולא הזכיר הלכות צחם אצימלך כחם שהזכיר הפואה צחמו וירפא אלהים את אצימלך, אצל הענין הזה כדי לחלוק בצור למלכות ודרך מוסר וכבוד לפרה, לא הזכיר חורה כן:

כא (א) וד' סקר את שרה כאשר אמר. צחיון.
ויעש ה' לשרה כאשר דבר צלילה, וז"ש מיד וחסר וחלד, וכחמכה פרשה זו לפרשת כי עלור עלר ה' להודיע כי הסייח הוא העולר והוא הפוקד ואין זולתו. ובמדרש וה' פקד את שרה זשאה"כ (יחזקאל ה') וידעו כל עלי הפרה כי אני ה' השפילתי עץ גצות הגצהתי עץ שפל הוצאתי עץ לח והפרחתי עץ יצב אני ה' דברתי ועשיתי, השפילתי עץ גצות זה סנחריב שנחמר הכה אסור ארז צלצון יפה קומה, הגצהתי עץ שפל אלו ישראל שמשפילין עלמן שנחמר (מלאכי צ') וגם אני נחתי אחכם כצנים ושפלים. הוצאתי עץ לח אצימלך סנח' כי עלור עלר ה'. הפרחתי עץ יצב זו שרה, אני ה' דברתי ועשיתי, וה' פקד את שרה מהו פקד חמר רבי יצחק כתיב (צמדצר ה') ואם לא נעמאה האשה וסחורה היא וגו' וזו ככנסה לציתו של פרעה וילאה טהורה לציתו של אצימלך וילאה טהורה אינו צדין שחפקד הוי חומר וה' פקד את שרה, ע"כ צציר: (צ) לפועד אשר דבר אותו אלהים, זה הקציה ויזכיר זה עמשיכ למעלה למועד

אלא צח סרן היחה שהיה צנו של חרם סנח' (צרחסית י"ח) צח סרן חצי מלכה ואצי יסכה ויסכה זו שרי וצני צנים הרי הן כצנים, ומה אמר צח חצי כלומר צח צן חצי: (ג) ויהי כאשר התעו אותי אלהים מבית אבי, רמז שהיו ציח חציו עוצדי ע"ז ועל שהיו מתעין חוחו מצית חציו לעצור אלהים חחרים הולרך ללחם מנס וללכת אל חרץ חחרת ולחמר לאסתו זה חסדך אשר תעשי וגו': (טז) הנה נחתי אלף כסף לאחיק. חמר זה על מה שהזכיר למעלה לאן וצקר ועצדים ושפחות שהיו שוים חלף כסף, לאחיק. חוחו שחמרת שהוא אחיק, והכסף הזה הוא לך כקות עינים שיכסו עיני המציעים צך כשנחתי חוחו לאחיק ולא לך, שאלו נחתי לך היו הכל מרכיני ואומריני ראו מה נחן לה צחמנה אצל עכסיו שנחתי לאחיק יחמרו המלך הולרך לפדות עלמו ונחן מומן על כרחו וסלח הוא סוכא לחצרהם וחפץ צו סימות, והענין הזה יהיה לך פ"פ לכל האנשים אשר חתך ועם כל צחי עולם חוכלי להחוכה ולהלדיק את עלמך. ויש שפירשו ואת כל וכוונת ועכ"ז היחה שרה מחוכמת עמו. ולא רלחה למחול לו עלצון החפיסה וכ"ז מחוך הענים הגדולה אשר לה, או יהיה ואת כל דצק למעלה לכל אשר חתך ואת כל, ויהיה וכוונת כלומר ראוי לך שהיני כוכחת מזה עתה, ודעת דרז"ל כקות עינים שהוא קללה שחקיים צזרעה, ומכאן דרז"ל אל תהי קללת הדיוע קלם צעיניך. ויש שפירשו עוד כי הנה הוא שחמרי אחיק כקות עינים ודרך מוסר ולמי לכל אשר חתך כלומר עם צני ציחך, אצל עם כל העולם וכוונת חסיי כוכחת שלא חמרי כן כי אפסר שחצואו לירי מכסול. ובמדרש כקות עינים עשו לה כקות שיהיו הכל מציעים ציפיה ולא צכוי. ד"ל כקות עינים שהיא עשויה עינים. עינים: (יז) ויתפלל אברהם אל האלהים. ע"ד הקבלה אל האלהים היא המדה העשירית ועליה הזכיר מיד וירפא אלהים לפי שנהפכה מדה"ד למדה"ר, כי עלור עלר ה' מדר' שנהפכה עליו לדין, ואם תשביל צכחוצים של מעלה חרחה שהזכיר החלה ויצא אלהים אל אצימלך צחלום הלילה כי נגלית אליו שכינה לכבוד חצרהם, וע"כ החפלל צחם חליף דליית ואמר חדכי הגוי גם לדיק תהרוג, וסחכלל צכל הענין כשנגלית אליו השכינה צחלום ז"ש ויחמר אליו האלהים

למועד הזה צטנה האחרת בתחלת הפרשה ויאמר אלהים לאברהם שרי אשתך וגו' :
 (ח) ויעש אברהם משחה גדול. אין ספק שהיו גדולי הארץ באותו משה כי היה הפלא גדול צילחק גם העוסק בצנית אברהם רב, ואפשר שהיו גם מלכים ויועלי ארץ שכבר מליכו שהיו מלכי הארץ דורשים שלומם ורולים לכרות ברית עמו אצל מפני שהיה ענין משה ושמוחה לא נתפרסו שמוחם, והנה מליכו בצנית האצל שהכחוז מפרס שמוחם הצאים גם אלו חביריו של איוצ שכחוז זהם (איוצ ז') ויצאו איש ממקומו אליפז התימני וצלדר הסוחי ולופר הנעמתי, ומזה אחר שלמעיה (קהלת ז') עוצ ללכת אל בית אצל מלכת אל בית משה, באר לנו הכחוז כי כל שמוחה העושה הצל וריק : ביום הנמל את יצחק. מנהג העולם שיעשה אדם סעודה ציוס סכולר לו בן או ציוס המילה לכבוד המילה, ומה שאחר אברהם לעשות משה ילחק עד יום הגמל אוחו, יתכן לפרס שמוס גמלו הניחו לחיית ואין להחזיק שהרי בן ג' שנים הכיר אברהם את צורא, עיכ לא רלה לעשות הסעודה לא ציוס הלידה ולא ציוס המילה והכית הדבר עד יום הגמל אוחו כדי שיסמח בצנו צעמחה הסודה שכחוז זה (תהלים י"ט) פקודי ה' ישרים משמחי לב, וכענין שכחוז (ישעיה כ"ח) את מי יורה דעה ואת מי יצין שמועה גמולי מחלב, כי חכך סכגמל כחקדס להיות פרוס וכבדל לעצודת ה' ומזומן להיות עולה חמימת. וידוע עוד כי אין להבנת האצ לבן לא ציוס הלידה ולא ציוס המילה אלא ציוס סכגמל ואז תחזק אהבתו יותר ויותר : ובמדרש ציוס הגמל את ילחק ציוס ה"ג מל את ילחק ונכאן יש סמך למנהגנו שאנו עושים סעודה ציוס המילה, שהרי לפי המדרש הזה עשה אברהם משה גדול ציוס ח' למילת ילחק, ומנהג כשר הוא ועליו אומר דוד (תהלים כ') אספו לי חקירי כורתי צריתי עלי זבח : (ט) מצחק. לשון ע"ז לשון רליחה לשון גלוי עריות, כי היו ישמעאל וילחק מריצים על הירוסה והיה אומר ישמעאל לילחק אחי צבור ואני כועל פי שנים והיה יולא לסדה וזרק צו חלים הס"ד (משלי כ"ו) כמחלהלה היורה זיקים חלים ומות בן איש רמה את רעהו ואמר הלא מלחק אחי, ולמדנו זה מתשובת שרה כי לא יירש בן האמה, כך פירש"י ז"ל :

והחכם ר"א פי' מלחק משמע כדרך כל כשר ושרה אמרו קנאה צו שהי' גדול מצנה. אבל הרמזין ז"ל פי' מלחק מלעיג ומפני זה אומר את בן הגר הנולדת כלומר בן ספחה כי הי' יכול לומר ותרם את ישמעאל מלחק, ועיכ אמרה לו שרה גרש האמה וגו', כי העבד המלעיג על אדוניו חייב מיתה אצל איני רולה סמיתתו אלא סתגרס אוחו ואת אמו, והוקשה הדבר צעיני אברהם כמו שמעיד הכחוז וירע הדבר מאד צעיני אברהם, ואמר על אודות צנו גלה צזה מעלתו של אברהם שלא הוקשה לו על חסך הפילגש רק על אודות צנו כי אילו אמרה לגרש הפלגש לצדה לא היה קשה צעיניו : (יד) וישכם אברהם בבקר ויקח לחם וחמת מים. הי' לו לתת לה כסף וזהב וגמלים כושאים אוחם לפי ספע המזון שהיה צנית אברהם כי צנו הי' שהתפלל עליו לו ישמעאל חיה לפניך, אצל מפני שאמרה לו שרה שיגרש אוחו ואת אמו והי' אומר לאברהם כל אשר תאמר אליך שרה שמע צקולה עיכ שמע לקול שרה וגרש אוחו ואת אמו צלחם וחמת מים כך פירש הרמזין ז"ל. ויתכן לומר כי מה סגרס אוחו צלחם ומים שיכלול ענין אחר והוא שאברהם ראה צמראה הנצוהה סעחידים צניו להסחעצד תחת ידי ישמעאל וכי ישכא אוחם סנאה גדולה שאין אומה צעולם סיתיו סוכאים לישראל כצני ישמעאל, ועיכ התנהג אברהם עמו כמו שראוי להתנהג עם הסוכא ונתן לו לחם ומים הוא שכחוז (משלי כ"ה) אם רעב סוכאך תאכילתו לחם ואם תמא תסקהו מים : (יז) כי שמע אלהים אל קול הנער באשר הוא שם. כלומר באותו המקום שהוא גם אהן לו מים וישתה ערס סיפרד מן המקום. ודרז"ל אין דנין את האדם אלא לפי מעשיו שצאותה סעה סנאי אל קול הנער באשר הוא שם : (יח) קומי שאי את הנער, אחר שיסחה והחזיקי את ידך צו. ודע כי לפי סדור הפרשיות כצד הי' ישמעאל צעת הזאת בן י"ו שנה שהרי כסכולר היו לו לאברהם פ"ו שנים סנאי ואברהם בן שמונים שנה ושס שנים צלדת הגר את ישמעאל וגו' ובן מאה שנה הוליד אברהם לילחק סנאי ואברהם בן מאה שנה צהולר לו את ילחק צנו וב' שנים אחר סגמלתו לילחק הרי לך י"ו שנה ליסמעאל צמעסה הזו, אע"פ שיקשה לזה מה שהזכיר הכחוז ויתן אל הגר

רבינו

וירא כא כב

בחי

מש

שם על שכמה ואת הילד היאך ישים על שכמה
 בן י"ו שנה ואם תאמר שאין ואת הילד חוזר
 למה תאמר על שכמה הרי מלינו וחשלק את
 הילד ונראה שהיה מציאותו צחיקה ועשה זלעזר
 הלמא השליכתו מחיקה, ועוד שקראו ילד בשם
 שקרא הכחוש את ילחק חכף טכגמל והוא בן
 שתי שנים טכא' ויגדל הילד ויגמל, ועוד
 שאמר לה מלאך ה' קומי טאי את הנער והי'
 ראוי שיאמר לבי עם הנער, ועוד שכתוב אחיכ
 ויהי אלהים את הנער ויגדל, והמוצן מזה כי
 קטן הי' צמטסה הזה, ואם אין הפרטיות
 כסדרן כלערך לומר אין מוקדם ומאוחר בתורה:
 (כג) אם תשקור לי ולניני ולנכדי. זיקש אצימלך
 שתי צריחות, האחד שלא יגרש אברהם את
 זכיו מארלם, והשנית שלא ישחיתו להם פירות
 הארץ ז"ש ועם הארץ אשר גרמה זה, ואברהם
 הורה צדור ואמר אחי אשבע, והבן היעז כי
 זאת השצועה היא הראשונה הנזכרת בתורה,
 ומפני שלשון שצועה נגזר מן שצועה כידוע
 בקבלה לכך הליצ אברהם שצע כצטות הללן,
 וקרא המקום על שם השצועה צאר שצע, וכן
 צילחק מלינו שקרא הצאר על שם השצועה,
 והענין כי הנשבע ככלל צצצעת הנקראים.
 לרור החיים, ומאמין בתורה וצחי העוה"צ,
 והעוזר על השצועה הוא כופר צעיקר ומוליא
 עלמו מכלל השצועה ואין לו חלק לעוה"צ,
 וכבר ידעת כי ששה קלוות עליונים הם שמו
 וששה קלוות התחתונים חתומים צצמו וע"כ
 צא המאמר לחכמי האמת צדצור לא תשא שכל
 העולם כלו כזדעזע מה שלא אמרו בן צצאר
 הצצרות. והבן סוד הלשון שלא המלא ממנו
 פעל קל שיאמר שצצו או שצע אלא נצצצו ונצצצ
 כי פירוש נצצצ הככים עלמו צכלל השצועה
 אם הוא מקיים צצועתו, ואם הוא עוצר על
 צצועתו יהיה פ"י נצצצ הוליא עלמו מכלל
 השצועה, והנה היא מלה כוללת דצר והפכו
 וכן ורצנו את המוצת, והבן זה: (לג) וישע
 אשל. שם אילן, וע"כ אמר ויטע כי כיון שהי'
 לו שם צאר רלה לטעמו שם אילנות ופרדסים
 להסקות ממי הצאר שחפר שם כדי שיהנה מן
 הפירות הוא והאורחים הצאים אל ציתו, ומפני
 שהשתדלות הלדיק צנעיעות אינו אלא הכנה
 לפעולות סכליות לכך סמך מיד ויקרא שם צצם
 ה': ובמדרש ויטע אשל אי' אכילה שי"ן שכיזה
 לי לוייה, והן הן אותיות של טא"ל, כי אברהם

הי' אומר לכל עוצר וצצ שאל מה אמן לך
 וכותן לו כל מה ששואל. ודע כי מלות לוייה
 היא גמר המלות צאכסניא וחכלית: השכר, וכן
 כחוצ (צראשית י"ח) ואברהם הולך עמו לסלחם
 ומתרגמין לאלויותהון וסמך לו מיד ופי' אמר
 לבאר כי צצכות הלוייה צא אליו הצצור לגלות
 לו ענין סדום, וכן כחוצ (תהלים קליה) כי
 יעקב צאר לו יה קרי צאר לוייה, וכן נרצו
 צאליעזר צאמרו (צראשית כ"ד) אל תאמרו
 אותי והי' הללית וגו', וסיעור לוייה כתצתי
 צפסוק ואברהם הולך עמו לסלחם, וצמקורת
 תרי ויטע צספרא ריש פסוק האי' (צראשית צ')
 ויטע בן צעדן מוקדם, הסני צאברהם, וזה
 ללמוד שכל המציק צמלות אכסניא יורש בן
 עדן: ויקרא שם בשם הי'. לשון קריאה והכרזה,
 וכן יקרא איש חסדו כי צם הי' אקרא. וכוונת
 הכחוצ כי אברהם מכריז ומודיע לצציות שהעולם
 נחודש ויש לו מנהיג יחיד וקדמון, וע"כ יאמר
 כי ההכרזה הזאת היתה צצם הי' היחיד אל
 עולם הקדמון אשר הויתו ואלהותו קודם העולם
 והוא שאמר אל עולם כלומר שקדם לעולם, או
 יהיה ויקרא כמו ויתפלל כדעת חונקלוס ע"ה
 והוא מלשון (תהלים ל') אליך הי' אקרא:
כב (א) והאלהים נסה את אברהם. זו היא
 פרשת העקדה אשר ישראל
 צצומים להיות זכות העקדה מנין עליהם צכל
 דור ודור, ואין הנסיון ח"ו אלל הי' יתצרך אלל
 אלל הצציות להודיע גודל מעלת הלדיק או
 הנציא, וכן אמר הכסוב (תהלים י"א) הי' לדיק
 יצחן, ומה שנסעכה עקדה לפרשת אצימלך
 אומר צוודרש נסה לשון צעף כדמתרגמין
 צעפים נקיסים, וזה כנגד מה שהכעים להקצ"ה
 צצצצ כצצות סכתן לאצימלך שכתגדן נענשו
 צכיו שיצצ ארון הצצית צצדה פלסטים צצעת
 חרשים. ודע כי נסיון העקדה הי' לפרסם
 צעמים גודל חיוז הי'רחה והאהבה צצ"י, כי
 האהבה על ג' חלקים, האחד מי שאוהב את
 המלך ומחוק אהבתו יספר צצצחיו ויפרסם
 מעלותיו תמיד כל היום ויודיע לכל את גבורותיו,
 הצל לא הי' חוסר ממנו כלום צצציל אהבתו,
 השני מי שאוהב אותו יותר מן הראשון יספר
 צצצחיו ויתן כל ממנו צצצילו הצל לא ימקור
 עלמו למיתה צצצילו, השלישי מי שאוהב אותו
 יותר משניהם יספר צצצחיו ויתן כל ממנו
 צצצילו וימקור עלמו למיתה, והנה אברהם הי'
 שלם

סלם צג' חלקים חלה, האחד קפר צעצחיו של מלכי המלכים הקציה ופרקם אלהותו ויחודו צעולם כענין סכתוצ ויקרא עם צסם ה' אל עולם, לפי שאנשי דורו היו נוחים הנהגת העולם אל הכוכבים והמזלות והוא ה' מדריכם צדרך האמת ומודיעם המנהיג היחיד שהוא אל עולם וכמאמר אליפז (איוב ה') ואל אלהים אפים דצרת, יאמר כי הנהגת העולם אל ישימנה לכחות הגלגלים וללצא השמים רק לצ"י, השני פזר נתן לאציונים צעציל אהבת ה' יחצרך הוא, שה"י צעל אכסניא ופתחו פתוח לכל עוצר וצב וכן אמרו צעדרש ד' פתחים היו לו לציתו של אצרהם והיו לד' רוחות העולם וכל מי סככנס צפתה זה יולא צפתה אחר כדי צלא יתצייס מפני עוצרי דרכים, וכן כרוז צכתוצ ויעע אש"ל צצאר סצע, ודרז"ל אכילה סכיצה לוי, ולא עוד אלא שה"י מוזר אחריהם ורץ לקראתם סנאמר וירץ לקראתם, ועליו אמר הכתוב (משלי י"א) יש מפזר וכוסף עוד, ואין ספק כי ה"י נותן את כל הון ציתו צאהבת ה' יחצרך, הג' עקר עלמו למיתה צעציל אהבת ה' כשהושלך לכצסן האם על קדושת ה' יחצרך, ולפי שהציג מדרגת אהבה ועצר על ג' החלקים קראו הס"י אצרהם אהבי, אצל צענין זה של העקדה הראה אצרהם חוקק אהבתו צסם יחצרך שהיתה חזקה ועזה אין להעריך אותה עם סלסס חלקים הנזכרים ואין לדמותה למי סמוסר עלמו למיתה צעציל אהבתו או צעציל אלוהו, כי ראוי ה"י אצרהם אילו היו לו מאה גופין למסור את כולם למיתה על ילחק, אצל פעולה זו לא היתה כשאר הפעולות והנסיגן הזה לא ה"י כשאר הנסיונות אין הטצע יכול לסוצלו ואין הכח העדמה יכול לחצצו שיהיה אדם עקר וזקן צן מאה שנה ולו עושר וכססים וכבוד והיה מתאווה לצן צתכלית התאוה והיה לו צן אחר היחוש היה ראוי לחצצו חוקק אהבה החזקה לצן ההוא ותכפל אהבה יותר ויותר לסוף שנה מנה שהיה צן שמוכה ימים ותכפל לחוש ועשר שנים יותר מנה שהיה צהיותו צן שנה סכצר הוא מגדל ומצחין צין עוצ לרע ותכפל אהבה צהיותו קרוב לארצעים שנה הוא הוא תזמן שסכלו של אדם עומה על השלמות, וזהו ילחק שהיה צן ל"ז שנה צזמן העקדה ותכפל יותר ויותר כסילות לשחוש הצן הזה הוא צעלמו

צידיו ואהבה תזאת אין דצר צעולם ראוי לעצרה, ואצרהם מחוך שהיה סלם צאמונה עם היות ספלגת אהבתו אל ילחק סכיר כי ראוי סתחצצר אהבת ה' יחצרך על אהבת ילחק, ולחוצק כח ספלגת אהבה סחזקה הזאת שהיתה לו לאצרהם צסם יחצרך היתה נקלה צעניו אהבת ילחק וצקס לסחצו אחר סלסס ימים סנאמר לו הדצור, כי אילו יעשה כן צפתה פתחום צמקומו היתה פעולתו צמסירות וצלה, אצל כשהיה אחר וסלך סלסס ימים כצר נעשה ציסוצ דעת ועלה, והוא סנאמר צצראסית רצה למה ציום סליסי ולא ציום ראסון ולא ציום סני סלא יהו אומות העולם אומרים סמומו ערצצו וסלך לשחוש את צנו ע"כ עשה ספעולה הסיא ממש צידים ועמה כצחן צמדת היראה וצמדת אהבה יראה לא ליראה עונס ואהבה לא לתותלת גמול כלומר ע"מ לקצל פרס כי זאת לא היתה אהבה גמורה ססרי יש סותה סמסקה סמר מדעתו סיועיל לו צאחרית, וז"ס עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה. וידוע כי הידיעה צסם יחצ' צכל זמן, אצל פ"י הדצר ידוע מעתה כי ילא מן הכח אל ספעל, וראה גם ראה זריזותו של אצרהם וחריכותו צמלוה זו כי היה יכול להוליך עמו חצורת אנשים מאנשי ציתו ולא הוליך עמו כי אם סכים הוא סכתוצ וסני כעריו עמו יסמעאל ואליעזר ואפי' אותן סני כערים לא היו עמו צסעת העקדה אצל אחר להם סצו לכס פה עם סחמור, והענין כדי סלא יצטלו ממכו סמעשה הזה וסלא ימחו צידו: (צ) קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק. סאריך הכתוב צל' הלוואה כדי להגדיל העלוה, וזהו סדרז"ל קח כל את צכך איזה צן א"ל את יחידך, זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו, א"ל אשר אהבת, סכיהם אני אהב א"ל את ילחק: ולך לך. עשרה נסיונות נתנסה אצרהם ונמלא סלם צכולס והראסון לך לך מארלך וענין העקדה היה נסיון אחרון. אל ארץ סמוריה. סר סמוריה הוא ירושלים וקרא הקציה לכל הארץ סמוריה ע"ס סר סמוריה סצחוכו, ומה סנקראת ירושלים סר לפי שהוא מלסון אלך לי אל סר סמור וסנקמון והצסס סעוצ' היה גדל סס, וכן דרז"ל קמוון היה גדל צארץ ישראל וסעזים ולצאים אוכלים ממכו, ואונקלוס סרגס ארץ פולחנא, עסאו מן מורא כי סס עתידין לירא מלפני

הש"י ולעבוד לפניו, ובמדרש הר המוריה שמעם ילחם הורחם לעולם: והעלהו שם לעולה. היה ראוי שיאמר והעלהו שם עולה, אבל ע"ד הפסע הלמד הזאת באורה במקום כלומר שחעלה אותו שם במקום עולה וכמותו (בראשית ו') הלככה לאזן במקום און, שאם תפרש לעולה עולה ממש איך ילום הקצ"ה ואח"כ יחזור מלוויו, ואזרחם מתוך חוקף האהבה הצין עולה ממש והקצ"ה שצא לכסות לא כוון אלא במקום עולה, וזהו אשר לא לויתו ולא דברתי ולא עלתה על לבי, גם יתכן שירמזו על קוד הקרבן, וע"כ אמר לעולה שיעלהו שם למדה העשירית המתעלה, וכן הכסיון הזה פשירי וכן צא"ל אשר הוקרצ תחתיו צא הלסון הזה בעלמו כי לא אמר ויקח את האיל ויעלהו עולה אלא אמר ויעלהו לעולה, ומפני זה הוסיף לומר תחת צנו שעליו כאמר והעלהו שם לעולה, וכן אמר ילחק וא"ה הסה לעולה וכן הסיצו אציו אלהים יראה לו הסה לעולה צני, והכה מלת לעולה היה המוצח שיזכיר בסמוך צה"א הידיעה, והמשכיל יצין: (ג) ויבקע עצי עולה. מוזכרו צמלוח כי חולי לא ימלא במקום שהוא עלים והולכים ג' ימים, או שהיה אצרהם פוסל עץ שנמלא צו מולעת כדין החורה ולקח מציתו עלים עוצים ראויים לעולה ועז"א ויצקע עלי עולה, ח"ר צרכים צסכר צצקע אצרהם עלי עולה זכה צצקע הקצ"ה הים לצניו שנאמר (סמות י"ד) ויצקעו המים, א"ל ר' לוי די"ך צרכים אלא אצרהם לפי כמו והקצ"ה לפי כמו, ע"כ צצ"ר: (ד) וירא את המקום מרחוק. אמרו במדרש א"ל אצרהם לילחק רואה אתה מה שאני רואה א"ל רואה אני הר כלה ומשובח וענן קסור עליו אמר לכערים רואים אתה כלום א"ל אין אנו רואים כלום אלא מדברות והרים, א"ל שצו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור, מה החמור אינו רואה אף אהם אינכם רואים, שצו לכם פה ואני והכער כלכה עד כה, מה יהיה צקוף שהקצ"ה אמר לי כה יהיה זרעך, צן ל"ז שכה היה והכתוב קוראנו כער, אצלה דרך הכחוצים צכך, וכן עלינו ציהושע כתוב (סמות ל"ג) ומסרתו יהושע צן כון כער לא ימ"ס והוא היה צן כ"ו שכה: (ה) ונשובה אליכם. היה צדעתו של אצרהם להסיצ עלמותיו עמו ולכך אמר וכסוצה אליכם צלסון רצים: (ז) ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר

אבי ויאמר הנני בני יס צפקוק סזה ד' מאמרות ולא ידעתי למה, ואמרו צציר ויאמר ילחק אל אצרהם צא סמאל אלל אצרהם א"ל מאי חאי אצא צן סכתן לכך למאה סכה אחס סולך לסחטו א"ל על מנת כן, הלך אלל ילחק א"ל אי צרא דעלוצחא סולך סולך לסחטך א"ל על מנת כן, סה"ר ויאמר ילחק אל אצרהם אציו ויאמר אציו למה אציו צ' פעמים כדי שיחמלא עליו רחמים כאדם סולך ע"ע ואומר ווי ווי, ע"כ: ויאמר הנה האש והעצים וא"ה חשה לעולה, והסיצ לו אצרהם אלהים יראה לו ססה לעולה צני, ואז הצין ילחק כי סול סעולה ואעפ"כ וילכו סניהם יחדו, ומפני זה הזכיר סניה וילכו סניהם יחדו, כי צראסון לא ידע ילחק כי סול סעולה ועתה סידע למדך סכחוצ סכתולה צדצר והלכו סניהם יחדו צכוונה אחת זה לסחוט וזה ליסחט, ורצים יסאלו איזה מהם גדול כמו ומי משניהם הגדיל לעשות אס אצרהם הצא לסחוט את צנו סול בעלמו צידיו, או ילחק סמפקיר עלמו לסחטו, יס סאמרו גדול כמו של אצרהם יותר מילחק לפי סהמפקיר עלמו ליהרג כקל סול מחד ען האצ סצא לסחוט את צנו צידיו אס לא האמר כן למה לום הקצ"ה לאצרהם לסחוט את צנו צידיו ילוהו לסרוג א"ע או סחצא סמלוח לילחק, אלא צודאי זה ראיס כי גדול כמו של אצרהם יותר מילחק, ויס סאמר גדול כמו של ילחק לפי סאצרהם כלעוה צזה מפי ססס וזה כלעוה מפי אציו ולכך גדול כח אמונתו של ילחק, וכראה כדעת סאומר גדול כמו של אצרהם סהרי ילחק אע"פ סלא כלעוה מפי ססס יחצרך יודע הי צאציו סהול כציא וכחחייצ לסמוע ממנו כמפי סס"ס סהרי דצר סכציא דצר ססס סול וכתיב (דברים י"ח) ויהי הא"ס אשר לא יסמע אל דצרי אכבי אדרוש מעמו, ומעטס זה צזאת סמלוח לום הקצ"ה לאצרהם ולא לילחק לצאר כי גדול כמו של אצרהם: (ט) ויבן שם אברהם את המזבח. צה"א הידיעה, ע"ד הפסע סמוצח הידוע צמלות סחורה סלא יהיו אצניו גזית, וכן מקומו הידוע צהר המוריה, וע"ד סמדרס סמוצח מוצח אין כתיב כאן אלא סמוצח סול סמוצח סהקריצ צו אדה"ר, סול סמוצח סהקריצ צו קין וסצל, סול סמוצח סהקריצ צו כח וצניו, סול סמוצח סהקריצ צו סראסוכים, וע"ד סקבלס צאור סמד' סזה ידוע מ' סול סנקרל מוצח סול סמקבל

המקבל תחלה והוא סוף הצנין, וז"ש ויצן וצודאי
הוא המוצח שהקריבו לו למעלה ולמטה, וצפ' ויקרא
אחריו זה צעה"י: ויערוך את העצים. הידועים
אותן שצקע צביחו שעליהן הזכיר למעלה ויצקע
עלי עולה, או קראם צסם הידיעה לפי שאין
כל העלים כשרים לקרצן: ויעקור את יצחק בנו
וישם אותו על המזבח. אמרו צמדרס כצבא
לשחוט אחר ילחק. אצי חסור את ידי ורגלי
סלא ארצה את המאכלת ואזדעזע ויפסל הקרצן
צצקסה מוך אל העש צי מוס: סמעל לעצים.
איר חנינא מלמד טעשה אצרהס את המוצח
מכוון כנגד כסא הכבוד כחיצ הכא מומעל
לעלים וכחיצ החס (ישעיה צ') סרפס עומדים
מומעל לו: (י) ויקח את המאכלת. אחר אצי אל
תודיע לאמי כשהיא עומדת על הגג או כשהיא
עומדת על הצור סמא חפיל עלמה וחמות,
כשרלה לשחטו ויקרא אליו מלאך ה' מן הסמים
ויאמר אצרהס אצרהס צי פעמים מפני שהיה
ממהר לשחטו, ויאמר אל חסלה ירך אל מי
חסה אל מלאך חני, אל כשנאמר לי קח את
צנך הוא צעלמו אחר לי ועכסיו חס הוא מצקס
הוא יאמר לי מיד ויקרא מלאך ה' סכית מן
הסמים אל צי כצצעתי נאס ה' וגו', אל
רצס"ע חסה כצצעת ואני כצצעתי סלא ארד
מן המוצח עד שאומר לך מה שאני לריך, לא
אמרת לי כה יהיה זרעך ומי, אל מילחק, אל
רצס"ע כסס שהיה צלצצי להשיצך אחמול
אמרת לי כי צילחק יקרא לך זרע עכסיו
חאמר לי והעלהו לעולה וכצצתי את ילרי
ולא השיצותי, כך כשיהיו צני חוטאין ככנסין
ללרה חסא זוכר להס עקדה זו ותחשצ לפניך
כאלו אפרו לצור על גצי המוצח וכאלו דמו
זרוק לפניך על המוצח ותסלח לכל עונותם:
(יג) וירא והנה איל. כצס זה מעשרה דצרים
סכצראו צין השמטות לכך כקרא אל ולא
כצס כלצין הקרצנות כצסים צני סנה סכוצסין
עונותיהס סל ישראל לפי שהכצס הגדול צסנים
יקרא אל וכשהוא צן יומו יקרא כצס סכא'
(ויקרא י"ז) שור או כצס וגו', ועוד שהאיל
הזה הוקרב עולה ויס צו רמו לכנסת ישראל
סכקראת אילת השחר שהיא אילותן סל ישראל
המקבלת מן השחר מבינה עליהס צכל דור
ודור צצכות העקדה והיא המקבלת תחלה:
אחר נאחו בסבך בקרניו. ע"ד הפשט אחר שאיל
המלאך אל חסלה ירך אל סנער רסה את

הכצס כאחו צסנך צקרכיו, ומלת צסנך תורה
שהיה המקום שהוא יער וסס אילות והוא
המקום הנקרא צית יער הלצנון, והוא שאמר
דוד על הסכינה (תהלים קל"ז) מלאכה צסדי
יער וסנה הוא צחלקו סל צנימין סכחוצ צו
(צרחסית מיט) צנימין זאצ יערך. וע"ד המדרס
אחר כאחו צסנך צקרכיו, אחר סישראל כאחצין
צעצירות כל ימות הסנה ומסחצכין צלרות נועלין
צראס הסנה ססופר סל איל, אחר סישראל
כאחצין צעצירות ומסחצכין צמלכיות מצבל למדי
וממדי לצין ומצין לאדום סופן להגאל צקרכו
סל איל סכא' (זכריה ע') וס' צסופר יתקע,
ודעת רז"ל כי סופר סל מוחן תורה סכחוצ
צו וקול סופר חזק מאד סופר אילו סל ילחק
היה, וצראס הסנה שהוא יוס הדין כלטוינו
לחקוע צסופר, ואע"פ שסכינו כל הסופרות
כסרין מלות מן המוצח צסל איל. וידוע כי
מאמרס זה סופר אילו סל ילחק היה כונתו
על מדתו סל ילחק לא על גופו ועלמותו ממש
ססרי סאיל סזה כולו היה עולה כליל עס קרכיו
ועלפיו, אצל סחכמים ירמו צו על מרת
הגבורה ססמענו מפיו חככי ולא יהיה לך,
והוא פחד ילחק אשר חנו מצקסים צעת לרה
ואומרים עכנו פחד ילחק, הוא הקול הנשמע
צמחן תורה ואליו חנו רומזים צקול הסופר
סחנו חוקעין צראס הסנה שהוא הוס סכצרא
צו העולם, והצצונן כי יוס מוחן תורה תחלת
קבלת מלכותו וכן יוס סכצרא צו העולם תחלת
מלכותו לפי שאין מלך צלא צלא, ולריך חסה
לדעת כי מה סחמאל צפרסה זו כי המנסה
הוא האלהים ומלאך הסס יתצרך מוכע, סעכין
ע"ד הקבלה יתפקחו עיני הלצ כי אין המלאך
הזה מן הנפרדים רק מן הנטיעות אשר אין
להפריד ולקלץ צהס, סאילו חיס מן הנפרדים
לא היה אצרהס שומע לקולו צצעול מה סלוהו
האלהים גס המלאך ל"ה רסאי לומר ולא חסכת
ממכי אלא ממכו אצל המלאך היה הוא מהנטיעות
זהו המלאך הגדול והוא שעליו כאמר (שמות
י"ד) ויסע מלאך האלהים ואינו סמוך רק
צאור, ומה ססזכירו צכאן מלאך כלומר מלאך
סצקצו הסס והוא סכאמר עליו כי סמי צקצו,
ומזה סזכירו צפסוק (צרחסית מיט) המלאך
הגואל וגו' צקרב הארץ והוא הארון אשר צו
הרחמים ומפני שהוא הארון אחר לסין ממכי,
ומפני שהוא סרחמים אחר אחרי הקרצן צי
כצצעתי

נשבעתי נאם ה', וכן תמלא סהזכיר קודם הקרצן חללים יראה לו השם ואחרי הקרצן סזכיר השם יראה, והצטיחו צמדת רחמים סיצרך את זרעו צרצוי עלום, והסגחתי צלסון צרכה ומלחתי כפולה. וירוע כי הוא רמוז לבח לפנים מכה כלסון סירה והלל והוא שאמר כי צרך אצרכך וסרצה ארצה. ואמר ככוכבי השמים וכחול אשר על ספת הים ואומר ויירש זרעך והצרכו צזרעך, והזכיר צסוף עקב אשר שמעת צקולי וקולי הוא חללים המלוה: ויעלה לעולה תחת בנו. פירש"י ז"ל מהו תחת צנו חלל על כל עצודה ועצודה סהיה עושה ממוכו סיה אומר יחי רלון סתהא עצודה זו כאלו עשיתה צצני כאלו צני סחוט כאלו דמו זרוק כאלו צני מופשט כאלו הוא סרוף ועשוי דסון, ה' יראה קרא סס המקום כן כלומר ה' יראה לדורות ססעמוד לישראל זכות העקדה הזאת צכל דור ודור, אשר יאמר היום, וגם היום סאני צהר ה' יראה פעלי לפניו ויבמלכי כלדקי, והנה אצרהם סחפלל לסעה ולדורות כן פ"י הרמב"ן ז"ל. ונראה לי לפרש ליסב לסון ה' יראה לסעה, אשר יאמר היום כלומר מה סעמיד לסאמר היום צהר ה' יראה לדורות כלומר יחקיים, וירמוז למדרש רז"ל סכתצתי למעלה ססתפלל צהר ואמר רצס"ע אחת נשבעת ואני נשבעתי סלא ארד מן המוצח עד סאומר לך דבר כו' כסיהיו צני ככנסים ללרה סזכור להם זה, ולכך נראה כי האמירה סצכאן היא סחפלה, ומפני סהמקום הזה נקרא ע"י אצרהם יראה וע"י סס צן נח נקרא סלס לכך קראו הקצ"ס ירוסלס הוא סס מחובר מסני לדיקי עולם. ואמרו צמדרש כי ילחק ראה דמות אריה על גבי המוצח, וענין האריה הוא פחד ילחק ואולי הוא אריא דבי עלאה סהזכירו רז"ל צמסכת חולין, והנה הוא רמוז צכתוצ הזה סכאמר צהר ה' יראה כי נראה לו דמות אריה צהר ה'. ובב"ר ה' יראה הראה לו צהמ"ק צנוי וחרצ וצנוי, צנוי סכאמר ה' יראה וכתיב (דברים ע"ז) יראה כל זכורך, חרצ, אשר יאמר היום צהר ה' כד"א (איכה ד') על הר ליון ססמס, יראה הרי צנוי, כדאמר (תהלים ק') כי צנה ה' ליון נראה צכצודו, עד כאן: (כ) ויגר לאברהם לאמר הנה ילדה מלכה גם היא. פ"י הרמב"ן ז"ל צסורה זו סכתצטר אצרהם צאחיו סגדול סנפקד צצנים רצ"ס,

לצאר כי נחור ומלכה היו זקנים לא נפקדו צצחרותם ועתה צזקנותם נעשה להם נס וילדה צדרך הנס צעצור סרה אחותה וזה טעם מלכה גם היא ע"כ, ומה יאמר הרצ צפלגסו ואם נעשה נס צמלכה אשתו סל נחור לצצוד אצרהם מה לורך צפלגסו סהזכיר צה הכחוצ וחלד גם היא, והגיד הכחוצ כי היו ח' כנגד צני יעקב סהיו ח' צני צצירות וד' צנים לפלגסו ראומה כנגד צני יעקב סהיו ד' צני סספחות, והסוה הכחוצ מספחת נחור למספחת אצרהם, וצכרון כל היחוסין אלו והספור צפרסה כדי סיזכיר את רצקה ולהודיע כי רצקה אשר ילא מומכה יעקב היתה מצית אציו סל אצרהם ומספחתו, וכ"ז לצאר כי צני נחור ראויס הם להדצק צזרעו סל אצרהם, הדצקים צהקניה כענין סכתוצ (דברים ד') ואחס הדצקים צה' חלסיכם חיים כלכם היום:

ויהיו חיי שרה

אורח חיים למעלה למשכיל למען סור
משאול משה

כג שלמה ע"ה הודיענו צכאן (משלי ע"ו)
כי המשכיל המכיל סכונת העולם
הזה סהוא עולם סהצסר הוא יודע אורח חיים
למעלה צעולם העליון הכלחי וע"כ מסיר ומסלק
עלמו מחאוות העולם הזה ולא יעשה ממוכו
קצע, זהו למען סור מסאול מטה, והמסל צזה
למי סדר צעיר אחת ויודע סאין דירתו לדור
צה אלא דירת ארעי כי רלוכו ומססצתו ללכת
אל עיר אחרת סעמיד לדור צה דירת קצע,
אין ספק סלא יסתדל לקנות סס סדות וכרמים
ולא כלים וחפלי צית סהרי אין כוונתו לקצוע
דירתו ולהתיסצ סס, כן המשכיל היודע סיס
אורח חיים למעלה אינו מסתדל צענין סגוף
כלל צעולם הזה כי אס צמוכרמים וצאיותם
ססס סכנה לעצודת סס"י סא"א לו לעמוד
זולתם, לפי סיודע סהעולם העליון הוא דירת
קצע והעוה"ז אינו אלא דירת ערמי, ולפי
סהעוה"ז הצל וריק ואין ראוי למסכיל לעשות
ממוכו עקר כי אס ציראת ה' יחצרך לכך סתחיל
סלמה ע"ה אחת ספרו (קהלת א') הצל הצלים
וחסם צמדת היראה, או יהיה פ"י הכחוצ אורח
חיים למעלה למשכיל סיידצר עם המשכיל ואומר
לו אחת המשכיל דע סיס לך אורח חיים
למעלה ולמען זה סור מסאול מטה, כלומר